

RAPPORT 351

2010

Undervisning på engelska

Utvärdering av en försöksverksamhet i grundskolan

Skolverket

Beställningsnr: 10:1200
ISSN: 1103-2421
ISRN: SKOLV-R-351-SE
Form: Ordförrådet AB
Omslagsbild: Matton
Stockholm 2010

Undervisning på engelska

Utvärdering av en
försöksverksamhet i grundskolan

Förord

Undervisning i olika ämnen på engelska i viss omfattning sker idag i ett antal grundskolor i landet. Regeringen beslutade under 2003 om en försöksverksamhet med engelskspråkig undervisning i kommunala grundskolor. I denna rapport redovisas en utvärdering av denna verksamhet. Även fristående skolor med engelskspråkig undervisning har ingått i utvärderingen. I rapporten beskrivs den engelskspråkiga verksamhetens utbredning och omfattning i olika ämnen samt med vilka förutsättningar den bedrivs. Vidare belyser rapporten hur engelskspråkig undervisning utformas på olika skolor samt hur betyg- och provresultat ser ut för elever som deltagit i verksamheten. Rapporten bygger på en enkät- och en intervjustudie samt på officiell statistik.

Hanna Österlund har varit projektledare för studien och även skrivit rapporten. Elina Ekberg deltog i projektets inledande fas och Linnea Rask/Stefan Erson har ansvarat för framtagning av statistikuppgifter. Ann-Kristin Boström, Tomas Matti, Marika Sanne och flera andra medarbetare på Skolverkets utvärderingsavdelning och i verket har läst och haft kloka synpunkter i den avslutande delen av projektet.

Ett stort tack riktas särskilt till de kommunföreträdare, rektorer, lärare, elever och föräldrar som ställt upp på intervjuer inom ramen för utvärderingen!

Skolverket 18 oktober 2010

Helén Ängmo
tf Generaldirektör

Hanna Österlund
Projektledare

Innehåll

Sammanfattning	6
1. Inledning	10
Utvärderingsuppdraget	10
Bakgrund	10
Förordningen (2003:459) om försöksverksamhet med engelskspråkig undervisning i grundskolan	12
2. Definitioner och tidigare studier	13
Olika benämningar på engelskspråkig undervisning.....	13
Begreppsanvändningen i denna rapport	14
Tidigare studier av SPRINT	14
Tillsyn av skolor med engelskspråkig undervisning	15
Forskning om SPRINT.....	17
3. Utvärderingens syfte och frågeställningar	19
Rapportens disposition	19
4. Metod	20
Enkäter.....	20
Intervjustudie	22
Uppföljningsstatistik – elever	23
5. Engelskspråkig undervisning – en beskrivande bild	24
5.1 Engelskspråkiga klasser och skolor i siffror	24
5.2 Bakgrund, mål och förväntningar på verksamheten	27
5.3 Vilka är eleverna som väljer engelskspråkig undervisning?	32
5.4 Vilka är lärarna som undervisar på engelska i olika ämnen?.....	37
5.5 Verksamhetens utformning på skolorna	42
5.6 Elevernas resultat	51
5.7 Skolornas och huvudmännens utvärdering av verksamheten	60
6. Sammanfattning	64
7. Avslutande diskussion	70
Referenser	75
Bilagor	77

Sammanfattning

Försöksverksamhet med engelskspråkig ämnesundervisning

I rapporten beskrivs den verksamhet som pågår inom ramen för en försöksverksamhet med engelskspråkig undervisning i grundskolan. Försöksverksamheten regleras av en förordning (2003:459) och ger kommunala skolor möjlighet att bedriva ämnesundervisning på engelska för elever som väljer undervisningen av intresse och utan krav på specifika förkunskaper i engelska hos eleven. Även fristående grundskolor som bedriver en motsvarande verksamhet ingår i utvärderingen.

Undervisningens utbredning samt omfattning i olika ämnen

Utvärderingen visar att engelskspråkig undervisning förekommer på ungefär en procent av landets skolor och att ungefär en procent av elever i landet deltar i undervisningen (2008/09). Verksamheten bedrivs antingen i form av profilklasser eller på skolor där hela skolan har en engelskspråkig profil/inriktning. De flesta skolorna ligger i storstadsområden och majoriteten av eleverna går i fristående skolor och de flesta i skolor inom samma koncern.

Det är vanligast att engelskspråkig undervisning bedrivs i samhällsorienterande (SO) och naturorienterande (NO) ämnen (utom teknik). Undervisningen i ett ämne sker för det mesta på högst hälften av tiden på engelska språket. I NO-ämnena, framför allt i biologi och i kemi, är andelen engelskspråkig undervisning i regel högre. Det är framför allt fristående skolor som har en hög andel av undervisningen i NO på engelska medan det i kommunala skolor förekommer undervisning på engelska i de flesta teoretiska ämnen, dock i mindre utsträckning i varje ämne.

Undervisningens utformning

Enligt försöksförordningen får högst hälften av undervisningen bedrivas på engelska. I detta avseende skiljer sig skolornas praktik mycket. Skolorna fördelar tiden mellan svenska och engelska antingen över årskurser, ämnen, arbetsmoment inom ett ämne eller mellan olika lektioner i ett ämne. Utformningen av den engelskspråkiga verksamheten styrs i hög grad av vilka lärare skolorna har och deras kompetens och språkkunskaper. Lärarnas kompetens har betydelse bl.a. för vilka ämnen som det blir aktuellt att bedriva på engelska. Lärarna väljer också olika modeller i undervisningen: vissa lärare har t.ex. hela

arbetsmoment på antingen engelska eller svenska medan andra lärare växlar mellan de två språken kontinuerligt i undervisningen. Flera av skolorna har avsatt mycket tid för undervisning även i ämnet engelska.

Mål och motiv hos skolor och elever

Utvärderingen visar att skolor med engelskspråkig verksamhet har olika målsättningar när det gäller utvecklingen av elevernas engelska och att motiven till verksamheten även i hög grad handlar om att öka skolors attraktionskraft för potentiella elever. Hos elever och föräldrar har engelska språket hög status och att ha goda kunskaper i engelska ses som en investering för framtiden. Förväntningarna på undervisningen från elever och föräldrar är också att valet av en engelskspråkig profil ska innebära en miljö med studieintresserade och motiverade elever. Intervjuade elever och föräldrar är också i regel mycket nöjda med sitt val av skola eller profil.

Elevernas bakgrund

Av elever som väljer undervisningen är elever med utländsk bakgrund och elever med föräldrar med hög utbildningsbakgrund överrepresenterade i jämförelse med elever i ett nationellt genomsnitt. Elever med utländsk bakgrund i den engelskspråkiga undervisningen har också i förhållandevis hög utsträckning högt utbildade föräldrar som har en bakgrund från en mängd olika länder, oftast inte engelskspråkiga. Skolor med målsättningen att elever ska uppnå tvåspråkighet i engelska och svenska, har också de högsta andelarna elever med utländsk bakgrund.

Lärarnas utbildning

Ungefär två tredjedelar av de lärare som undervisar i olika ämnen på engelska har antingen en lärarutbildning från ett engelskspråkigt land eller en svensk lärarutbildning i kombination med högskolestudier i engelska. På kommunala skolor är det senare alternativet vanligare och i fristående skolor det förra. En del lärare har en svensk lärarutbildning och kunskaper i engelska som förvärvats mer informellt. Ett mindre antal lärare, både i kommunala och fristående skolor, karaktäriseras som tvåspråkiga. Utvärderingen tyder på att få lärare har utbildning specifikt i språk- och ämnesintegrerad undervisning eller i andraspråksinläring.

Elevernas betyg och provresultat är jämförelsevis goda

Elever med engelskspråkig undervisning får i genomsnitt mycket goda resultat i jämförelse med elever i ett nationellt genomsnitt, när elevers meritvärden,

gymnasiebehörighet, resultat på nationella prov och betygsresultat (i SO och NO) jämförs (2008/09). Det är inte heller några nämnvärda skillnader mellan elever i fristående och kommunala skolor för de mått där dessa jämförs. Resultaten för eleverna är i regel också bättre oberoende av elevens kön, svensk eller utländsk bakgrund respektive vilken utbildningsbakgrund elevens föräldrar har. Av elever med utländsk bakgrund får särskilt gruppen elever födda utomlands, förhållandevis goda resultat i jämförelse med motsvarande grupp nationellt. På skolorna anser man dock att det också finns flerspråkiga elever som har svårt att klara den tvåspråkiga undervisningen.

En jämförelse av elevers genomsnittliga meritvärde på klass/skolnivå visar samtidigt att det finns en spridning mellan klasserna och skolorna med engelskspråkig undervisning när det gäller deras resultat.

I rapporten diskuteras ett antal faktorer som kan tänkas ha betydelse för skolframgången hos eleverna i undervisningen. Det handlar om elever som trivs med undervisningen och tycker att det är roligt och viktigt med engelska. Att eleverna i stor utsträckning har föräldrar med hög utbildningsbakgrund antas utgöra en viktig grundförutsättning för de goda resultaten. Annat som kan ha betydelse är positiva s.k. ”kamrateffekter” och att lärarnas höga förväntningar på eleverna bidrar positivt. Det är därför svårt att bedöma i vilken utsträckning elevernas goda prestationer beror på det pedagogiska arbete som bedrivs på skolorna. Men det är troligt att de tidigare nämnda goda förutsättningarna för undervisningen också ger lärarna goda möjligheter att genomföra undervisningen på ett tillfredsställande sätt.

Lokal utvärdering brister

Elever som väljer engelskspråkig undervisning i grundskolan möter således verksamheter med varierande utformning och mål, liksom lärare med olika kompetenser, beroende på vilken skola de går i. Mot bakgrund av att elevresultaten också varierar mellan skolorna, anser Skolverket att det finns behov av att följa upp och utvärdera verksamheten utifrån de förutsättningar och målsättningar som finns på de aktuella skolorna. Kommuner som ingår i försöksverksamheten har i liten utsträckning gjort en sådan lokal utvärdering, trots att förordningen föreskriver detta.

Lärarkompetensen kan stärkas

Skolverket konstaterar också att även om lärarna i den engelskspråkiga verksamheten i regel har lärarutbildning (svensk eller utländsk) och ämneskompetens, så varierar kompetensen i andra avseenden. Det gäller de svenskspråkiga lärarnas förmåga att undervisa på engelska och, på motsvarande sätt, de

engelskspråkiga lärarnas behärskning av svenska språket och svenska begrepp. Sannolikt skulle undervisningens kvalitet också förbättras på många skolor om lärare fick kompetensutveckling bl.a. i metoder för språk- och ämnesintegration i undervisningen.

En social snedrekrytering till undervisningen

En iakttagelse som görs i utvärderingen är att det sker en social snedrekrytering av elever till den engelskspråkiga undervisningen. Elever med föräldrar som har högst gymnasieutbildning är t.ex. underrepresenterade i gruppen elever som får engelskspråkig undervisning. Detta får ses som en effekt av att den engelskspråkiga verksamheten är något som skolor konkurrerar med och som framför allt lockar studiemotiverade elever.

1. Inledning

Utvärderingsuppdraget

Undervisning i olika ämnen på engelska i viss omfattning sker idag i ett antal grundskolor i landet. I denna rapport redovisas en utvärdering av denna verksamhet. Regeringen beslutade under 2003 om en försöksverksamhet med engelskspråkig undervisning i grundskolan. Försöksverksamheten regleras i förordningen (2003:459) om försöksverksamhet med engelskspråkig undervisning grundskolan. Försöksverksamheten har förlängts i omgångar och gäller nu t.o.m. den 30 juni 2011. En kommun som har beslutat att delta i försöksverksamheten ska anmäla detta till Skolverket, (se bilaga 1).

I regleringsbrevet för verksamhetsåret 2009 fick Skolverket i uppdrag att: *”Utvärdera den verksamhet som genomförts med stöd av förordningen (2003:459) om försöksverksamhet med engelskspråkig undervisning i grundskolan. Utvärderingen bör även omfatta fristående skolor med engelskspråkig inriktning.”*

Redan före 2003 kunde kommuner anordna engelskspråkig undervisning enligt 2 kap 8 § grundskoleförordningen (1994:1194), d.v.s. för barn som vistas i Sverige *under en begränsad tid*, (förutsatt att barnen har tillräckliga kunskaper i engelska för att kunna delta). För dessa barn kan kommunen anordna huvuddelen av undervisningen på engelska och får göra vissa avvikelser från timplanen i ämnena svenska och engelska.

I och med försöksverksamheten kunde undervisning på engelska således anordnas även för elever som valde denna undervisning av intresse och oavsett bakgrund och språk i hemmet. Eleverna som är i fokus i denna utvärdering är alltså elever som får engelskspråkig undervisning utan att det finns ett krav på specifika kunskaper i engelska för att kunna delta i undervisningen.

Bakgrund

I ett betänkande från Kommittén för svenska språket, (SOU 2002:27), beskrivs en tilltagande omfattning av *språk- och innehållsintegrerad inlärning och undervisning* (SPRINT) vid tidpunkten för betänkandet. Syftet med denna undervisning på skolorna är enligt betänkandet att förbättra elevernas kunskaper och färdigheter i ett språk genom att använda språket i undervisningen i olika ämnen. Det handlar i förekommande fall oftast om engelska. Kommittén anser att det är viktigt att elever i grundskolan tillägnar sig goda färdigheter i både svenska, engelska och i andra främmande språk och i detta sammanhang anses SPRINT vara en möjlighet att förbättra inlärningen av engelska (men

även andra främmande språk). En annan förväntning på SPRINT-undervisningen är att denna ska öka det kommunikativa inslaget i undervisningen och att den ska innebära att elever introduceras till fackspråkliga begrepp på främmande språk i ett tidigt skede.¹

Kommittén formulerar ett antal frågeställningar som anses vara i behov av belysning när det gäller SPRINT. Det handlar för det första om SPRINTs effekter på elevers inhämtande av ämneskunskaper, deras utveckling i svenska språket samt ett svenskt fackspråk men även om hur eleverna utvecklas i målspråket, (dvs engelska). Dessutom anser man att elevernas attityder till svenska språket bör följas. Kommittén framhåller lärarnas kunskaper och färdigheter i engelska som centrala för kvalitén på SPRINT och man anser också att det är viktigt att studera SPRINTs inverkan på undervisningssituationen t.ex. när det gällde interaktionen mellan lärare och elever.

Kommitténs förslag är att SPRINT-verksamheten ska följas noga och att den ska utvärderas fortlöpande på skolorna. Man föreslår även att den rättsliga grunden för SPRINT ska regleras där denna undervisning bedrivs i betydande omfattning. Skolverket föreslås därför få ansvar för att meddela särskilda och tidsbegränsade dispenser till huvudmän som vill anordna undervisning på annat språk än svenska, i betydande omfattning. Kommittén föreslår även att Skolverket ska få ansvar för att löpande följa upp undervisningen samt för att följa SPRINTs utbredning vad gäller skolor, klasser och elever samt vilka ämnen (och språk) som omfattas.²

År 2003 beslutar regeringen om en försöksverksamhet med engelskspråkig undervisning i grundskolan. Förordningen får antas vara en följd av de förslag som presenteras i SOU 2002:27. När det gäller fristående skolor framför Utbildningsdepartementet ett behov av att utvärdera och följa upp fristående skolor med språklig inriktning med avseende på deras utbildningsresultat.³

I den språkpolitiska propositionen 2005/06:2 *Bästa språket – en samlad svensk språkpolitik* kommenteras försöksverksamheten kort. Här anges förväntningar om att undervisning på engelska och andra främmande språk kan ge positiva effekter, t.ex. genom att ge tidiga kunskaper i ett språk samt väcka elevernas intresse för främmande språk. Även det kommunikativa inslaget i språkundervisningen förmodas öka genom undervisning på det främmande språket i och med att fler tillfällen då gavs till att använda språket. Det anses dock viktigt att undervisningen på det främmande språket inte sker på bekostnad av kunskaper i svenska språket.⁴

¹ SOU 2002:27, s.77.

² SOU 2002:27, s.79.

³ U2004/2874/S, s.44

⁴ Prop 2005/06:2, s.45

Förordningen (2003:459) om försöksverksamhet med engelskspråkig undervisning i grundskolan

Förordningen som reglerar försöksverksamheten (nedan kallad försöksförordningen) tillåter således kommuner att under vissa förutsättningar anordna engelskspråkig undervisning i grundskolan. Enligt förordningen får högst hälften av undervisningen anordnas på det engelska språket under den *sammanlagda* tid som denna undervisning anordnas.⁵ En kommun som deltar i försöksverksamheten är ålagd att kontinuerligt följa upp och utvärdera verksamheten samt att delta i Skolverkets uppföljning och utvärdering av densamma. En kommun som har beslutat att delta i försöksverksamheten är, som tidigare nämnt, skyldig att anmäla detta till Skolverket och i anmälan lämna vissa uppgifter som beskriver verksamheten vid den aktuella skolan samt motiven för att delta i försöksverksamheten. Kommunen ska även ange hur den säkerställer att eleverna inom försöksverksamheten får tillräckliga kunskaper i *svenska språket* så att de når grundskolans kunskapsmål i samtliga ämnen.⁶ Kommunen ska även ange hur försöksverksamheten ska följas upp och utvärderas.

Förordningen riktar sig till kommunala skolor men i praktiken har även fristående huvudmän med engelskspråkig undervisning kommit att omfattas av den i tillämpliga delar. Skolinspektionen har hänvisat till förordningen när det gäller bestämmelsen om att högst hälften av undervisningen får bedrivas på engelska bl.a. utifrån kravet på fristående skolor att de ska ge kunskaper och färdigheter som till *art och nivå* väsentligen svarar mot kunskaper och färdigheter som grundskolan ska förmedla.⁷

⁵ Före 15 januari 2009 gällde att undervisningen i ett enskilt ämne inte fick bedrivas helt på engelska språket.

⁶ Skrivningen om kommunerna skyldighet att säkerställa elevers kunskaper i svenska språket gäller fr.o.m. 15 januari 2009.

⁷ Se t.ex. Skolverket (2007a-b)

2. Definitioner och tidigare studier

Olika benämningar på engelskspråkig undervisning

Det finns flera olika benämningar för verksamheter där undervisningen i någon omfattning sker på ett främmande språk i syfte att förbättra elevernas kunskaper i detta språk. Skolverket har använt benämningen SPRINT, *språk- och innehållsintegrerad inlärninng och undervisning*, för denna form av undervisning i den svenska skolan. Benämningen är en svensk motsvarighet till den verksamhet som innefattas i det engelska begreppet CLIL: *Content and Language Integrated Learning* vilket i sin tur introducerats som en paraplyterm för denna undervisningsform i Finland och en del andra europeiska länder.⁸ SPRINT i Sverige har sin grund dels i idén om att en ökad exponering för engelska leder till utveckling i språket men kan också ses i ett perspektiv av anpassning till en ökad internationalisering och globalisering. I ett skolpolitiskt perspektiv finns SPRINT även som en del i den ökade konkurrensen mellan skolor vilken lett till skapandet av nya profiler och inriktningar på skolorna.⁹ Den svenska SPRINT-undervisningen är i första hand inspirerad av *immersions-(språkbads) undervisningen* som utvecklades i Kanada och där innebar att engelskspråkiga elever fick ämnesundervisning på franska i syfte att utveckla detta språk.¹⁰ Det finns dock avgörande skillnader i förutsättningarna för SPRINT-undervisningen och den kanadensiska immersionsundervisningen som gör dem mindre jämförbara.¹¹ I Finland har immersionsundervisning tillämpats i svenska på finskspråkiga elever. Andra benämningar som används i sammanhanget, är t.ex. *tvåspråkig undervisning* eller *bilingual education*. Enligt en avhandling från 2008 rörande gymnasieskolan används benämningen SPRINT dock i praktiken framför allt för ämnesundervisning för ”svenska” elever på ett ”främmande” språk, t.ex. engelska.¹²

⁸ Skolverket (2001), s. 7.

⁹ Lim Falk, M. (2008).

¹⁰ Ibid, s.10

¹¹ Hyltenstam, K. i Svenska språknämnden (2004), menar att den avgörande skillnaden mellan det kanadensiska exemplet och det svenska är de inblandade språkens status i förhållande till varandra. Då svenska har en lägre status än engelska riskerar undervisningsspråket att få en överordnad betydelse i förhållande till utbildningsmålen i den svenska kontexten, enligt Hyltenstam.

¹² Lim Falk, M. (2008.)

Begreppsanvändningen i denna rapport

Den undervisning som är i fokus i denna utvärdering är i enlighet med uppdragsbeskrivningen ”engelskspråkig undervisning” och denna benämning används varierat med benämningen ”engelskspråkig verksamhet” i denna rapport när det handlar om verksamheten i sin helhet. Detta trots att en del skolor som ingår i studien själva har valt andra benämningar för sin verksamhet såsom ”tvåspråkig undervisning”, ”bilingual classes” osv. Återkommande i rapporten används även två benämningar, ”profilskolor” och ”tvåspråkiga skolor”, för att beskriva två olika typer av skolor som framträtt i den intervjustudie på sex skolor som har genomförts inom ramen för utvärderingen, (se avsnitt Metod).

Tidigare studier av SPRINT

Skolverket lät våren 1999 genomföra en kartläggning av förekomsten av skolor som använde främmande språk i ämnesundervisningen, en typ av undervisning som enligt rapporten hade ökat kraftigt under 90-talet, framför allt på gymnasienivå.¹³ I kartläggningen inkluderas undervisning för både (redan) tvåspråkiga elever och andra. Den omfattade undervisning på olika främmande språk (inte bara engelska) och oavsett omfattning på undervisningen, dvs även då den var väldigt begränsad och utgjorde t.ex. enstaka dagar under en termin. Undersökningen visade att *målspråket*, (dvs det främmande språk som eleverna skulle lära sig) i de allra flesta fall var engelska. SPRINT, (enligt rapportens vida definition), förekom vid den aktuella tidpunkten på 163 grundskolor vilket motsvarade fyra procent av de då existerande grundskolorna. Ungefär 1,7 procent av grundskoleeleverna uppskattades beröras av SPRINT läsåret 1998/99.¹⁴

Ett par år senare sammanfattar Skolverket i en rapport de svenska erfarenheterna av SPRINT, framför allt baserad på studier på gymnasienivå.¹⁵ Skolverket konstaterar i rapporten att det är svårt att beskriva SPRINT-verksamheten på ett enhetligt sätt eftersom den är beroende av både yttre omständigheter och inre organisation. Därför är det svårt att dra generella slutsatser om verksamheten hävdas det. Vidare konstateras att de svenska undersökningar som vid tiden fanns på området var begränsade i omfattning och att det därför var svårt att med säkerhet säga någonting om SPRINTs inverkan på elevernas kunskaper i olika ämnen. I de undersökningar som hade genomförts hade dock en del problem med verksamheten beskrivits. Både forskare, lärare och elever hade t.ex. sett en negativ inverkan på elevernas svenska när det gällde t.ex. fackspråkliga termer. Lärare och elever ansåg även att ordkunskapen hos

¹³ Nixon, J. (2000).

¹⁴ Ibid, s.17.

¹⁵ Skolverket, (2001).

elever samt ”flytet” i deras skriftliga framställning hade påverkats negativt av den aktuella undervisningen. Både lärare och elever ansåg också att SPRINT-undervisningen i för liten utsträckning innehöll diskussioner och muntliga övningar och att lektionerna blev ensidiga p.g.a. bristande språkkunskaper. Många elever var även missnöjda med lärarnas kompetens i målspråket, enligt rapporten som även konstaterar att det finns en tendens till att SPRINT gynnar duktiga och studiemotiverade elever.

Av det ovan beskrivna dras i rapporten några slutsatser. En sådan är att en viktig förutsättning för skolorna är att man har tydligt formulerade syften och mål för sin verksamhet särskilt när det gäller de viktiga aspekterna rörande elevernas kunskaper i svenska, i målspråket och i olika ämnen. Även betydelsen av en väl genomtänkt metodik för undervisningen betonas. Vidare anses det enligt rapporten vara viktigt att lärarna i verksamheten har god kompetens både i målspråket och i svenska. Detta är viktigt både för ämnesutveckling och språkutveckling, inte minst för utveckling av fackterminologi och möjligheten att föra olika ämnesdiskussioner, menar Skolverket i rapporten. Här framhävs även vikten av att fortsätta utveckla elevernas svenska, inte minst för att stödja elevernas utveckling i målspråket.

Även en kvalitativ studie av SPRINT har genomförts på Skolverkets uppdrag.¹⁶ Rapporten omfattar både skolor på grundskole- och gymnasienivå. I rapporten undersöks bl.a. på vilket sätt skolor med SPRINT-undervisning utvärderar och kvalitetssäkrar sin verksamhet. I studien konstateras att SPRINT-skolorna i regel följer upp/utvärderar elevernas kunskaper i både engelska, svenska och i olika ämnen. Man undersöker även i vilken utsträckning eleverna är nöjda med undervisningen. Enligt rapporten hade dock skolorna sällan dokumenterat sin uppföljning/utvärdering på ett sådant sätt att den gick att delge utomstående och lärarna visste i regel inte hur de skulle göra för att utvärdera och kvalitetssäkra verksamheten på ett bra sätt. Ett annat problem var enligt rapporten att övergripande pedagogiska och metodologiska frågor diskuterades i låg utsträckning på skolorna.

Tillsyn av skolor med engelskspråkig undervisning

Tillsyn av skolor med engelskspråkig undervisning har vid varierande tidpunkter genomförts av Skolverket och sedermera Skolinspektionen. I en del av rapporterna påtalas brister och ges förslag på förbättringsåtgärder av den engelskspråkiga verksamheten vid de skolor som besökts.¹⁷

¹⁶ Nixon, J. (2001).

¹⁷ Sammanställningen avser rapporter från regelbundna tillsyner av de aktuella skolorna publicerade fr.o.m. 2004 t.o.m. mars 2009 och redogör endast för bedömningar rörande den engelskspråkiga undervisningen specifikt. Fokus är på sådant som i rapporterna uppgetts vara brister eller i behov av förbättring i verksamheten.

Några av skolorna bedöms vid tillsynen bedriva undervisning på engelska i en omfattning som inte anses förenlig med förordningen (2003:459) dvs på *över hälften* av undervisningstiden. Samma skolor får också ofta kritik för att de bedriver undervisning i ett enskilt ämne helt och hållet på engelska.¹⁸ I tillsynsrapporterna framförs kritiken mot bakgrund av att för mycket undervisning på engelska strider mot kravet på skolorna att vara öppna för alla elever, oavsett deras förkunskaper i engelska. I några rapporter påtalas en del lärares begränsade kunskaper i svenska som ett problem som man anser att skolor måste analysera och åtgärda.¹⁹ Detta bl.a för att eleverna måste kunna tillgodogöra sig undervisningen och t.ex. kunna förstå innebörden i olika specialtermer och uttryck i ämnena. Inspektörerna uttalar sig också ofta om den samlade lärarkompetensen på samma skolor och uppmanar flera av skolorna att arbeta hårdare med att öka andelen behöriga lärare och ibland också att vidta åtgärder för att höja lärares kompetens i svenska. De aktuella skolorna hade många lärare utan svensk lärexamen eller behörighetsbevis (för utländska lärare) från Högskoleverket.

Många av de skolor som enligt genomförd tillsyn bedöms ha för stor andel av undervisningen på engelska och många obehöriga lärare får också kritik för att inte ha översatt olika dokument såsom kursplaner, betygskriterier, studieomdömen, åtgärdsprogram eller annat informationsmaterial till svenska. Att endast upprätta dessa dokument på engelska anses också det strida mot kravet på att skolan skall stå öppen för alla barn, enligt tillsynsrapporterna.

Andra skolor får kritik för att de gör urval av elever till den engelskspråkiga undervisningen genom t.ex. intervjuer rörande elevens motivation för utbildningen eller utifrån resultat på ett kunskapstest. Detta strider enligt tillsynsrapporterna också mot kravet på att skolan ska vara öppen för alla elever. Skolor får inte heller tillämpa urval utifrån elevens könstillhörighet, (som kan göras för att t.ex. få en jämn könsfördelning i en klass). Närhetsprincipen ska gälla även för val av klass/skola med engelskspråkig verksamhet, enligt de aktuella rapporterna.²⁰

Vid tillsyn av några kommunala skolor påtalas kommunens skyldighet att anmäla skolor med engelskspråkig undervisning till Skolverket. I ett par fall uppmärksammas kommunerna även på sin skyldighet (enligt förordningen) att följa upp och utvärdera den engelskspråkiga verksamheten kontinuerligt. Något som inte har gjorts i de aktuella fallen.²¹

¹⁸ Skolverket, (2005a-b) och (2007a-b), samt Skolinspektionen, (2009a).

¹⁹ Se t.ex. Skolverket (2005b) samt Skolinspektionen (2009b).

²⁰ Skolverket, (2004b) och (2008).

²¹ Skolverket, (2006) och (2007c)

Forskning om SPRINT

Två studier under 2000-talet undersöker gymnasieelevers språkfärdigheter och utveckling i engelska. I en av studierna undersöks huruvida SPRINT-elever i gymnasieskolan möjligen får en större och mer varierad engelsk vokabulär, i jämförelse med andra elever.²² Författarens slutsats är att SPRINT-eleverna blir bättre på engelska i de avseenden som hon har undersökt men att eleverna också var bättre i engelska redan från början. De aktuella eleverna kom också i högre grad än andra elever i kontakt med det engelska språket även utanför skolundervisningen. Resultatet går därför inte enbart att relatera till SPRINT-undervisningen, enligt författaren. Den aktuella undersökningen visar också generellt att elever som, oavsett om de fick SPRINT-undervisning eller inte, fick mycket engelsk ”input” från andra håll än skolan får väldigt goda resultat. Speciellt gäller detta för elever som läser engelska texter utanför skolundervisningen. Hon konstaterar också att olika bakgrundsfaktorer har avgörande betydelse i sammanhanget. Pojkarnas övertag gentemot flickorna i studien förklaras med att pojkarnas användning av dataspel är större liksom deras engagemang i t.ex. rollspel. I studien framkommer även att elever med föräldrar med hög utbildningsbakgrund får bättre resultat än andra.

I en avhandling från 2008 jämförs två elevgruppers språkfärdigheter i engelska där den ena gruppen får SPRINT-undervisning inom ramen för IB-programmet (International Baccalaureate) på gymnasieskolan och den andra gruppen läser engelska som ett främmande språk på ett nationellt gymnasieprogram. Studien visar att IB-studenterna uppvisar både de bästa resultaten och den starkaste motivationen. Studiens slutsats är att SPRINT-undervisning har positiva effekter på målspråket, och att detta gäller särskilt för elever som inte är så duktiga men som har hög motivation.²³

I ytterligare en avhandling från 2008 är fokus istället på svenska språket.²⁴ Här undersöks vilken inverkan engelskspråkig undervisning (SPRINT) har på den ämnesrelaterade kommunikativa kompetensen och språkutvecklingen i *svenska* hos gymnasieelever med svenska som modersmål. En av studiens slutsatser är att SPRINT-elevernas ämnesanknutna svenska är dåligt utvecklad, dvs deras förmåga att använda ett ”korrekt och adekvat” språk i olika ämnen.²⁵ Detta även om elevernas resultat i den vanliga svenskan inte påverkats negativt. Eleverna i studien ansåg också att de missade och förlorade fackord och facktermer på svenska.

²² Sylvén, L.K. (2004)

²³ Kjellén Simes, M. (2008).

²⁴ Lim Falk, M. (2008).

²⁵ Ibid, s. 274.

En annan viktig slutsats i studien är att kommunikationen i SPRINT-klassrummen är lägre än i jämförbara klassrum. Undervisningen blir mer lärardominerad med mer monolog från lärarens sida och med ett förhållandevis mindre deltagande i samtalet av eleverna. Enligt studien upplever lärarna målspråket (engelska) som begränsande och lärarna går därför över till svenska emellanåt. Elever talar överhuvudtaget väldigt lite engelska i SPRINT-klassrummet utan använder helst svenska. Engelska språket är således ett hinder för både lärare och elever i SPRINT-undervisningen, enligt undersökningen.

När det gäller grundskolan och SPRINT är det ganska ont om studier förutom de som tagits upp ovan. De frågor som är centrala för gymnasieskolan får dock förmodas även ha stor relevans när det gäller liknande undervisning i grundskolan. Att forskningen på grundskolenivå hittills varit väldigt begränsad får antas bero på att undervisningens utbredning där varit (och förmodligen också är) mindre än vad den är på gymnasieskolan.

3. Utvärderingens syfte och frågeställningar

Föreliggande utvärdering har inte ambitionen att omfatta alla de aspekter av den engelskspråkiga verksamheten som undersökts i tidigare studier och forskning enligt ovan. Det övergripande syftet med denna utvärdering är att ge en aktuell bild av engelskspråkig undervisning i den svenska grundskolan idag, både den verksamhet som bedrivs i kommunal och i fristående regi.

Utvärderingens deskriptiva del syftar till att besvara ett antal frågor som fördelats i tre grupper. Den första frågeställningen avser att belysa den engelskspråkiga undervisningens utbredning i grundskolan liksom dess omfattning i olika ämnen. Den andra frågeställningen innefattar frågor gällande olika kvalitativa aspekter av den aktuella verksamheten. Den tredje frågeställningen handlar om resultaten hos elever som fått engelskspråkig undervisning läsåret 2008/09. Slutligen syftar den avslutande frågeställningen till att ge en bild av hur verksamheten förhåller sig till den förordning som reglerar försöksverksamheten.

Frågeställningar:

1. Vilken utbredning har engelskspråkig undervisning i grundskolan idag och i vilken omfattning sker den i olika ämnen?
2. I vilket syfte och med vilka förutsättningar bedrivs ämnesundervisning på engelska? Hur utformas verksamheten?
3. Hur ser kunskapsresultaten ut hos elever som får delar av undervisningen på engelska (2008/09)?
4. Hur förhåller sig verksamheten till förordningen som reglerar försöksverksamheten med engelskspråkig undervisning?

Rapportens disposition

Efter de inledande avsnitten ovan följer i kapitel 4 en beskrivning av studiens empiriska underlag i form av enkäter, intervjuer och uppföljningsstatistik, samt hur detta material har samlats in och använts. I det femte kapitlet följer en redovisning av resultaten utifrån dessa underlag där enkäterresultat och intervjuer använts i stor utsträckning i avsnitt 5.1–2, 5.3–5. samt i avsnitt 5.7. Medan avsnitt 5.3 och 5.6 framför allt bygger på data från uppföljningsstatistiken samt intervjudata. I det avslutande sjätte kapitlet sammanfattas resultaten och utvärderingens frågeställningar besvaras. Sist i rapporten förs en diskussion utifrån de samlade resultaten av utvärderingen.

4. Metod

Inom ramen för utvärderingen har tre olika typer av empiri använts för att beskriva den engelskspråkiga verksamheten. Enkätundersökningar har genomförts för att ge en nationell bild av den engelskspråkiga verksamheten. En intervjustudie har genomförts på skolor och på kommunnivå. Intervjuerna ger en bild av den engelskspråkiga verksamheten ifrån de som är närmast involverade i den, det är deras beskrivningar av den. Vi har i studien inte haft möjlighet att t.ex. genom klassrumsobservation själva ta del av praktiken vilket möjligen hade gett oss en annan bild. Det tredje underlaget utgörs av statistik från Skolverkets uppföljningssystem. Statistiken ger oss en framför allt en god bild av hur elevernas resultat ser ut genomsnittligt utifrån utfallsmått som betyg- och provresultat. Däremot fångar denna typ av empiri t.ex. inte upp eventuella skillnader i elevers språkanvändning och utveckling på det sätt som specifikt språkliga analyser skulle göra. Nedan beskrivs de olika typerna av empiri närmare.

Enkäter

Kommunenkät

När arbetet med denna utvärdering inleddes hade endast ett fåtal kommuner inkommit till Skolverket med anmälningar om skolor med engelskspråkig undervisning för elever i kommunens grundskola.²⁶ Studier av skolors hemsidor visade dock på att det fanns ytterligare skolor med engelskspråkig undervisning, utöver de som anmälts. Detta ledde till beslutet att genomföra en nationell kartläggning av skolor med engelskspråkig undervisning. Det första steget i denna kartläggning var en enkät till samtliga kommuner. Med hänvisning till försöksförordningen uppmanades kommunerna (ibland kommundelarna) att ta reda på förekomsten av grundskolor med engelskspråkig verksamhet i den egna kommunen. Formuleringen i enkäten om att den engelskspråkiga verksamhet som vi var intresserade av skulle innebära ”ett kontinuerligt inslag i undervisningen, inom ramen för en engelsk profil eller liknande” gjordes för att vi ville undvika att få med engelskspråkig undervisning när denna förekommer sporadiskt och i väldigt liten omfattning. Genom enkätformuleringen ville vi också betona att vi inte omfattade engelskspråkig undervisning för elever som vistades tillfälligt i landet eller elever med tvåspråkig bakgrund.

²⁶ Totalt tre kommuner (med undervisning för den aktuella elevgruppen) hade inkommit med anmälningar. Ytterligare en kommun anmälde en skola under 2009.

Enkäten skickades som webbenkät till ansvarig tjänsteman för grundskolan i varje kommun/kommundel och insamlingen pågick under april–maj 2009 med kompletterande telefonsamtal till kommuner som inte svarat via webben. I slutänden hade svar inkommit från i princip alla landets kommuner/kommundelar.²⁷ I enkäten frågade vi också om kommunens kännedom om skolor som planerade att starta med engelskspråkig undervisning i framtiden.

Fristående skolor

Fristående skolor med engelskspråkig undervisning finns registrerade i Skolinpektionens databas för fristående skolor. Här sökte vi efter skolor som angett att de hade en språklig, engelsk eller engelsk-svensk profil, varav ett antal skolor bedömdes ha den typ av undervisning som var av intresse i utvärderingen. Kommunenkäten innehöll även frågor om kommunens kännedom om eventuella fristående skolor med engelskspråkig undervisning som fanns eller var på väg att etableras i kommunen.

Skolenkäter

I ett andra steg utformades två webbenkäter, en för kommunala och en för fristående skolor, med likartade frågor, (se bilaga 3 med enkät till kommunala skolor). Enkäterna ställdes till rektorer för de skolor som kommunerna uppgivit i den första enkäten. Några av skolorna ”föll bort” efter kontakt med dem. Det handlade bl.a. om skolor som slutat med engelskspråkig undervisning och skolor som bedrev undervisning på engelska, men endast för t.ex. elever som vistades en begränsad tid i landet eller för elever som hade engelska som ett av sina modersmål, (s.k. tvåspråkig undervisning). Skolenkäterna innehöll bl.a. frågor om de aktuella elevernas språkliga bakgrund, i vilka årskurser man bedrev engelskspråkig undervisning, i vilka ämnen och i vilken omfattning. De innehöll även frågor om lärarnas utbildningsbakgrund och språkliga bakgrund samt frågor om syftet och målen med den engelskspråkiga undervisningen på respektive skola. De två skolenkäterna skickades ut i mitten av maj 2009 och insamlingen avslutades i slutet av augusti samma år. Enstaka skolor fick besvara enkätfrågorna muntligt per telefon i stället för via webben. När det gäller några specifika frågor gjordes kompletteringar och kontroller i efterhand av skolornas svar per telefon.²⁸ Vid kompletteringar lades skolornas svar in i datafilen manuellt av oss själva. Totalt erhöles i stort sett fullständiga svar från 39 av de 42 aktuella skolorna, (dvs 93 procents svarsfrekvens).

²⁷ Svar saknades från en kommun respektive en kommunedel.

²⁸ Speciellt när det gällde frågan om lärarnas utbildning hade flera skolor missuppfattat hur frågan skulle besvaras i enkäten och de fick i vissa fall besvara frågan en gång till.

Intervjustudie

Den kvalitativa delen av empirin utgörs av intervjuer på totalt sex stycken skolor med engelskspråkig undervisning. Inledningsvis bokades skolbesök in på de kommunala skolor som anmälts till försöksverksamheten, (sammanlagt fyra stycken.) Eftersom uppdraget kom att inkludera även fristående skolor²⁹ genomfördes intervjuer på ett par fristående skolor också. De fristående skolorna valdes ut med hänsyn till både storlek, (antal elever i samma huvudmans skolor), samt i viss utsträckning även till elevsammansättningen på skolorna för att åstadkomma en viss variation i underlaget totalt sett. På samtliga skolor intervjuades skolledning, lärare i engelska och svenska, ämneslärare – framför allt i NO och SO, elever i åk 8–9 (i några fall även yngre elever) och föräldrar till elever i olika åldrar. Intervjuerna genomfördes i regel som halvstrukturerade gruppintervjuer som var mellan 30 och 90 minuter långa. Intervjuerna spelades in på audiomedier. På en av skolorna gjordes enbart skriftliga minnesanteckningar på den aktuella skolans begäran. Telefonintervjuer gjordes även med kommunala representanter för de tre aktuella kommunerna. (Två av skolorna låg i samma kommun). Ett möte i samtalsform som dokumenterades skriftligt genomfördes med ledningen för en av de fristående huvudmännen.

”Profilskolor” och ”tvåspråkiga skolor”

I intervjustudien framträdde två grupper av skolor, tre i varje grupp, som sinsemellan hade flera saker gemensamt. Den första gruppen av skolor, som alla tre är kommunala, kallas i rapporten för ”profilskolor”. Dessa skolor karaktäriseras sammanfattningsvis av att inte ha ”tvåspråkighet” som ett mål när det gäller den engelskspråkiga undervisningen. Den engelskspråkiga verksamheten på dessa skolor bedrivs inom ramen för profiler i årskurserna 7–9 i för övrigt svenskspråkiga skolor. Profilerna har i hög grad tillkommit som ett sätt för skolorna att söka hävda sig i konkurrensen om elever i kommunerna. Skolornas lärare har till övervägande del svenska som modersmål och har inte rekryterats specifikt till den engelska profilen. Eleverna har till övervägande del svensk bakgrund.

Den andra gruppen av skolor, i rapporten kallade ”tvåspråkiga skolor”, består av två fristående och en kommunal skola. Det språkliga målet för dessa skolor är att eleverna ska uppnå tvåspråkighet i engelska och svenska. För två av skolorna finns den engelskspråkiga inriktningen för hela skolan och elever börjar med undervisning på engelska tidigare än på profilskolor, redan från förskoleklass på två av skolorna och från åk 4 på en av dem. Skolornas lärare är i större utsträckning än profilskolorna, lärare med utländska lärarutbildningar

²⁹ Från och med regleringsbrevet för 2009.

som har engelska eller andra språk som modersmål. Eleverna är i större utsträckning än på profilskolorna elever med utländsk bakgrund. De två skoltyper som beskrivits ovan används återkommande i rapporten för att spegla olika förhållanden i den engelskspråkiga verksamheten.

Uppföljningsstatistik – elever

Ytterligare ett empiriskt underlag är elevstatistik från Skolverkets uppföljningssystem avseende läsåret 2008/09. Elever som fick engelskspråkig undervisning detta läsår har i studien jämförts med ett nationellt genomsnitt av elever i grundskolan med avseende på bakgrundsförutsättningarna kön, svensk/utländsk bakgrund och föräldrarnas utbildningsbakgrund. För några av skolorna gick det inte att skilja ut elever med engelskspråkig undervisning (utifrån studiens definition) från andra elever (4 st) för två skolor fanns inte de registeruppgifter som krävdes. Sammanlagt ingår därmed 36 av 42 skolor i jämförelsen av elevernas bakgrund, (dvs cirka 8760 elever).

På motsvarande sätt har olika resultatuppgifter för elever som fick engelskspråkig undervisning jämförts med motsvarande resultat för elever i ett nationellt genomsnitt. I denna jämförelse ingår totalt 29 av 42 skolor, 16 kommunala och 13 fristående skolor. Endast skolor med engelskspråkig undervisning som hade elever i åk 9 ingår. Sju skolor ingår därmed inte förutom de sex skolor som inte heller var med i jämförelsen av elevernas bakgrund.

De resultatuppgifter som jämförts är elevernas genomsnittliga meritvärden, andel elever som uppnår målen i samtliga ämnen, andel elever som uppnår gymnasiebehörighet, resultat på nationella prov samt betygsresultat i NO och SO. Även uppgifter om elevers meritvärden på klass och skolnivå ha använts.

Resultaten i olika *undergrupper* av elever har också jämförts, t.ex. har resultaten för elever med utländsk bakgrund i klasser och skolor med engelskspråkig undervisning jämförts med resultaten för motsvarande elevgrupp i det nationella genomsnittet, osv. Även jämförelserna av elevernas resultat har gjorts med uppgifter från läsåret 2008/09.

5. Engelskspråkig undervisning – en beskrivande bild

5.1 Engelskspråkiga klasser och skolor i siffror

Antal skolor och elever

Den kartläggning av grundskolor med engelskspråkig undervisning som genomförts inom ramen för denna studie visar att ämnesundervisning på engelska förekommer som ett kontinuerligt inslag i undervisningen i olika ämnen på 20 kommunala³⁰ och 22 fristående skolor läsåret 2008/09. Av de fristående skolorna tillhör åtta av skolorna den fristående huvudmannen Internationella Engelska skolan AB, (se tabell 1).³¹

Tabell 1 Antal skolor och ungefärligt antal elever och lärare i engelskspråkig verksamhet (2008/09).

	Totalt	Kommunala	Fristående	Varav IES AB
Antal skolor	42	20	22	8
Antal elever	9 400	1 900	7 500	4 900
Antal lärare	340	115	225	120

Av tabellen framgår att det totalt handlar om knappt 9400 elever som får engelskspråkig undervisning detta år vilket motsvarar ungefär en procent av det totala antalet elever i grundskolan samma år.³² Cirka 7500 av dessa elever går i skolor med fristående huvudmän medan resterande knappt 1900 elever går i olika kommunala skolor. Enligt uppgifter från skolorna handlar det om uppskattningsvis 340 lärare som undervisar i olika ämnen på engelska i någon omfattning.³³

Drygt 4900 elever, dvs drygt hälften av samtliga elever med denna undervisning, går detta år i någon av Internationella Engelska skolans skolor. IES AB

³⁰ I enkäten till kommunerna ställdes frågan: *Finns det för närvarande kommunala grundskolor i kommunen/kommundelen som bedriver ämnesundervisning på engelska som ett kontinuerligt inslag i undervisningen?* Kommunerna gavs instruktionen att bortse från *tillfälliga inslag av undervisning på engelska i andra ämnen eller undervisning på engelska inom ramen för t.ex. elevens val*. Kommunen skulle även ange förekomsten av fristående skolor med motsvarande undervisning.

³¹ Uppgifterna om förekommande fristående skolor är hämtade i Skolinspektionens databas över fristående skolor, se vidare avsnittet Metod/enkäter.

³² Uppgiften om antal elever kommer från skolornas enkätsvar.

³³ Uppgiften om antal lärare är ungefärlig då uppgifter från tre skolor saknas.

är även den näst största fristående huvudmannen i antalet elever räknat i riket 2008.³⁴

För de kommunala skolorna handlar den engelskspråkiga verksamheten framför allt om profilklasser inom en skola och antalet elever är som högst ett drygt hundratal per skola. De fristående skolorna med engelskspråkig undervisning har i regel denna inriktning på hela skolan, för samtliga klasser. De största fristående skolorna med engelskspråkig undervisning har över 500 elever, (den största 860 elever). Det finns dock även både fristående och kommunala skolor som endast har mellan 20 och 30 elever som får undervisning på engelska det aktuella läsåret. Det är t.ex. några skolor som är nystartade och än så länge endast har elever i ett fåtal årskurser men som planerar att utöka antalet årskurser efter hand.

I vilka årskurser bedrivs undervisningen?

Majoriteten av eleverna i den engelskspråkiga verksamheten går i årskurserna 6(7)–9. Cirka 60 procent av de aktuella skolorna har endast undervisning på engelska för elever i dessa årskurser.³⁵ Andelen elever som får engelskspråkig undervisning i grundskolan skulle följaktligen bli högre än en procent om vi bara tittar på årskurserna 6/7–9. På resterande skolor förekommer engelskspråkig undervisning även för elever som går i lägre årskurser, i de flesta fall redan från förskoleklassen eller från grundskolans första år. Tabell 2 visar skolornas fördelning på olika årskurskombinationer:

Tabell 2 Skolor med engelskspråkig undervisning. Fördelning på årskurser.

Årskurser	Antal skolor
F-3/4/5/6	3
3/4/5/6	1
3/4-9	4
6/7-9	23
F-9	11

Skolorna/klassernas startår och geografiska läge

Enkätundersökningen visar att 13 av skolorna startade under 90-talet, antingen som skolor med en engelsk profil eller som skolor med engelskspråkig

³⁴ Skolverket, (2009), s.58.

³⁵ Cirka 5900 elever gick i skolor där engelskspråkig undervisning endast förekom i åk 6/7-9. Till detta kommer elever som går i åk 6/7-9 på skolor som även har lägre årskurser dessa är dock inte medräknade här då vi inte har uppgift om antal elever per åk i varje skola.

inriktning för hela skolan.³⁶ Resterande 27 skolor startade med den engelskspråkiga verksamheten under 2000-talet. Framför allt är det skolor med fristående huvudmän som har tillkommit under det senaste decenniet. Skolor med den aktuella undervisningen ligger framför allt i kommuner som kategoriseras som *storstäder, förortskommuner eller större städer*.³⁷ Endast fyra av skolorna ligger i andra typer av kommuner. Ungefär hälften av skolorna ligger i Stockholm med kranskommuner.

En genomgång av skolorna visar dock att de finns i olika typer av kommuner och områden inom storstäderna. Både sådana som karaktäriseras av en stor etnisk och social mångfald som i mer homogena och ”välbgade” kommuner och områden, liksom i områden som befinner sig däremellan.

Drygt en fjärdedel av skolorna har, förutom engelskspråkig undervisning för de elever som är i fokus i denna studie, även undervisning för (redan) tvåspråkiga elever och/eller för elever som vistas i Sverige under en begränsad tid. På några av skolorna finns dessa elever i separata klasser medan de på andra skolor kan ingå i undervisningen för de elever som är i fokus i denna studie.

Flera nya skolor

Enkätsvar rörande planerade profilklasser och skolor i kommunerna i kombination med studier av skolors hemsidor visar att antalet skolor och elever redan har ökat sedan 2008/09 då kartläggningen genomfördes. Den största fristående huvudmannen på området, IES AB, har sedan dess startat fem nya skolor vilket betyder att antalet elever i denna huvudmans grundskolor innevarandet läsår (2010/11) uppgår till cirka 7400 elever,³⁸ (mot cirka 4900, 2008/09).

Kartläggningen av skolor ger även information om skolor som planerar att öka sitt elevantal i och med att verksamheten utvidgas både till lägre och högre årskurser, samt om ytterligare ett antal skolor som planerar att starta med engelskspråkig verksamhet. I kommunenkäten framkommer även uppgifter om skolor som haft en engelsk profil under en period men som lagt ner denna. En av de skolor som från början var anmäld till försöksverksamheten har inte någon engelskspråkig undervisning läsåret 2008/09 men planerar att ta upp sådan undervisning igen nästkommande läsår. Skolan har justerat i sin organisering av undervisningen då de tidigare haft problem med att ta emot alla elever som sökt till profilen.

³⁶ En skola startade 1958 men då med undervisning för (redan) engelskspråkiga elever.

³⁷ Enligt Sveriges kommuner och landstings kommungruppsindelning.

³⁸ Uppgift per mail från IES AB 2010-08-25.

Sammanfattning

Kartläggningen av antal skolor som bedriver och elever som deltar i engelskspråkig undervisning visar på en relativt begränsad omfattning av denna verksamhet för det aktuella läsåret 2008/09, 42 skolor och cirka 9400 elever. I förhållande till det totala antalet grundskolor och elever för det aktuella läsåret betyder detta en procent av grundskolorna och samma andel av grundskole-eleverna. Enligt mer aktuella uppgifter har verksamheten dock redan ökat i omfattning sedan kartläggningen genomfördes. Engelskspråkig undervisning bedrivs framför allt för elever i åk 6/7–9 och skolorna är koncentrerade till storstadsområden och större städer och till en fristående skolkoncern.

5.2 Bakgrund, mål och förväntningar på verksamheten

Var togs initiativet till verksamheten?

Den engelskspråkiga verksamheten i de kommunala skolorna har oftast tillkommit som ett lokalt initiativ från skolnivån och från skolans personal. Det gäller för 14 av de 20 kommunala skolor som besvarat Skolverkets enkät.³⁹ För resterande sex kommunala skolor är det kommunen själv som initierat verksamheten. I de fall vi känner till av de fristående skolorna har det också varit lärare/rektorer som även tidigare arbetat på skolor med engelskspråkig undervisning som sedan tagit initiativ till att starta nya skolor. Från både kommunala och fristående skolor framkommer det att föräldrar också i vissa fall varit drivande och visat intresse för undervisning på engelska. Detta hade stor betydelse för uppkomsten av verksamheten t.ex. i en kommun där föräldrar med engelskspråkig bakgrund i ett skolområde uppvaltade kommunens barn- och ungdomsnämnd med en förfrågan om att starta tvåspråkig undervisning i engelska och svenska.

Motiv för start av engelska profiler och skolor

Utvärderingen visar att skolor med engelskspråkig verksamhet har varierade målsättningar inom det språkliga området och att motiven till verksamheten även i hög grad handlar om att öka skolors attraktionskraft för potentiella elever.

Skolornas mål för elevernas kunskaper i engelska

Enkätundersökningen visar att skolorna har varierande ambitioner när det gäller den språkliga utvecklingen hos elever som valt engelskspråkig undervisning. För ungefär hälften av skolorna är målet att eleverna ska tvåspråkiga i engelska och svenska efter genomgången utbildning. Det är framför allt de fristående skolorna som har ett mål om tvåspråkighet, (15 av 19 svarande fristående skolor).

³⁹ Frågan har endast ställts till kommunala skolor.

I intervjuerna framkommer att engelska anses väldigt viktigt för elevernas framtid (kanske speciellt för elever med utländsk bakgrund) och att den aktuella undervisningen leder till att elever lär sig att behärska engelska i högre grad än på andra skolor.

De flesta kommunala skolor har något lägre ställda mål vad gäller elevernas kunskaper i engelska. Eleverna ska förbättra sina kunskaper i engelska men målsättningen är inte så högt ställd som att de ska bli ”tvåspråkiga”, åtminstone inte för 14 av de 20 kommunala skolorna. Intervjuade rektorer på några av de kommunala skolorna anger att deras förväntningar är att eleverna kommer att ha höga betyg, ”eventuellt MVG”, i engelska i sina slutbetyg. Från intervjuerna framkommer även att syftet med ämnesundervisning på engelska kan vara att förbereda elever både för gymnasiet och högskolan, där en stor del av litteraturen och undervisningen förväntas bli på engelska. En skola anger att ämnesundervisningen på engelska (som på denna skola inte var så omfattande) innebär ett språkutvecklande arbetssätt som de ser som ett extra stöd för flerspråkiga elever. Ett annat motiv för den engelskspråkiga verksamheten är att den varit ett sätt att ta tillvara elevers tvåspråkighet och den mångfald som finns i förskolor och skolor i en kommun.

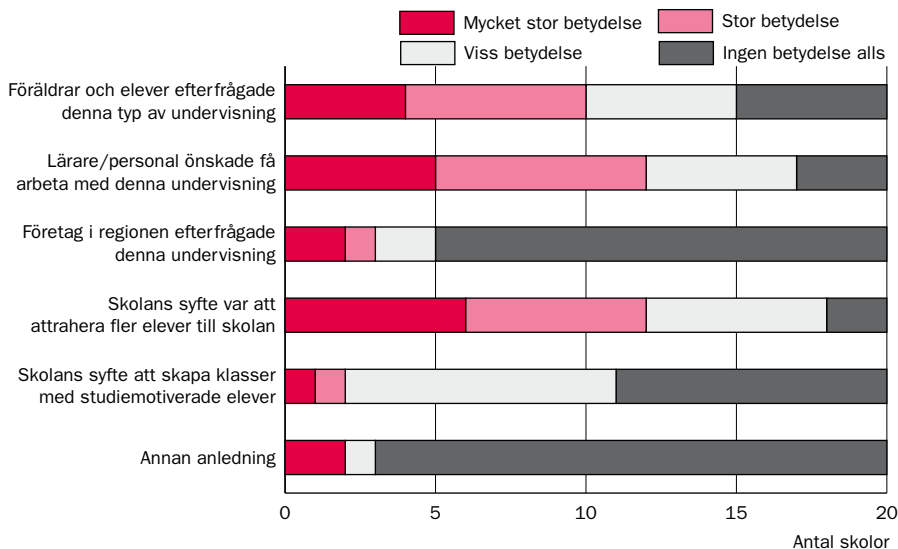
Andra betydelsefulla motiv

Enkäten till de kommunala skolorna visar att en annan viktig anledning till att man börjat med ämnesundervisning på engelska är att man velat attrahera elever till skolan.⁴⁰ Lika viktigt har även varit skolpersonalens önskan om att få arbeta med ämnesundervisning på engelska. Det är 60 procent av skolorna, för båda dessa alternativ, som anger att de haft stor eller mycket stor betydelse och ytterligare ett antal skolor menar att dessa motiv haft viss betydelse för starten av engelskspråkig undervisning på skolan, (se figur 1).

Åtminstone i två av de besökta kommunerna, (där tre av intervjukskolorna ligger), bekräftas att de ovan nämnda motiven i kombination har haft stor betydelse för uppkomsten av engelskspråkiga profiler i dessa kommuner och skolor. Att kommunala skolor har upplevt ett ”hot” från fristående skolor med engelskspråkig inriktning som varit på väg att etableras i kommunen, har varit en viktig faktor som legat i bakgrunden i dessa kommuner. I en av kommunerna gav förvaltningsnivån ett explicit uppdrag till ett antal skolor att starta engelska profiler just i syfte att göra dessa mer attraktiva för elever i skolområdet. I den andra kommunen passade ett allmänt positivt förhållningssätt till skolprofilering från kommunens sida bra när skolledningen i ett skolområde ville starta en engelsk profil. Ett intresse för engelska och kunskaper i språket

⁴⁰ Frågan har endast ställts till kommunala skolor.

Figur 1 Anledningar till att skolor (kommunala) började med ämnesundervisning på engelska. Antal skolor som angett en viss grad av betydelse.

hos lärare och skolpersonal på de aktuella skolorna har också varit viktiga. I den tredje kommunen flyttades en befintlig engelskspråkig verksamhet till en skola i ett område med vikande elevunderlag. Skolan som sedermera blivit en tillvalsskola i området har därmed bidragit till att attrahera elever till en skola som tidigare valts bort. I denna kommun hade föräldrars och elevers stora efterfrågan på den engelskspråkiga verksamheten också stor betydelse.

Föräldrar och elevers efterfrågan har också enligt enkäten haft nästan lika stor betydelse som skolans önskan att attrahera elever samt personalens intresse för verksamheten. Hälften av skolorna anger att föräldrars och elevers efterfrågan haft stor eller mycket stor betydelse för starten av ämnesundervisning på engelska. Detta motiv har även haft betydelse för starten av engelskspråkig verksamhet inom ramen för fristående skolor.

Motivet att skapa klasser med studiemotiverade elever

Enligt enkäten har också ett motiv, som haft viss betydelse, varit att skapa klasser med extra studiemotiverade elever på skolorna. Detta motiv skymtar även fram i intervjuer på några av de besökta skolorna. På en skola förväntade man sig t.ex. att just studiemotiverade elever skulle välja profilen vilket skulle leda en lugn arbetsmiljö och bättre förutsättningar för lärare ”att komma längre i undervisningen”, i de engelska profilklasserna. På en annan skola var den engelska profilklassen ett sätt för skolan att få en klass med teoretisk inriktning i komplement till redan befintliga mer praktiskt inriktade profiler på skolan.

Syftet var även att höja statusen på skolan genom att ha en s.k. ”spetsklass”. På en skola beskrevs motivet vara en teori om att profilval *i sig* ledde till en större studiemotivation hos eleverna. Elevernas val utifrån sitt intresse för engelska förväntades gynna lärandet också i andra ämnen. Följande citat illustrerar detta synsätt:

Intervjuare: *”Vad hade ni för förväntningar, och vilka mål hade ni eller har ni för den här engelskprofilen? Vad är viktigast med att ha den här profilen?”*

Rektor: *”Det är ju att höja kvalitén. Vi resonerar så här att om man får välja ett intresse då är man ännu mer motiverad och intresserad. Och eftersom det finns möjlighet in i grundskolan att skapa extratid som i musikklasserna då, så tror vi att det stimulerar intresset hos elever. Och sen har vi, när man läser undersökningar hos elever, vilket ämne som är mest populärt så är engelska ett väldigt populärt ämne i förhållande till matten då eller NO-ämnet, tyvärr inte lika populära.”*

Andra förekommande motiv

Enkäten visar också att det i vissa kommuner funnits en efterfrågan på engelskspråkig undervisning från företag i regionen. Av intervjuerna framgår att det kan handla om efterfrågan från anställda som är engelskspråkiga och som önskar en skola med engelskspråkig undervisning för sina barn. Även forskare kopplade till universitetet kan efterfråga denna undervisning för sina barn. Barnen till dessa föräldrar hör dock i regel till undantagen i de klasser och skolor som ingår i utvärderingen. I de fall skolor i enkäten anger annat som haft betydelse för starten av den engelskspråkiga verksamheten handlar det framför allt om motiv som också de rör sig inom samma områden som de som redan nämnts. I ett fall anges t.ex. att en skola startats av kommunens barn- och ungdomsnämnd i syfte att ”öka integreringen i den centrala delen av kommunen och för att göra skolan attraktiv”. För en skola var starten av en engelsk profil ett sätt för skolan att behålla sina elever och lärare i en konkurrenssituation.

Varför väljer elever och föräldrar engelskspråkig undervisning?

Föräldrars motiv

De flesta föräldrar, oavsett skola, är av uppfattningen att dagens globaliserade värld ställer stora krav på människor att göra sig förstådda internationellt och att engelska i detta sammanhang är det centrala språket. För elever och föräldrar som valt en ”profilskola”, (se avsnitt Metod/intervjustudie), finns det även andra skäl till att man valt engelskspråkig undervisning. För flera föräldrar har det framför allt varit viktigt att barnen fått välja en inriktning eller profil uti-

från sitt intresse. Detta utifrån teorin om att ”det aktiva valet” i sig är viktigt för framgång i skolan och barnets motivation. Intervjuade föräldrar tycker i regel att denna teori verkar ha stämt när det gäller deras barn. För en del föräldrar har valet av en engelsk profil även handlat om att välja en ”god lärmiljö” för sitt barn. Föräldrar har förväntat sig att framför allt studiemotiverade och intresserade elever skulle välja den engelska profilen och att detta skulle bädda för en lugn och stimulerande skolmiljö i engelsklasserna. Även detta har blivit som man förväntat sig enligt intervjuade föräldrar.

För elever och föräldrar på skolor som i denna utvärdering kallas ”tvåspråkiga skolor”, är det många elever som har en internationell erfarenhet i bagaget. De kan vara födda utomlands, ha en flerspråkig bakgrund eller så har de bott utomlands under en period. För dessa elever och deras föräldrar verkar valet av engelskspråkig undervisning vara gjort utifrån ett konkret och i vissa fall aktuellt behov av kunskaper i engelska. För föräldrar på dessa skolor är det angeläget att barnen får lära sig lika mycket engelska som svenska och man anser också att det är viktigt att barnen börjar med engelska i tidig ålder. Annat som framförs av föräldrar på dessa skolor är engelskans betydelse för framtida behov av bosättning och arbetsmöjligheter utomlands, men även behov av att kunna engelska för arbete och studier i Sverige. En förälder på en av de ”tvåspråkiga” skolorna uttrycker synen på det engelska språket i förhållande till det svenska;

”... in swedish is the Sweden identity, but english is the world identity”.

På några av skolorna har man en uttalad internationell prägel, till följd av stora andelar barn med utländsk bakgrund från olika delar av världen, och det mångkulturella är på dessa skolor också något som lockat föräldrar att välja skolan, enligt intervjuerna. På dessa skolor har föräldrar även valt skolan utifrån förväntningar om en verksamhet med mer regler och högre grad av disciplin än på andra skolor.

Elevers utsagor

Många av de intervjuade eleverna tycker att engelska är roligt och de vill lära sig mer engelska. På flera skolor framkommer att det framför allt är den muntliga kommunikationen i engelska som eleverna vill utveckla. ”Prata” engelska är något som man inte tycker att man inte får göra tillräckligt i den ordinarie engelskundervisningen, en flicka säger t.ex:

”Jag kan lära mig att skriva engelska, utan problem, på datorn.” ”Men sen när jag ska prata så är jag jätteosäker och det är ju därför jag väljer engelskprofil, för att kunna prata sen när jag ska ...” (Elev åk 7–9)

De flesta elever menar också att goda kunskaper i engelska kommer att vara till nytta för dem vad de än väljer att göra i framtiden. Flera elever tänker sig studier eller arbete utomlands i framtiden och ser då goda kunskaper i engelska som en nödvändighet. En del elever anser också att goda kunskaper i engelska är viktigt för att klara av kommande studier på gymnasieskolan och högskolan. Några elever på ”profilskolor” där andelen engelska är av mindre omfattning uppger att de hade velat ha en större del av undervisningen på engelska än vad som blivit fallet.

Sammanfattning

Initiativet till starten av engelskspråkig undervisning har oftast kommit ifrån verksamhetsnivån, från rektorer och lärare. Föräldrar har i vissa fall också varit drivande. Ambitionerna för elevernas språkliga utveckling varierar mellan skolor där framför allt fristående skolor har som mål att eleverna ska bli tvåspråkiga i engelska och svenska. För kommunala skolor har motiven till verksamheten ofta varit en kombination av intresset hos personalen för undervisningen och en önskan om att med en engelsk profil attrahera elever, till skolan. En efterfrågan har också ofta funnits hos föräldrar och elever, av engelskspråkig undervisning. Ibland har skolor specifikt velat attrahera studiemotiverade elever till skolan men även idén om att elevers möjlighet att få välja en profil, i sig, gynnar studiemotivationen finns.

För elever och föräldrar har engelska språket en hög status och att ha goda kunskaper i engelska ses som en investering för framtiden. Elever tycker att det är roligt med engelska och en del uppskattar framför allt att lära sig kommunicera muntligt på engelska. För en del elever är engelska ett språk som redan finns aktivt i familjen och engelska anses lika angeläget som svenska. Föräldrar har även förhoppningen att valet *i sig* av den engelskspråkiga undervisningen, kommer att öka barnets motivation för skolan och förväntar sig en klass/skola med elever med hög studiemotivation och med lugn och ro i lärmiljön. Sådana förväntningar har också uppfyllts, enligt föräldrarna.

5.3 Vilka är eleverna som väljer engelskspråkig undervisning?

Vilka elever riktar sig skolorna till?

Majoriteten av skolorna i intervjustudien uppger att de vänder sig till *alla* elever och skolorna har öppna inbjudningar till elever som ska välja skola. En skola skrev enligt rektor i sin information om profilen att elever som sökte profilen skulle ”tycka att engelska var roligt och att man som elev skulle vilja jobba för att bli ännu bättre på engelska.” Rektor på en annan skola uppger i vår intervju skolans målgrupp som ”svensktalande barn som vill lära sig engel-

ska”. Endast en av skolorna menar att den specifikt riktar sig till elever som har engelskan levande i sin hemmiljö även om engelska inte behöver vara elevens modersmål. Denna skola har många elever med föräldrar från länder där engelska är det gemensamma samhällsspråket. Inte heller denna skola uppger att man kan förvägra någon elev en plats i engelskklassen om denne insisterade på att få gå i en sådan klass. På en av skolorna med undervisning från förskoleklass och uppåt avråds barn som inte är väldigt bra på engelska att komma in så sent som ifrån årskurs sju p.g.a. att en stor del av undervisningen genomförs på engelska i de högre årskurserna.

Intervjustudien visar även att man ibland haft specifika förväntningar på vilka elever som skulle söka till den engelskspråkiga undervisningen på skolorna. På några av skolorna har man t.ex. en ambition att locka framför allt studiemotiverade, ”förberedda” och ”resursstarka” elever. På en skola handlar det mer specifikt om att locka närområdets ”villaelever” att söka profilen, elever som tidigare tenderat att välja bort den aktuella skolan p.g.a dess rykte. Man hoppas att den engelska profilen ska leda till en bättre blandning av elever på skolan.

Informella urval av elever

De flesta skolorna har, trots att de formellt riktar sig till alla elever oavsett förkunskaper, olika strategier för att i någon mån påverka vilka elever som börjar i den engelskspråkiga undervisningen. Framför allt handlar det om att skolorna försöker avstyra elever som de bedömer får svårt att klara den engelskspråkiga undervisningen, från att välja denna. På några skolor får t.ex. elever inför valet av skola göra ett språktest i engelska varefter skolan bedömer elevens möjlighet att klara utbildningen. Elever som klarar sig dåligt på ett sådant test kan då avrådas från att välja profilen i samtal med eleven och dennes föräldrar. Intervjuer med elever och föräldrar kan ingå i skolornas försök att ta reda på om elever är motiverade och om föräldrar och elever är medvetna om vilka krav undervisningen ställer. En skola har ”prova på- dagar” där elever som sökt skolan får prova på att få undervisning i olika ämnen. Skolan kan vid dessa tillfällen upptäcka elever med t.ex. språk- eller inlärningssvårigheter och utifrån detta ha extra diskussioner med eleven och föräldrarna rörande elevens tidigare skolgång och valet av skola. På en skola har man ibland en uppföljning med elever och föräldrar efter en tid för att diskutera hur det går för eleven i skolan.

Elever som valt engelskspråkig undervisning

– vad skiljer dem från andra elever?

Inledningsvis beskrevs vilka förväntningar, och vilka strategier, skolorna hade i förhållande till potentiella sökande. De elever som skolorna slutligen fick framkommer i intervjustudien å ena sidan som mycket studiemotiverade och

”duktiga” elever med föräldrar som är engagerade i skolan och medvetna om betydelsen av utbildning. Å andra sidan tar alla skolor upp att det även finns elever som avviker från detta mönster och en del skolor betonar att variationen mellan elever på skolan är stor både när det gäller motivation och prestationer liksom med avseende på etnisk och social bakgrund. Huvudmannen för en av de fristående skolorna uppger att skolans sammansättning har förändrats över tid och att man har fått fler och fler elever både med sociala problem och kunskapsmässiga brister på sina skolor. Ingen av skolorna anser sig ha en ”elit-grupp” av elever utan betonar snarare mångfalden.

I tabell 3 redovisas elevsammansättningen på skolorna med engelskspråkig undervisning i jämförelse med hur elevsammansättningen ser ut nationellt för läsåret 2008/09.⁴¹

Tabell 3 Andel (%) av elever i olika undergrupper; kön, svensk/utländsk bakgrund och föräldrars utbildningsbakgrund

	Elever med engelskspråkig undervisning (genomsnitt)	Elever i ett nationellt genomsnitt
Flickor	51	49
Pojkar	49	51
Svensk bakgrund	64	83
Utländsk bakgrund – född i Sverige	25	10
Utländsk bakgrund – född utomlands	11	7
Föräldrar m förgymnasial utbildning	4	5
Föräldrar m gymnasial utbildning	28	45
Föräldrar m eftergymnasial utbildning	68	50

Bilden från skolorna av en stor språklig och kulturell mångfald hos de aktuella eleverna stämmer med statistiken såtillvida att det i genomsnitt är en betydligt högre andel av eleverna i den engelskspråkiga verksamheten än nationellt, som har en utländsk bakgrund, ungefär 36 procent av eleverna mot cirka 17 procent av elever i grundskolan totalt. Det är framför allt elever som själva är födda i Sverige men med föräldrar födda utomlands som är överrepresenterade i den engelskspråkiga verksamheten. Dessa utgör ungefär 25 procent av elever med engelskspråkig undervisning mot cirka 10 procent av elever nationellt. En genomgång av födelseländer för föräldrar (mödrar) till elever med engelskspråkig undervisning visar att elever med utländsk bakgrund och deras familjer har sitt ursprung i närmare 140 olika länder. Vanligast är en bakgrund ifrån Irak, Iran och Turkiet, dvs länder som inte är engelskspråkiga men varifrån stora

⁴¹ I denna jämförelse ingår 36 av de 42 skolorna med engelskspråkig undervisning (dvs cirka 8 760 elever) se avsnitt Metod/uppföljningsstatistik – elever.

invandrargrupper i Sverige har sitt ursprung. Det finns också grupper av elever med bakgrund från länder där engelska talas som Indien, Pakistan och USA. Utifrån skolornas uppskattning av hur många av eleverna i den aktuella undervisningen som har engelska som ett modersmål eller ett aktivt språk i hemmet handlar detta om knappt 7 procent av eleverna som har en sådan bakgrund men med stor variation mellan olika skolor.⁴²

Som tabell 3 visar har elever som valt engelskspråkig undervisning i större utsträckning än grundskoleelever i genomsnitt föräldrar med en hög utbildningsbakgrund. Ungefär två tredjedelar av eleverna i den engelskspråkiga verksamheten har åtminstone en förälder med eftergymnasial utbildning. Totalt i grundskolan utgör denna grupp ungefär hälften av eleverna. Skolornas bild av mycket studiemotiverade elever bekräftas också om man utgår ifrån att elevernas studiemotivation har ett starkt samband med föräldrarnas utbildningsbakgrund.⁴³

Även de elever som har en utländsk bakgrund på de aktuella skolorna utmärker sig i förhållande till elever med utländsk bakgrund generellt när det gäller föräldrarnas utbildningsbakgrund. De har i mycket större utsträckning föräldrar med hög utbildningsbakgrund om man jämför med förhållandena för denna grupp i landet. Anmärkningsvärt är också att elever som själva var födda utomlands har den i genomsnitt högsta utbildningsbakgrunden på föräldrarna. Ungefär 62 procent av eleverna i denna grupp har föräldrar med eftergymnasial utbildning, mot 53 procent av elever med utländsk bakgrund födda i Sverige och endast 36 procent för denna elevgrupp i riket, (se tabell 4.)

Statistiken visar i övrigt att det för läsåret 2008/09 inte finns några könsskillnader när det gäller valet av engelskspråkig undervisning. Det är ungefär lika många flickor som pojkar som väljer denna undervisning.

Några skillnader finns mellan kommunala och fristående skolor med engelskspråkig verksamhet. Statistiken visar t.ex. att det är en högre andel elever med utländsk bakgrund i de kommunala skolorna än i de fristående. Framför allt handlar det då om elever som själva är födda i Sverige med utländska föräldrar. En annan skillnad är att elever med föräldrar med den högsta utbildningsnivån utgör hela 70 procent av eleverna på de fristående skolorna vilket är cirka 10 procentandelar mer än för de kommunala skolorna. Skillnaden mellan föräldrars utbildningsnivå beroende på huvudman är dock större på nationell nivå. Föräldrar till elever med engelskspråkig undervisning på kom-

⁴² Uppgiften bygger på skolornas svar på frågan: *Ungefär hur många av dessa elever har engelska som sitt modersmål/ett av sina modersmål eller har engelska som ett aktivt språk i hemmet? (Även om detta inte har varit ett krav för att få delta i undervisningen). Ange antalet elever.*

⁴³ Se t.ex. Skolverket (2009), kap. 4.

Tabell 4 Andel (%) elever med svensk/utländsk bakgrund som har föräldrar med eftergymnasial utbildning (2008/09). Elever med engelskspråkig undervisning och elever i ett nationellt genomsnitt.

	Elever med engelskspråkig undervisning (genomsnitt)	Elever i ett nationellt genomsnitt
Svensk bakgrund	72	51
Utländsk bakgrund – född i Sverige	53	39
Utländsk bakgrund – född utomlands	62	36

munala skolor är i ungefär lika stor utsträckning högutbildade som föräldrar i fristående skolor är i genomsnitt.

Skillnader mellan elever beroende på skolornas språkliga mål

En jämförelse av elevsammansättningen har även gjorts mellan elever beroende på om skolan de går på har som mål att elever ska utveckla ”tvåspråkighet” i engelska och svenska, eller om målsättningen för den engelskspråkiga undervisningen är lägre, (se avsnitt 5.2). Jämförelsen visar att det i större utsträckning är elever med utländsk bakgrund som går på de skolor som syftar till att eleverna ska utveckla en tvåspråkighet i engelska och svenska. Det är nästan 40 procent av eleverna i dessa skolor som har en utländsk bakgrund mot knappt 25 procent i övriga. Framför allt är det elever som själva är födda i Sverige men med föräldrar med utländsk bakgrund som utgör en förhållandevis stor grupp på skolor med tvåspråkighet som ett mål, i jämförelse med de andra skolorna. Det finns dock inga skillnader mellan skolorna med olika språkliga mål med avseende på fördelningen mellan flickor och pojkar eller när det gäller föräldrarnas utbildningsbakgrund.

Sammanfattning

Skolor med engelskspråkig undervisning kan ha förväntningar på att rekrytera en viss typ av elever, studiemotiverade och mer resursstarka. De har dock i regel öppna inbjudningar till samtliga elever men har också olika system för att ta reda på elevers förutsättningar för att klara undervisningen. Skolorna kan därmed ibland avråda elever med svaga språkkunskaper att börja i den engelskspråkiga undervisningen på skolan.

Statistiken visar att elever med engelskspråkig undervisning (2008/09) i förhållandevis stor utsträckning består av elever med utländsk bakgrund, (i första hand elever födda i Sverige med utlandsfödda föräldrar), och elever med föräldrar med hög utbildningsbakgrund. De elever som har utländsk bakgrund har också högutbildade föräldrar i större utsträckning än nationellt. Elever

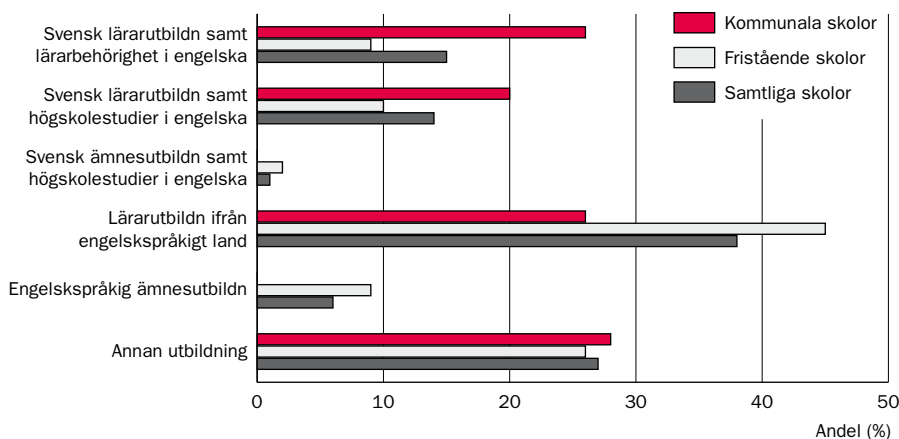
med utländsk bakgrund kommer från en mängd olika länder långt ifrån enbart från engelskspråkiga. En jämförelse visar även att elevsammansättningen skiljer sig mellan skolor beroende på skolornas målsättning/inriktning. Skolor som har ett tydligt mål om att utveckla en tvåspråkighet i svenska och engelska har också de största andelarna elever med utländsk bakgrund.

5.4 Vilka är lärarna som undervisar på engelska i olika ämnen?

Lärarsammansättningen i den engelskspråkiga verksamheten

Enkätundersökningen visar att det läsåret 2008/09 är cirka 340 lärare⁴⁴ som i någon omfattning undervisar i sitt/sina ämnen på engelska på skolor med engelskspråkig undervisning. Av dessa lärare⁴⁵ har drygt fyra av tio en utbildning från ett engelskspråkigt land, antingen en lärarutbildning eller en ämnesutbildning. Knappt en tredjedel av lärarna har en svensk lärarutbildning som inkluderar behörighet i ämnet engelska eller högskolestudier i engelska i någon omfattning, ungefär hälften av varje. Några få lärare har en svensk ämnesutbildning i ett eller flera ämnen i kombination med högskolestudier i engelska, (se figur 2).

Figur 2 Andel (%) lärare med respektive utbildning. Kommunala, fristående och samtliga skolor (2008/09)

I gruppen lärare som i enkäten uppges ha *annan utbildning* kan också lärare med svensk lärarutbildning men utan formella kunskaper i engelska ingå. Intervjuerna på besökta skolor visar att även dessa lärare kan ha kunskaper och erfarenheter av engelska språket som förvärvats genom t.ex. deltagande i

⁴⁴ Det var 310 lärare som undervisade på de 39 skolor av 42 möjliga som besvarade enkäten.

Uppskattningsvis handlar det om ungefär 30 lärare på de tre skolor som inte besvarade enkäten.

⁴⁵ För 267 av 310 lärare lämnades uppgift om deras utbildningsbakgrund i enkäten.

interna utbildningstillfällen i engelska som anordnats av den egna skolan eller av aktörer utanför skolan. Det är ofta lärare med erfarenhet av det engelska språket till följd av längre vistelser i engelskspråkiga länder. Lärare med *annan utbildning* kan t.ex. också vara lärare med utländsk lärarutbildning från ett icke engelskspråkigt land.⁴⁶

Skillnader mellan skolor beroende på huvudman

En del skolor har många lärare med bakgrund från engelskspråkiga länder medan andra har många lärare med svensk lärarutbildning. En uppdelning av skolorna utifrån om de har en kommunal eller en fristående huvudman (se figur 2) visar att lärarnas bakgrund åtminstone delvis sammanfaller med om skolans huvudman är kommunal eller fristående.

Nästan hälften av lärarna i de kommunala skolorna har en svensk lärarutbildning inkluderande lärarbehörighet i engelska eller högskolestudier i engelska. I de fristående skolorna utgör denna grupp lärare istället endast ungefär en femtedel av alla lärare. I de fristående skolorna utgör däremot lärare med utbildning från ett engelskspråkigt land över hälften mot en fjärdedel av lärarna i kommunala skolor. När det gäller lärare som har en engelskspråkig lärarutbildning så är det ungefär dubbelt så vanligt i de kommunala skolorna mot i de fristående att dessa lärare också har tillägnat sig en svensk lärarbehörighet.

I kommunala skolor är det också betydligt vanligare att lärare som undervisar i sina ämnen på engelska har svenska som sitt starkaste språk, närmare 80 procent av lärarna enligt rektorernas svar, medan det på fristående skolor istället är drygt 60 procent av lärarna som uppges vara mest kunniga i engelska.⁴⁷ En mindre andel av lärarna uppges vara tvåspråkiga.⁴⁸

Lärarnas kompetens på "profilskolor" respektive "tvåspråkiga" skolor
Intervjuerna på skolor visar att de beskrivna skillnaderna mellan lärare med avseende på utbildning och bakgrund på dessa skolor hänger ihop med skolornas skilda mål för de engelskspråkiga verksamheterna. De skolor som besökts och som har ambitionen att eleverna ska bli tvåspråkiga i engelska och svenska efter utbildningen, har t.ex. i högre grad lärare med en engelskspråkig bakgrund än de andra skolorna. Nedan beskrivs vad som karaktäriserar lärarsituationen på de skolor som utifrån intervjustudiens indelning kallas "profilskolor" respektive "tvåspråkiga skolor", (se avsnitt Metod/Intervjustudie).

⁴⁶ Då få respondenter angav vad lärare med *annan utbildning* hade för utbildning, så vi har inte en fullständig bild av detta.

⁴⁷ Underlaget utgörs av 256 lärare (av 340) där uppgift finns om deras starkaste språk.

⁴⁸ *Tvåspråkiga* definierades i enkäten som *ha i det närmaste modersmålskunskaper i båda språken*, se bilaga 3.

Lärare på ”profilskolor”

På de tre besökta ”profilskolorna” startade den engelskspråkiga verksamheten med befintlig personal på kommunala skolor. De flesta var lärare med svensk lärarutbildning. Vid starten av en engelsk profil, fanns på alla ”profilskolorna” lärare som utgjorde ”basen” i verksamheten och som var tvåspråkiga i svenska och engelska och/eller hade utbildning för att undervisa både i engelska och i andra ämnen. Ytterligare intresserade lärare som ansågs ha förutsättningar att undervisa i någon omfattning på engelska i sitt/sina ämnen anslöts till profilen. På skolorna har i regel inte några lärare rekryterats specifikt för att arbeta i den engelska verksamheten, varken i inledningsskedet eller senare. Från de aktuella kommunernas sida har man inte heller haft specifika krav på engelskprofilläraryrarnas kompetens förutom allmänna krav på att lärare i så hög grad som möjligt ska ha en svensk lärarbehörighet.

Undervisningen på engelska på ”profilskolorna” ses i första hand som en ”bonus” för eleverna. Tanken är att eleverna genom engelskan ska få möjlighet att lära sig olika ämnen samtidigt som de också får träna på engelska. Det är dock möjligt, både för lärare och elever, att i olika situationer byta ut engelskan mot svenska om detta krävs för elevernas förståelse i ett aktuellt ämne. Lärarna har i regel svenska som modersmål och kan utan problem gå över till svenska om så behövs. Både rektorer och många av lärarna på ”profilskolorna” betonar att elevernas ämneskunskaper kommer i första rummet medan engelskan kommer i andra hand. Detta gäller även för hur man tänker om lärarnas kompetens. En rektor uttrycker detta förhållningssätt så här:

”Först och främst är det ämneskunskap, alltså är man idrottslärare är det idrott man ska vara utbildad i. Sen bör man dessutom vara duktig i engelska, men det är inte huvudkravet, huvudkravet är att man är duktig i ämnet”. (Rektor åk 7–9)

Lärare på ”tvåspråkiga” skolor

De ”tvåspråkiga” skolorna i intervjustudien är två skolor med fristående huvudmän och en med kommunal. Många av lärarna på de ”tvåspråkiga” skolorna har en engelskspråkig bakgrund och utbildning och är därmed välutbildade och har goda kunskaper i engelska men har istället varierande kunskaper i svenska språket. På skolorna finns både lärare som är nybörjare i svenska och andra som beskrivs som tvåspråkiga liksom de som är någonstans däremellan. Det finns även lärare som är svenskspråkiga i grunden men som har tillägnat sig engelska i något engelskspråkigt land och även de beskrivs som tvåspråkiga. Det förekommer även lärare som har ett annat modersmål än svenska eller engelska i grunden men som utbildat sig i engelsktalande skolor.

I intervjuerna med rektorer framkommer att de ”tvåspråkiga” skolorna numera försöker rekrytera tvåspråkiga lärare med svensk lärarutbildning och kännedom om det svenska skolsystemet. Rektorer på de tre skolorna ger dock lite olika bild av tillgången på lärare med denna bakgrund. En av rektorerna menar att konkurrensen om dessa lärare hade ökat på senare tid. På en av skolorna vill man dock i första hand rekrytera lärare från engelskspråkiga länder för undervisningen i specifika ämnen (matematik och NO), eftersom dessa lärares ämneskompetens anses betydligt bättre än svenska lärares i dessa ämnen. Huvudmannen för samma skola anser dessutom att det är viktigt för elevernas utveckling i engelska att det är lärare som själva har engelska som modersmål som undervisar på engelska i de ämnen som är aktuella.

Lärares kompetensutveckling

De kompetensutvecklingsinsatser som förekommer och har förekommit för lärarna i de engelskspråkiga verksamheterna hänger också de ihop med vilka behov lärarna på de två typerna av skolor har.

Lärare på ”profilskolorna” erbjöds viss fortbildning i samband med starten av den engelska verksamheten på respektive skola. I den kommun där två av skolorna ligger fick skolorna inledningsvis extra resurstilldelning av kommunen för verksamheten. Detta bidrag användes bl.a. till att anlita ett folkbildningsförbund som kom till skolorna och höll i konversationsgrupper i engelska under ett eller två år. Även andra insatser som studiebesök på andra skolor och kurser i engelska i England, har också förekommit. På en av skolorna uppges att tid avsatts för att lärarna ska kunna gå igenom t.ex. facktermer på engelska och nya läromedel, tillsammans.

På de ”tvåspråkiga” skolorna är bland annat utländska lärares utbildning i svenska något som skolorna lägger resurser på. På den skola där många lärare rekryteras utomlands bekostar skolan insatser för att utbilda dessa lärare i svenska. Inför anställning av utländska lärare försäkrar skolan sig om att de sökande är beredda på att lära sig svenska om de blir anställda. På två av skolorna är det många lärare som arbetat länge och en av rektorerna menar att flera av de obehöriga lärarna anställdes under en tid när kraven var annorlunda än nu. Skolan försöker nu se till att dessa lärare får en behörighet, enligt rektor.

Utbildning i SPRINT/andraspråksinläring/tvåspråkig undervisning

Enkätundersökningen visar att det är få lärare som har utbildats eller har kunskaper inom området språk- och ämnesintegrerad undervisning (SPRINT) eller andraspråksundervisning. Endast 39 lärare av 310 uppgavs ha kunskaper

eller utbildning inom dessa områden.⁴⁹ Detta trots att kunskaper inom båda dessa områden borde vara relevanta för lärare med uppgift att integrera språk- och ämne i undervisningen samt i undervisning av elever på ett språk som i de flesta fall inte är deras modersmål.

Från intervjuer och enkätundersökning framkommer några exempel på kompetensutvecklingsinsatser som förekommit på en del av skolorna. En av huvudmännen har ordnat utbildningsdagar för hela personalen om aktuell tvåspråkighetsforskning. Att lärare har fått utbildning i "bilingual undervisning/education" framkommer i enkäten för ett par av skolorna. På en skola har flera av lärarna gått en kurs på universitetsnivå i att lära ut "engelska som andraspråk" utifrån att engelskspråkiga lärare upptäckt att de måste tänka på ett annat sätt vid undervisningen av barn med svenskt, (eller annat) modersmål. I enkäten anges även att det finns lärare med utbildning i "språkutvecklande arbetssätt".

Lärares och elevers uppfattningar om lärarnas kompetens

Lärare på intervjustudiens "profilskolor" med lite längre erfarenhet av att undervisa i sitt ämne på engelska anser i huvudsak att undervisningen fungerar bra. Några av lärarna beskriver dock att de i hög grad kan anpassa omfattningen av undervisning på engelska och det sätt på vilket den används i ämnet, till de egna förutsättningarna. Det kan betyda att de i vissa fall endast involverar engelskan i mycket begränsad utsträckning. Flera av lärarna på "profilskolorna" efterlyser kontinuerlig fortbildning och träning i engelska för att hålla igång språket. Flera av de intervjuade lärarna på profilskolorna har precis börjat med att undervisa på engelska. Dessa lärare har ännu starkare önskemål om fortbildning i engelska för att komma igång med språket och få den grundläggande engelska terminologin i sina ämnen.

Utifrån intervjuer med elever på "profilskolorna" framkommer en del synpunkter på de egna lärarnas kompetens i att undervisa på engelska i sina ämnen. På samtliga tre skolor har eleverna synpunkter på en del av lärarnas "uttal" i engelska och uppfattar en del av sina lärare som "osäkra" och att de inte riktigt har förmåga att genomföra den muntliga undervisningen på engelska på ett tillfredsställande sätt. Elever har i en del fall bett lärare att gå över till att använda svenska istället eftersom de tyckt att läraren talat för "långsamt" eller inte kunnat förklara tillräckligt bra på engelska. Både yngre och äldre elever på en av de "tvåspråkiga" skolorna säger däremot att de har lärare som inte kan svenska så bra och som har svårt att förklara saker på svenska. Elever blir

⁴⁹ Frågeformuleringen i enkäten var: *Ungefär hur många av lärarna som undervisar i andra ämnen på engelska passar in på följande beskrivningar? "Har kunskaper/utbildning i s.k. "språk- och ämnesintegrerad undervisning" (SPRINT) eller utbildning i andraspråksinläring."*

då hänvisade till sina kamrater eller får försöka reda ut saker på egen hand när läraren inte kan hjälpa till.

Sammanfattning

Ungefär två tredjedelar av de lärare som undervisar i olika ämnen på engelska har antingen en lärarutbildning från ett engelskspråkigt land eller en svensk lärarutbildning i kombination med högskolestudier i engelska. På kommunala skolor är det senare alternativet vanligare än det förra. Medan lärare på besökta ”profilskolor” främst har svensk lärarutbildning och svenska som sitt modersmål har lärare på ”tvåspråkiga skolor” i större utsträckning engelska som modersmål och utbildningar från engelskspråkiga länder. Ett mindre antal lärare på båda typerna av skolor karaktäriseras som tvåspråkiga. Kompetensutvecklingsinsatser förekom på ”profilskolorna” i inledningsskedet och handlade ofta om träning i engelska för ämneslärare. På de ”tvåspråkiga” skolorna satsades resurser på att utländska lärare skulle få utbildning i svenska språket och i det svenska skolsystemet.

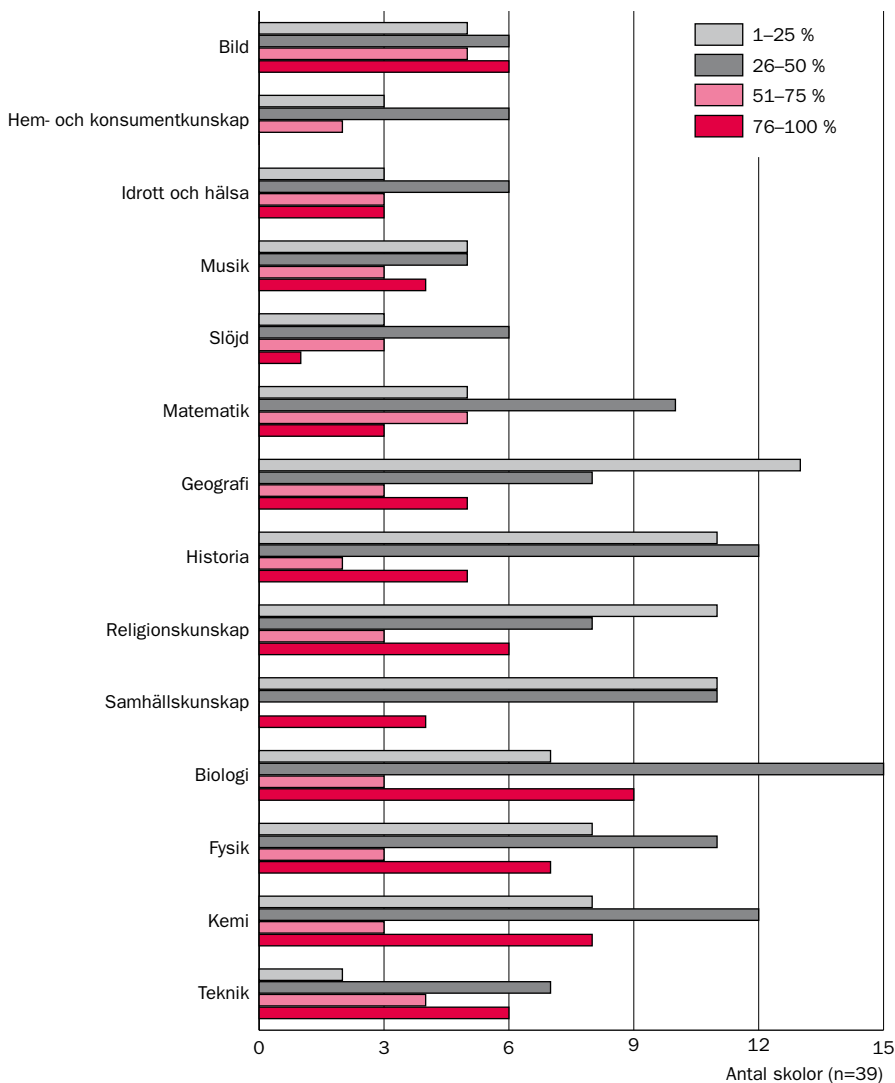
I allmänhet tyder utvärderingen på att lärare i liten utsträckning har fått utbildning eller kunskaper om språk- och ämnesintegrerad undervisning, andraspråksinlärning eller inom andra relevanta områden även om en del skolor har gjort insatser. En del elever klagar på lärares bristande förmåga i att undervisa på engelska. På andra skolor kan en del elever tvärtom tycka att det är problematiskt när deras lärare inte kan gå över till svenska i undervisningen, pga av lärarens bristande kunskaper i svenska.

5.5 Verksamhetens utformning på skolorna

Vilka ämnen bedrivs på engelska och i vilken omfattning?

Ett av de förhållanden som varierar mellan skolor handlar om *omfattningen* av den undervisning som bedrivs på engelska, respektive svenska samt vilka ämnen som berörs. Enkäten till samtliga skolor med engelskspråkig undervisning visar att det för det aktuella läsåret 2008/09 var vanligast med undervisning på engelska i NO-ämnena (förutom teknik), samt i SO-ämnena. Det är däremot få skolor som har undervisning på engelska i de praktisk-estetiska ämnena hem- och konsumentkunskap, slöjd, idrott och hälsa och musik samt även i ämnet teknik. När det gäller bild och matematik är det ungefär hälften av skolorna som undervisar i dessa ämnen på engelska i någon omfattning. Sammanfattningsvis har de allra flesta skolor således engelskspråkig undervisning framför allt inom ramen för de teoretiska ämnena, endast enstaka skolor avviker ifrån detta mönster genom att istället i första hand undervisa på engelska i de praktisk-estetiska ämnena, (se figur 3).

Figur 3 Antal skolor per ämne som undervisar i en viss omfattning på engelska (2008/09).

För skolor som anger att undervisningen bedrivs på engelska i ett ämne varierar det när det gäller hur stor andel av undervisningen detta gäller. Det vanligaste är att skolor undervisar som högst hälften av tiden i ett ämne på engelska såsom sker i historia, samhällskunskap, biologi, geografi och kemi på flera skolor. Det är framför allt i NO-ämnena och i bild som skolor har en hög andel av undervisningen på engelska om man med det menar undervisning på mer än hälften av tiden i ämnet. I biologi och i kemi är det inte ovanligt med undervisning på engelska på 75–100 procent av tiden, (se figur 3).

Det finns skillnader mellan kommunala och fristående skolor när det gäller fördelningen av engelska och svenska i undervisningen i olika ämnen. I gruppen kommunala skolor är mönstret att undervisning på engelska sker i de flesta teoretiska ämnen, dock för det mesta inte på mer än hälften av tiden i ämnet. I dessa skolor är det ovanligt att undervisningen i praktisk-estetiska ämnen sker på engelska. För fristående skolor gäller att det är vanligare att man har en mycket hög andel (75–100 %) av undervisningen i NO på engelska. Däremot är ett genomgående mönster inte lika tydligt i övriga ämnen i dessa skolor. I jämförelse med kommunala skolor är det något vanligare på fristående skolor med undervisning på engelska i praktisk-estetiska ämnen medan det är vanligare i kommunala skolor med undervisning på engelska i SO-ämnena.

Om man ur enkätsvaren lyfter ut de åtta skolor som tillhör samma huvudman framgår att dessa skolor sinsemellan har ett liknande upplägg vad gäller fördelningen av svenska och engelska i olika ämnen. Skolorna i denna grupp har mindre än hälften av undervisningen, och för det mesta ingen undervisning alls, på engelska i SO-ämnena. De flesta av skolorna har däremot över hälften av undervisningen i NO-ämnena på engelska. När det gäller de praktisk-estetiska ämnena däremot liknar gruppen mer de kommunala skolorna, såtillvida att de för flera av dessa ämnen inte har någon undervisning alls på engelska.

Motiv till skolors val av ämnen på engelska

Intervjuerna på de sex skolorna visar för det första att skolornas bakgrund och motiv för den engelskspråkiga verksamheten har betydelse för organiseringen av undervisningen, t.ex. när det gäller fördelningen mellan engelska och svenska. Några av de ”tvåspråkiga skolorna” hade tidigare haft betydligt mer av undervisningen på engelska än nu. Dessa skolor har ändå en förhållandevis stor andel av undervisningen på engelska om man jämför med ”profilskolorna” på vilka engelskspråkig undervisning utgör en profil i en i övrigt svenskspråkig verksamhet. Det språkliga målet för ”profilskolorna” är som tidigare konstaterat, att utveckla elevernas engelska men målet är inte så högt ställt som att eleverna ska bli tvåspråkiga.

För det andra har den språkliga kompetensen hos lärarna i olika ämnen avgörande betydelse för vilka ämnen som blir aktuella att bedriva på engelska på olika skolor. Lärarnas språkkunskaper har också stor betydelse för hur stor andel, och också vilka delar, av undervisningen som görs på engelska. I grunden svenskspråkiga lärare undervisar i regel på engelska i relation till sina kunskaper i språket och involverar engelskan i väldigt olika utsträckning. Hur stor del av undervisningen som bedrivs på engelska i ett ämne kan därför också variera

över tid med förändringar i skolornas lärarbestånd. Intrycket från besökta skolor är således att skolor med många lärare med engelskspråkig bakgrund, som på de ”tvåspråkiga skolorna”, har en högre andel av undervisningen på engelska än ”profilskolorna”. När det gäller de engelskspråkiga lärarna är det dessa lärares kunskaper i svenska som är kritiskt. Om läraren är nybörjare i svenska blir mindre av undervisningen naturligt nog på svenska än om läraren behärskar båda språken. I de fall lärare som är reellt tvåspråkiga i engelska och svenska förekommer på skolorna använder sig dessa förstås i högre grad av båda språken i sin undervisning.

Ytterligare en faktor som har betydelse för vilka ämnen som bedrivs i någon omfattning på engelska är ämnenas karaktär, dvs. en del ämnen anses bättre lämpade att ha på engelska än andra. En av förklaringarna till att engelskspråkig undervisning är vanligt förekommande just i NO-ämnena är att den största fristående huvudmannen på området har ett gemensamt upplägg för sina skolor som innebär att just dessa ämnen bedrivs på engelska. Enligt intervjuer är motivet för att ha NO på engelska bl.a. de många gemensamma termerna och begreppen i engelska och svenska samt att NO-ämnenas innehåll inte heller skiljer sig åt så mycket mellan olika länder. Å andra sidan upplevde en del lärare att NO-ämnet var ”för svårt” för eleverna för att man skulle kunna undervisa i det på engelska. Det fanns dock olika uppfattningar om vad som i så fall ansågs vara svårast, ett abstrakt ämne som fysik eller ett ämne som biologi där det finns många svenska begrepp som elever ska lära sig.

När det gäller SO-ämnena framförs det på flera skolor att ämnet är mindre lämpligt att bedriva på engelska p.g.a. att ämnet är mer knutet till den svenska kontexten, t.ex. när det gäller svensk historia och det svenska samhället. Trots detta undervisar framför allt många kommunala skolor delar av dessa ämnen på engelska, dock handlar det då oftast inte om mer än högst hälften av tiden i ämnet. I intervjuerna framkommer att lärare i SO väljer ut moment med innehåll som de anser möjliga att undervisa i på engelska. Matematik upplevs på flera skolor som ”för svårt” att ha på engelska. I något fall menar man att elever behöver lära sig matematik på ett ”svenskt sätt” för att klara målen i ämnet.

Engelskspråkig undervisning i praktiken

Intervjuerna på skolor visar också att bestämmelsen om att högst hälften av undervisningen får bedrivas på engelska tolkas olika på olika skolor. Därför är det inte heller så lätt att bara utifrån en jämförelse av uppgivna procentandelar engelska respektive svenska i undervisningen få en bild av hur undervisningen genomförs i praktiken. Skolorna kan t.ex. göra olika när det gäller fördelningen av undervisningen på engelska över årskurserna. På en skola började man t.ex.

med mycket av ämnesundervisningen på svenska för att sedan gradvis gå över till att ha mer på engelska. Andra skolor uppger att de har hälften av undervisningen på svenska och hälften på engelska genom samtliga årskurser som omfattas. En del skolor delar upp de olika skolämnena i sådana som alltid bedrivs på engelska respektive sådana som alltid bedrivs på svenska. Det kan också handla om att en skola inte vill ha för mycket av undervisningen på engelska samtidigt och därför har olika ämnen på engelska under olika perioder.

Lärares olika sätt att organisera arbetet

Även lärarna organiserar sitt arbete med undervisning på engelska på skilda sätt. Variationen handlar t.ex. om vilka arbetsområden i ett ämne och även vilka moment i undervisningen som görs på engelska respektive svenska. Som konstaterats ovan hänger valet av ämnen på engelska, liksom även hur undervisningen utformas i dessa ämnen, i hög grad ihop med lärarnas kunskaper i engelska respektive svenska. Nedan beskrivs några olika sätt att organisera undervisningen:

- En del lärare ser i första hand undervisningen på engelska som ett komplement till undervisningen i svenska. I dessa fall talar läraren i huvudsak svenska, läroböckerna är på svenska, men engelska texter med anknytning till det stoff man arbetar med samt de engelska termer som rör området, läggs till.
- I ämnen där läraren har en engelskspråkig bakgrund men ännu inte behärskar svenska i så hög utsträckning kan förhållandena vara de motsatta. Det engelska språket dominerar och de svenska inslagen kan handla om att vissa termer och begrepp (gloslistor) översätts till svenska eller om att eleverna kan få tillgång till svensk litteratur som behandlar det ämnesområde som man arbetar med. I något fall förekommer det att en av skolans svensklärare går igenom NO-begreppen på svenska på svensklektionerna.
- Till skillnad mot i de två situationerna som beskrivits ovan finns det bland intervjuade lärare även de som använder sig av både engelska och svenska i hög grad i undervisningen. Det kan handla om att läraren antingen bestämmer sig för att dela upp de områden som man ska arbeta med under en termin i sådana som i huvudsak ska göras på engelska respektive sådana som ska göras på svenska. Det kan då göras utifrån innehållet i arbetsområdet t.ex. såsom beskrivits ovan angående SO-undervisningen.
- En annan modell innebär att läraren använder sig av båda språken kontinuerligt i undervisningen. En lärare beskriver hur hon alltid undervisar på det ena språket först för att sedan gå igenom motsvarande stoff på det andra språket.

Vilket språk hon börjar med varierar och eleverna förväntas få förståelse genom båda språken och läroböcker finns på båda språken. Detta förutsätter förstås en lärare som har mycket god kunskap i både engelska och svenska.

- Lärare kan också dela upp ett arbetsområde eller en lektion i olika moment där en del moment görs på engelska, andra på svenska. En lärare i SO beskriver t.ex. att han inleder ett ämnesområde med att på första lektionen sammanfatta innehållet i arbetsmomentet på svenska. På nästa och följande lektioner använder han däremot i huvudsak engelska men gör också korta sammanfattningar på svenska i slutet av lektionspassen. En annan lärare delar upp ett arbetsområdes teoretiska respektive praktiska delar där det teoretiska genomförs på svenska medan engelska används på lektioner där eleverna har laborationer och även påföljande labbrapporter. I ämnet matematik har eleverna på några skolor svenska läroböcker i motvikt till den lärarledda undervisningen som i huvudsak sker på engelska.
- På några av skolorna gjordes ibland ämnesintegrerande projektarbeten där t.ex. SO, NO och engelska kombinerades för arbetet under ett visst tema. I dessa fall kunde t.ex. uppgiften för eleverna vara att skriva ett arbete i SO på engelska och engelskläraren var då inkopplad för att stödja och bedöma eleven i den språkliga delen.

Lärares bedömning av elevernas förmåga att ta till sig undervisningen kunde också ha betydelse i vissa fall för hur stor del av undervisningen som bedrevs på engelska respektive svenska.

Kommunikationen i klassrummet

När det gäller kommunikationen i klassrummet mellan lärare och elever så förutsätts eleverna i regel kommunicera med läraren på det språk som gäller för den aktuella situationen. De flesta lärare tillåter dock att elever ställer frågor eller svarar på det andra språket om eleven upplever att den annars inte kan svara. Det tycks för det mesta finnas en flexibel inställning till vilket språk eleverna använder i klassrummet, även om t.ex. en engelskspråkig lärare med knappa svenskkunskaper förstås kan ha svårt att förstå en elev som vill göra sig förstådd på svenska. Istället förutsätts det då att eleverna ska hjälpa varandra i sådana situationer. När eleverna själva ska diskutera i grupper eller liknande sker detta i många skolor på svenska om eleverna själva får välja. När eleverna har prov eller på olika sätt ska visa sina kunskaper i olika ämnen är det i regel också möjligt för eleverna att svara på svenska om de önskar det. Eleverna kan ibland få välja t.ex. om de vill göra det nationella provet i matematik på engelska eller svenska. En del lärare menar att det tar längre tid att lära ut/lära sig när detta sker på två

språk och man t.ex. behöver lära sig begrepp på båda språken. Andra lärare anser däremot inte att undervisningen är mer tidskrävande.

Synpunkter från elever och föräldrar

Överlag är elever och kanske framför allt föräldrar mycket nöjda med den engelskspråkiga profilen eller skola som de har valt. Intervjuade föräldrar uttrycker en stor tillfredsställelse med barnets skolsituation och har egentligen ingen kritik alls att föra fram mot den utbildning som barnet går. Intervjuade elever har synpunkter av lite olika slag, även om de flesta säger sig vara nöjda och i vissa fall inte säger så mycket alls. På två av ”profilskolorna” där inslagen av engelska inte är så stora, framför elever att de tycker att mer av ämnesundervisningen borde vara på engelska och att de hade förväntat sig en högre andel engelska i olika ämnen. På dessa skolor har också andelen engelska minskat sedan några år tillbaka. På en av de ”tvåspråkiga” skolorna där flera av lärarna har en engelskspråkig bakgrund säger intervjuade elever i åk 4–5 att det är svårt med en del ämnen som enbart är på engelska i de fall då läraren inte kan gå över och förklara på svenska vid behov. Eleverna har i en del fall önskat att de fått instruktioner och provfrågor både på engelska och svenska. En del av de äldre eleverna på de ”tvåspråkiga skolorna” uttrycker ett behov av att i högre grad lära sig termer och begrepp i t.ex. NO, även på svenska, då de vill vara säkra på att klara av att gå på en svenskspråkig gymnasieskola. Ett par elever formulerar sig så här när det gäller förståelsen av olika begrepp:

Elev 1: *”På matte har vi haft allt på engelska, nu är det på svenska, så man förstår inte alla ord.”*

Elev 2: *”En kille frågade om vi gjorde bråk i vår skola, då fattade inte jag vad han menade. Sen fick jag reda på att det betydde ”fractions” och det hade vi ju hållit på med jättelänge.”* (Elever åk 7–9)

På en av skolorna menar eleverna att de får viktiga begrepp och ord på engelska översatta till svenska genom ordlistor och liknande. Eleverna anser dock att det i hög grad sedan ligger på dem själva att se till att lära sig de svenska begreppen.

Undervisningen i ämnet engelska

Förutom variationen när det gäller omfattning och organisationen av den ämnesundervisning som bedrivs på engelska varierar också skolornas organisering av undervisningen i kärnämnet engelska på de aktuella skolorna. Bland intervjuade skolorna finns både skolor som utökar och förstärker undervisningen i engelska och de som inte gör det.

Undervisningstiden i engelska

Enkätundersökningen visar på en stor variation mellan skolor när det gäller den totala undervisningstiden för ämnet engelska, framför allt gäller detta för skolor som har lägre årskurser, (F-5/6). Av de 20 kommunala skolorna t.ex. har 13 angett att de har *extra engelskundervisning* för elever som får engelskspråkig undervisning. Dessa elever får således mer undervisning i engelska i jämförelse med andra elever på samma skola.⁵⁰

För både kommunala och fristående skolor med engelskspråkig undervisning för yngre elever (åk F-5), gäller att eleverna i regel får undervisning i ämnet engelska redan från förskoleklassen eller från årskurs ett.⁵¹ Undervisningen i den första årskursen kan omfatta mellan 90 och upp till hela 500 minuter i engelska per vecka. I de högre årskurserna, (6–9), t.ex. i årskurs sju anger skolorna att de har mellan 150 och 280 minuter undervisning i ämnet engelska per vecka och på liknande sett ser det ut även i åk åtta och nio.⁵² Det vanliga i de högre årskurserna är dock att undervisningen i engelska omfattar 180 till 210 minuter per vecka.

Det finns inga markanta skillnader mellan kommunala och fristående skolor med avseende på undervisningstiden i engelska. Flertalet av IES AB:s skolor har samma antal minuter (180) för engelskundervisningen medan variationen mellan skolor i övrigt alltså är stor.

Vilken tid används till engelska och varför?

Från intervjustudien finns exempel på hur skolor organiserar undervisningen för att ge elever med engelskspråkig undervisning mer tid i ämnet engelska. Ett par av skolorna använder t.ex. tiden för *elevers val*, eller delar av den, för undervisning i ämnet engelska och det är då obligatoriskt för eleverna som valt den engelska profilen att läsa engelska på dessa timmar. Det förekommer även att skolor jämkar i tiden för andra ämnen för att på så sätt utöka undervisningstiden i engelska.⁵³ Några av lärarna som utökat tiden för undervisningen i detta ämne ser positivt på att de har så mycket tid att disponera med eleverna.

⁵⁰ I enkäten till kommunala skolor formulerades frågan: "I vilka årskurser får den aktuella gruppen elever extra engelskundervisning och hur mycket extra engelska får de utöver den ordinarie engelskundervisningen för årskursen på skolan? Ange per aktuell årskurs hur många minuter i veckan dessa elever får extra engelskundervisning." Svaret skulle ges i antal minuter.

⁵¹ Observera att bara kommunala skolor som angett att de har förstärkt undervisningen i engelska ingår. I enkäten till fristående skolor formulerades frågan: "Hur mycket undervisning i ämnet engelska får den aktuella gruppen elever? Ange för respektive årskurs hur många minuter per vecka eleverna har engelska." Svaret skulle ges i antal minuter.

⁵² Förutom enstaka skolor som inte har någon undervisning i engelska alls i årskurs åtta och nio.

⁵³ Vid skolans val får antalet timmar i timplanen för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 20 procent. (SFS 2000:445)

De menar att de i högre grad hinner göra ”roliga” saker i undervisningen som annars inte hinns med. Ytterligare ett exempel på hur extra undervisningstid i engelska tas fram är från en skola som förlänger skoldagen för att få in mer undervisning både i engelska och svenska. Detta sker i de första årskurserna då eleverna har svaga kunskaper i engelska och skolan ser en stor vinst i att ha så mycket tid till engelska.

Andra skolor har inte någon utökning eller förstärkning av undervisningen i engelska i sitt upplägg. Argumentet för att inte ha detta är på en av dessa skolor att extra engelskundervisning inte behövs då eleverna får så mycket engelska i andra ämnen, (som bedrivs på engelska), men också i skolmiljön i allmänhet. Det går dock inte generellt att se ett samband mellan omfattningen av skolornas engelskundervisning och omfattningen av den ämnesundervisning som bedrivs på engelska.

Sammanfattning

Läsåret 2008/09 är det på skolor med engelskspråkig undervisning vanligast med undervisning på engelska i NO-ämnena (utom teknik) och SO. Det är få skolor som undervisar på engelska i de flesta praktisk-estetiska ämnen eller i teknik medan bild och matematik är ämnen där skolorna varierar sig. Det vanligaste är att skolor undervisar högst hälften av tiden i ett ämne på engelska. I NO-ämnena och i bild handlar det ofta om mer än detta. Framför allt biologi och kemi är ämnen där en hög andel av undervisningen sker på engelska.

Vilka ämnen som skolor väljer att bedriva på engelska i någon omfattning bestäms till stor del av ämneslärarnas språkkunskaper. Likaså beror omfattningen av engelska i olika ämnen på lärarnas kompetens i både engelska och svenska. På skolorna finns också uppfattningar (ibland olika) om vilka ämnen som lämpar sig bra respektive mindre bra att bedriva på engelska. Att ha undervisning till en viss procentandel på engelska på en skola kan betyda en fördelning av engelska och svenska t.ex. mellan årskurser, ämnen, arbetsmoment eller lektioner. Lärarna fördelar också undervisningen på de två språken på olika sätt t.ex. mellan lektioner eller inom varje lektion och har olika strategier för hur de två språken ska involveras. Detta är delvis beroende på hur mycket undervisning på respektive språk man är ålagd att ha.

Det är också stora variationer i undervisningstiden i ämnet engelska för skolor med engelskspråkig verksamhet. En majoritet av de kommunala skolorna har extra engelskundervisning för elever med engelskspråkig undervisning. Tiden för denna engelska kan då t.ex. ligga på *elevens val* eller på tid som tas från andra skolämnen.

5.6 Elevernas resultat

I detta avsnitt används Skolverkets uppföljningsstatistik för att få en bild av elevernas resultat utifrån några befintliga resultatmått, dessa mått är:

- elevernas meritvärden
- andel av eleverna som nått målen i samtliga ämnen i grundskolan
- andel av eleverna som fått gymnasiebehörighet
- elevernas resultat på de nationella proven i svenska, svenska som andraspråk, matematik och engelska, samt
- elevernas betygsresultat i NO (utom teknik) och i SO.

Syftet med jämförelserna är att få en bild av elevernas resultat på skolor med engelskspråkig undervisning i förhållande till resultaten för elever i ett nationellt genomsnitt. En sådan jämförelse är grov och begränsad till att fånga upp de stora dragen i de kunskapskillnader som kan finnas. Jämförelsen av genomsnittliga resultat för de engelskspråkiga skolorna beskriver heller inte den variation som kan finnas mellan skolorna. En ansats till att beskriva variationen görs därför också i avsnittet genom en jämförelse av meritvärden på skol- och klassnivå.

Samtliga resultat avser elever i åk 9 läsåret 2008/09.⁵⁴ Det hade varit önskvärt att studera resultatutvecklingen över tid för aktuella skolor och klasser. Detta har inte varit möjligt då individdata för elever på klassnivå inte funnits att tillgå före 2008/09. När det gäller jämförelser av betygsresultat ingår endast skolor med engelskspråkig undervisning där eleverna har haft just det aktuella ämnet eller ämnena på engelska, (se även avsnitt Metod/Uppföljningsstatistik – elever). Jämförelserna görs även med hänsyn till bakgrundsfaktorer som kön, utländsk bakgrund och föräldrarnas utbildningsnivå. Elevdata från statistiken kan också i viss utsträckning relateras till vad som framkommit inom ramen för intervjustudien.

Elevers måluppfyllelse och gymnasiebehörighet

Både när det gäller elevers meritvärden,⁵⁵ i vilken utsträckning eleverna når målen i grundskolans ämnen samt elevers behörighet till gymnasiet det aktuella läsåret (2008/09) lyckas eleverna som får engelskspråkig undervisning bättre än genomsnittet av elever i riket. Eleverna i den engelskspråkiga verksamheten får t.ex. drygt 30 poäng högre genomsnittligt meritvärde än elever

⁵⁴ Totalt 29 av de 42 skolorna ingår i analysen, se avsnitt Metod/Uppföljningsstatistik – elever.

⁵⁵ Meritvärdet utgörs av summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg (G=10, VG=15 och MVG=20). Det möjliga maxvärdet är 320 poäng. Det genomsnittliga meritvärdet beräknas för de elever som fått betyg i minst ett ämne. Elevernas sammanlagda poäng divideras med antal elever som fått betyg i minst ett ämne enligt det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet.

nationellt. Andelen elever som får en behörighet till gymnasieskolan är också betydligt högre av elever som får engelskspråkig undervisning än för det nationella genomsnittet av elever. För eleverna i den engelskspråkiga verksamheten är andelen cirka 97 procent mot 89 procent i ett nationellt genomsnitt. På motsvarande sätt är andelen elever som når målen i grundskolans samtliga ämnen högre hos elever som får engelskspråkig undervisning än för elever i det nationella genomsnittet. Det är endast cirka 16 procent av eleverna i den engelskspråkiga verksamheten som inte når målen i alla ämnen mot 23 procent i riket, (se tabell 5).

Tabell 5 Jämförelse av resultat mellan elever med engelskspråkig undervisning och elever i ett nationellt genomsnitt.

	Genomsnittligt meritvärde	Andel (%) elever som ej nådde målen i samtliga ämnen	Andel (%) elever som fick gymnasiebehörighet
Elever med engelskspråkig undervisning	241	16	97
Elever i ett nationellt genomsnitt	210	23	89

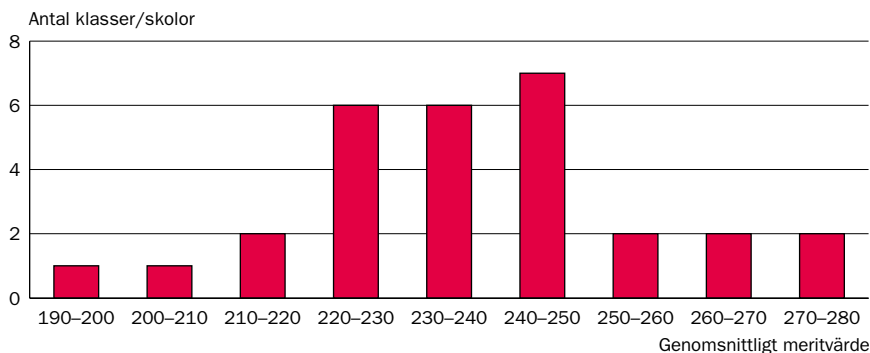
Det är heller inga nämnvärda skillnader mellan elevernas meritvärden beroende på om de går på en kommunal eller en fristående skola med engelskspråkig undervisning och endast små skillnader till de fristående skolornas förmån när det gäller andelen elever som inte uppnår målen i samtliga ämnen samt andelen elever som får en gymnasiebehörighet.

Spridningen i resultat mellan olika klasser/skolor

Figur 4 visar skillnaden i genomsnittlig meritvärdespoäng för eleverna i respektive klass/skola med engelskspråkig undervisning. Här framgår att det finns en viss variation mellan elevernas resultat beroende på klass/skola. I några klasser/skolor har eleverna förhållandevis låga genomsnittliga meritvärden (190–220 p) medan elever i ett antal andra klasser och skolor istället har väldigt höga värden (över 250 p). Ungefär hälften av klasserna/skolorna ligger däremot inom ett intervall på mellan 220 och 250 poäng som genomsnittligt meritvärde för eleverna. Detta att jämföra med det nationella genomsnittliga meritvärdet för elever på cirka 210 poäng och genomsnittet för fristående skolor på cirka 228 poäng enligt Skolverkets statistik.

En jämförelse på skolnivå av de skolor där den engelskspråkiga verksamheten bedrivs i en eller flera klasser visar också att eleverna i engelskprofilklassen, eller klasserna, på drygt en tredjedel av skolorna (6 av 16) har det klart högsta

Figur 4 Antal klasser/skolor (med engelskspråkig undervisning) inom olika intervall av genomsnittligt meritvärde för klassen/skolan (2008/09)

genomsnittliga meritvärdet (värdena) av samtliga klasser på skolan, (2008/09). På ytterligare tre (ev. 4) skolor finns förutom engelskprofilen även andra profilklasser och på dessa skolor finns det också fler klasser med höga meritvärden.⁵⁶ Mönstret med förhållandevis höga resultat i profilklasserna är speciellt tydligt på en del av skolorna där de ”vanliga” klasserna har låga genomsnittliga meritvärden.

Elevers resultat på de nationella proven i åk 9

Ytterligare ett mått på hur elever som valt engelskspråkig undervisning lyckas i skolan får vi genom att jämföra de aktuella elevernas resultat på de nationella proven i svenska, svenska som andraspråk, matematik och engelska⁵⁷ i årskurs 9 med motsvarande resultat för elever i det nationella genomsnittet. Jämförelsen visar att de elever som det aktuella läsåret gick ut årskurs 9 på en skola med engelskspråkig undervisning, i genomsnitt fick ett bättre provbetyg både på det nationella provet i svenska, svenska som andraspråk, matematik och i engelska än elever i ett nationellt genomsnitt. Tabellerna 6 a-d visar resultaten i de fyra ämnena för elever i den engelskspråkiga verksamheten i jämförelse med elever i det nationella genomsnittet:

Det fanns inte heller när det gäller elevernas resultat på de nationella proven några nämnvärda skillnader i elevernas resultat beroende på om de gick på en kommunal eller en fristående skola.

⁵⁶ För två av dessa fyra skolor går det att utläsa att det är andra profilklasser som också får höga genomsnittliga meritvärden, för övriga två skolor går det dock inte med säkerhet att identifiera de andra profilklasserna.

⁵⁷ Läsåret 2008/09 genomfördes nationella prov i dessa fyra ämnen. I NO-ämnena genomfördes en första provomgång med ett urval skolor per ämne.

Tabell 6a Andel (%) elever med respektive provbetyg på nationella provet i SVENSKA (2008/09).

	G	VG	MVG	EUM
Elever med engelskspråkig undervisning	27	54	18	1
Elever i ett nationellt genomsnitt	45	43	9	3

Tabell 6b Andel (%) elever med respektive provbetyg på nationella provet i SVENSKA SOM ANDRASPRÅK (2008/09).

	G	VG	MVG	EUM
Elever med engelskspråkig undervisning	54	28	5	12
Elever i ett nationellt genomsnitt	60	20	2	19

Tabell 6c Andel (%) elever med respektive provbetyg på nationella provet i MATEMATIK (2008/09).

	G	VG	MVG	EUM
Elever med engelskspråkig undervisning	38	38	16	8
Elever i ett nationellt genomsnitt	48	30	9	13

Tabell 6d Andel (%) elever med respektive provbetyg på nationella provet i ENGELSKA (2008/09).

	G	VG	MVG	EUM
Elever med engelskspråkig undervisning	6	45	48	0
Elever i ett nationellt genomsnitt	36	44	16	4

Elevers betyg i NO och SO

Eftersom nationella prov inte finns i SO-ämnena och endast har genomförts i NO i en första testomgång (när denna sammanställning görs), används elevernas betygsresultat i SO och NO i en jämförelse mellan elever med engelskspråkig undervisning och elever i ett nationellt genomsnitt.⁵⁸ Jämförelsen visar att eleverna i den engelskspråkiga verksamheten får högre betyg i vart och ett av SO- och NO- ämnena i jämförelse med elever i riket i genomsnitt. Det är också jämförelsevis lägre andelar av elever som får engelskspråkig undervisning, än av andra elever, som inte uppnår målen i de olika ämnena, (se bilaga 2, tabellerna E1–3 och F1–4).

⁵⁸ När det gäller NO-ämnet ingår skolor som angett att de har över 50 procent av undervisningen i dessa ämnen på engelska. (Elva skolor varav en skola endast har biologi på engelska). För SO-ämnet ingår skolor som angett att de har över 50 procent av undervisningen på engelska i åtminstone ett SO-ämne och minst 25-50 procent i de övriga SO-ämnena, (sju skolor).

Betydelsen av olika bakgrundsfaktorer

Att eleverna i den engelskspråkiga verksamheten som helhet klarar sig bättre i en jämförelse med eleverna i riket totalt är kanske inte så oväntat utifrån den kunskap vi har om elevernas bakgrund, (se avsnitt 5.3). I förhållande till riket utgör ju elever som valt engelskspråkig undervisning en grupp där t.ex. andelen elever med föräldrar med en hög utbildningsbakgrund är överrepresenterad i förhållande till hur det ser ut nationellt. För att komma lite djupare i en jämförelse av elevers resultat jämförs här därför även elever i olika undergrupper med avseende på kön, svensk/utländsk bakgrund samt föräldrars utbildningsbakgrund i den engelskspråkiga undervisningen och nationellt.

Skillnader mellan flickor och pojkar

En jämförelse av flickors och pojkars prestationer i skolor med engelskspråkig undervisning visar att flickor i de flesta resultatmått når bättre resultat än pojkarna precis som på nationell nivå. I en jämförelse av *skillnaderna* beroende på kön i den engelskspråkiga verksamheten och nationellt är denna skillnad dock något mindre mellan könen för några av resultatmåten. Det gäller t.ex. för elevernas meritvärden och resultat på det nationella provet i svenska. På det nationella provet i engelska ligger flickor och pojkar jämnt resultatmässigt både på nationell nivå och på skolor med engelskspråkig undervisning. På det nationella provet i matematik däremot får pojkar i den engelskspråkiga undervisningen t.o.m. något bättre resultat än flickor medan pojkar och flickor i riket presterar i princip lika på matematikprovet.

Även när det gäller flickor och pojkars betygsresultat i NO och SO är skillnaderna mellan flickor och pojkars resultat något mindre på skolor med engelskspråkig undervisning i några ämnen nämligen i biologi, kemi och i religion. I övriga ämnen är förhållandet mellan flickor och pojkars resultat ungefär som på nationell nivå.

Elever med utländsk bakgrund i engelsklasser presterar bättre än nationellt – speciellt elever födda utomlands

Skillnaden i resultat mellan elever med utländsk bakgrund (där både elever med utländsk bakgrund födda i Sverige och elever födda utomlands ingår) och elever med svensk bakgrund är för flera av de tillämpade resultatmåten mindre i skolor med engelskspråkig undervisning än för elever i ett nationellt genomsnitt. Det gäller både i en jämförelse av elevers genomsnittliga meritvärden, andelen elever som når målen i alla ämnen samt andelen elever som når gymnasiebehörighet, (se tabell 7).

En viktig förklaring till att elever med utländsk bakgrund i den engelskspråkiga verksamheten klarar sig förhållandevis bra är att även dessa elever har föräldrar med hög utbildningsbakgrund i större utsträckning än andra elever

Tabell 7 Resultat för elever med engelskspråkig undervisning beroende på svensk eller utländsk bakgrund. Siffror inom parentes för elever i ett nationellt genomsnitt. (2008/09)

	Genomsnittligt meritvärde	Andel (%) elever som ej nådde målen i samtliga ämnen	Andel (%) elever som fick gymnasiebehörighet
Svensk bakgrund	246 (213)	11 (20)	99 (91)
Utländsk bakgrund, född i Sverige	231 (201)	24 (32)	95 (84)
Utländsk bakgrund, född utomlands	232 (174)	26 (49)	92 (64)

med utländsk bakgrund, (se avsnitt 5.3). Att föräldrars utbildningsbakgrund och andra socioekonomiska faktorer har stor betydelse för resultaten hos elever med utländsk bakgrund har tidigare studier visat.⁵⁹ Vilken betydelse det har att det i undervisningen också ingår elever som har engelska som ett av sina modersmål eller språk i hemmet är svårt att avgöra. Det beror förmodligen både på elevens kunskaper i språket och på skolans upplägg i vilken utsträckning bakgrundskunskaper i engelska är till fördel för enskilda elever eller inte i den aktuella undervisningen. Att dessa elever ingår i gruppen elever med utländsk bakgrund är dock viktigt att ha i minnet, (se avsnitt 5.3).

Nationellt brukar elever med utländsk bakgrund födda i Sverige vanligtvis uppnå bättre resultat än elever födda utomlands. På skolor med engelskspråkig undervisning uppnår dock elever födda utomlands t.ex. i princip samma genomsnittliga meritvärde som elever med utländsk bakgrund födda i Sverige. Återigen är det troligt att den genomsnittligt mycket höga utbildningsbakgrunden hos just elever födda utomlands också har inverkan på resultaten. Denna elevgrupp i den engelskspråkiga verksamheten, uppnår målen i alla ämnen i ungefär samma utsträckning som elever med utländsk bakgrund födda i Sverige. Egentligen oavsett svensk, eller typ av utländsk bakgrund, når också höga andelar av eleverna i den engelskspråkiga undervisningen en gymnasiebehörighet efter genomgången grundskola, (se tabell 7 ovan).

Elever med utländsk bakgrund på skolor med engelskspråkig undervisning presterar också i genomsnitt bättre på de nationella proven i svenska, svenska som andraspråk,⁶⁰ matematik och engelska än elever med utländsk bakgrund nationellt. På det nationella provet i engelska får t.ex. elever med utländsk bakgrund i den engelskspråkiga verksamheten resultat som är överlägsna de för motsvarande elever i ett nationellt genomsnitt. Även när det gäller de nationel-

⁵⁹ Se t.ex. Skolverket, (2004a).

⁶⁰ Majoriteten av elever som läser svenska som andraspråk har utländsk bakgrund men en liten andel har uppgetts ha svensk bakgrund.

la provresultaten framgår att elever med utländsk bakgrund födda utomlands klarar sig förhållandevis bra. I svenska och matematik var dock skillnaderna i resultat betydligt mindre mellan elever med utländsk bakgrund i den engelskspråkiga verksamheten och i det nationella genomsnittet.

I en jämförelse av *skillnaderna* mellan elever med svensk respektive utländsk bakgrund (på skolor med engelskspråkig undervisning och i riket) gäller dock för både nationella provet i svenska, engelska och matematik att "gapet" är något större mellan elever med svensk och utländsk bakgrund i den engelskspråkiga verksamheten än nationellt, (se bilaga 2 tabellerna D1, D3–4).

Även när det gäller elevernas betygsresultat i NO-respektive SO-ämnena får elever med utländsk bakgrund på skolor med engelskspråkig undervisning, i genomsnitt högre betyg än motsvarande grupp elever i riksgenomsnittet. Både i NO- och i SO-ämnena är skillnaderna i betyg mellan elever beroende på om de har en svensk eller utländsk bakgrund i regel liten i den engelskspråkiga verksamheten. I biologi och fysik har elever som är födda utomlands t.o.m. betyg som är i nivå med resultaten för elever med svensk bakgrund i samma skolor. I religion är det istället elever med utländsk bakgrund födda i Sverige som får de högsta betygen, (se bilaga 2 tabellerna E1-3, F1-4).

Elevernas prestationer i relation till föräldrarnas utbildningsnivå

När hänsyn tas till föräldrarnas utbildningsbakgrund⁶¹ i de resultatjämförelser som gör framkommer att elever på skolor med engelskspråkig undervisning, oavsett utbildningsnivå hos föräldrarna, uppnår bättre resultat än motsvarande grupp elever i det nationella genomsnittet. Elever med föräldrar med som högst förgymnasial utbildning får således bättre resultat än elever med högst förgymnasial utbildning i riket, osv.

När det gäller elevernas meritvärden, andel elever som nådde målen i olika ämnen samt andelen elever som fick en gymnasiebehörighet lyckas t.ex. elever med engelskspråkig undervisning betydligt bättre än elever i riket inom varje grupp av utbildningsnivå. Skillnaden mellan elever är störst i grupperna med elever med föräldrar med högst förgymnasial och som högst gymnasial utbildning och minst i gruppen elever med föräldrar med eftergymnasial utbildning, (se tabell 8).

Även när det gäller elevernas resultat på de nationella proven i svenska, matematik och engelska klarar sig eleverna i den engelskspråkiga verksamheten i regel bättre än elever i ett nationellt genomsnitt, oavsett utbildningsnivå på

⁶¹ Dvs om den högsta kända utbildningsnivån i familjen är förgymnasial, gymnasial eller eftergymnasial. Elever för vilka föräldrarnas utbildningsnivå är okänd ingår ej, dessa elever utgör några procent av elever med engelskspråkig undervisning liksom av elever på nationell nivå.

Tabell 8 Resultat för elever med engelskspråkig undervisning beroende på föräldrarnas utbildningsbakgrund. Siffror inom parentes för elever i ett nationellt genomsnitt (2008/09).

	Genomsnittligt meritvärde	Andel (%) elever som ej nådde målen i samtliga ämnen	Andel (%) elever som fick gymnasiebehörighet
Föräldrar med förgymnasial utbildn.	218 (159)	31 (54)	89 (64)
Föräldrar med gymnasial utbildn.	222 (194)	22 (28)	97 (86)
Föräldrar med eftergymn. utbildn.	251 (231)	12 (13)	98 (95)

föräldrarna, (se bilaga 2, tabellerna D1, D3–4).⁶² När det gäller elevernas betyg i NO- och SO-ämnena får elever i den engelskspråkiga verksamheten också bättre resultat oavsett föräldrarnas utbildningsnivå. Här är en nämnvärd skillnad i resultat att det på nationell nivå är höga andelar av elever med föräldrar med högst förgymnasial eller högst gymnasial utbildning som inte når målen i dessa ämnen. I motsvarande grupper av elever i den engelskspråkiga verksamheten är det dock betydligt ovanligare att elever inte når målen i de aktuella ämnena, (se bilaga 2, tabellerna E1-3, F1–4).

Bilder av elevernas prestationer från besökta skolor

Ett genomgående tema i genomförda intervjuer är elevernas goda studiemotivation och det stora engagemang som finns för undervisningen hos elever med engelskspråkig undervisning och deras föräldrar. En tolkning av det redovisade mönstret med höga prestationer hos eleverna i verksamheten, i princip oavsett bakgrund på eleverna, är därför att motivationen hos elever som valt engelskspråkig undervisning generellt är väldigt hög och troligtvis bidrar till de aktuella elevernas goda resultat bl.a. till följd av s.k. ”kamrateffekter”⁶³ men även på grund av föräldrarnas uppbackning.

Det finns dock även andra bilder från de skolor som besökts. På flera av skolorna uppger lärare att det finns elever som har svårigheter även inom ramen för den engelskspråkiga verksamheten. Dessa elever beskrivs på skolorna

⁶² I svenska är det dock en förhållandevis stor andel elever med engelskspråkig undervisning med föräldrar med högst förgymnasial utbildning som inte når målen i det nationella provet i svenska, (20 %). Antalet elever i denna grupp är dock väldigt liten (47 st) och det är därför osäkert vilka slutsatser som kan dras av detta resultat. Resultatet kan återspegla förhållanden på enstaka skolor snarare än vara representativt för denna elevgrupp generellt.

⁶³ Se t.ex. Skolverket (2009), kap 4, där det faktum att elever lär av varandra och att dessa s.k. ”kamrateffekter” sannolikt har stor betydelse för skolklassers resultat. Samtidigt som det är svårt att sortera ut denna effekt ifrån andra klassrumseffekter. (s.112)

som elever med svaga kunskaper i svenska och/eller i engelska. Citatet illustrerar en uppfattning som kommer fram i intervjuer på nästan alla skolor angående vilka elever som kan ha svårast att klara undervisningen:

Intervjuare: *"Finns det elever som har svårt att klara av undervisningen på båda språken?"*

Alla lärare: *"Ja"*

Lärare 1: *"Vissa är inte jättebra på språk. Har nu elev som inte är bra på varken svenska eller engelska och han har tredje språk. Jag tänker att han skulle klara det bättre om han gick i en skola med bara svenska, men föräldrarna har gjort sitt val. Eleven måste lära sig det för att överleva. Så ibland har man elever som inte klarar av att ha undervisning på två språk."* (Lärare åk F-5)

Enligt lärarna är elever som har det svårt i den aktuella undervisningen ofta flerspråkiga elever födda utomlands och som kommit in sent i det svenska skolsystemet, men även elever med utländsk bakgrund födda i Sverige ibland. I övrigt nämner lärare att elever som eventuellt har svårt i den engelskspråkiga verksamheten är elever med diagnoser, t.ex. dyslexi, elever med sociala problem osv. Det handlar således om elever som kan ha det svårt även i andra undervisningssituationer. På de flesta av intervjuksolorna finns det elever även i de engelskspråkiga klasserna som läser Svensk-engelsk språkval istället för att läsa ett B-språk. Ett skäl till detta som kommer upp är lärare som anser att en elev behöver koncentrera sig på svenska och engelska och kanske inte klarar av att lära sig ytterligare ett språk. Att elever i den engelskspråkiga undervisningen skulle gå på svenskt-engelskt språkval var inte alltid något som man hade förväntat sig på skolorna.

På en del av skolorna anges även att det finns nyanlända elever som kommit sent in i det svenska skolsystemet och som har med sig goda kunskaper i engelska, men inte kan svenska. P.g.a. av att undervisningen delvis är på engelska har de dock bättre förutsättningar än andra nyanlända elever att tillgodogöra sig undervisningen i olika ämnen från början och går på en del skolor direkt in i den engelskspråkiga verksamheten i stället för att gå i förberedelseklass. Det faktum att elever med utländsk bakgrund födda utomlands får förhållandevis bra betyg i NO- och SO-ämnen skulle i så fall eventuellt kunna kopplas till att detta är ämnen som generellt bedrivs på engelska i ganska hög omfattning på aktuella skolor, något som tidigare konstaterats i denna studie.⁶⁴ För dessa

⁶⁴ Ett antal skolor har även relativt nyligen gått över från SO på engelska till SO på svenska.

nyanlända elever kan det däremot vara svårt att hinna nå målen i svenska och klara av ämnen som främst bedrivs på svenska enligt intervjuade lärare.

Sammanfattning

Eleverna i den engelskspråkiga verksamheten presterar i genomsnitt mycket gott utifrån samtliga mått på deras resultat som här jämförs med ett nationellt genomsnitt. Det är inte heller några nämnvärda skillnader mellan elever i fristående respektive kommunala skolor för de mått där dessa jämförs.

Även när eleverna jämförs i olika undergrupper såsom kön, svensk eller utländsk bakgrund samt utifrån föräldrarnas utbildningsnivå presterar eleverna på skolor med engelskspråkig undervisning, inom varje grupp, i regel bättre än motsvarande grupp på nationell nivå. Skillnaden mellan flickor och pojkar resultat är något mindre på skolor med engelskspråkig undervisning än nationellt, i några av resultatjämförelserna. Elever med utländsk bakgrund på skolor med engelskspråkig undervisning får också förhållandevis goda resultat. Framför allt är det gruppen elever själva födda utomlands som får markant bättre resultat än motsvarande elever i det nationella genomsnittet. För en del av resultatmåttarna är det också tydligt att elever på de lägre utbildningsnivåerna är de som skiljer sig mest i förhållande till motsvarande elever i riket medan elever med föräldrar med eftergymnasial utbildning, i den engelskspråkiga verksamheten, i högre grad liknar elever nationellt resultatmässigt.

De nationella provresultaten visar på något större skillnader i resultat mellan elever med svensk respektive utländsk bakgrund i den engelskspråkiga verksamheten än i riket, till elever med svensk bakgrunds favör. Även om elever med utländsk bakgrund i den engelskspråkiga verksamheten fortfarande klarar sig bättre än denna grupp elever nationellt när det gäller de nationella proven. Från intervjustudien finns uppgifter om att det även finns elever i den engelskspråkiga verksamheten som har svårt att hantera två språk, speciellt om inget av språken är elevens modersmål. Det finns dock även elever som själva är födda utomlands och har kunskaper i engelska som eventuellt kan dra nytta av att delar av undervisningen är på engelska.

5.7 Skolornas och huvudmännens utvärdering av verksamheten

Enligt förordning (2003:459) om försöksverksamhet med engelskspråkig undervisning i grundskolan som riktar sig till kommunerna har dessa en särskild skyldighet att följa upp och utvärdera den engelskspråkiga verksamheten vid de skolor som ingår. Skolverket har hittills inte fått ta del av någon utvärdering som behandlat den engelskspråkiga verksamheten specifikt från någon kommunal huvudman, trots förordningens skrivning. De flesta kommuner har inte

heller uppmärksammat att de enligt förordningen ska anmäla skolor med engelskspråkig undervisning till Skolverket.⁶⁵

En fråga angående utvärdering av den engelskspråkiga verksamheten ställdes i skolenkäten.⁶⁶ Hälften av skolorna som svarat på enkäten (av både kommunala och fristående skolor) anger att skolan och/eller skolans huvudman har gjort utvärderingar av den engelskspråkiga verksamheten. Ett antal skolor anger att skolan och/eller skolans huvudman håller på med en utvärdering. Trots förfrågningar till skolorna har det dock i väldigt liten utsträckning gått att få ta del av någon dokumentation av utvärderingar som eventuellt har gjorts. Vidtalade rektorer ger några olika förklaringar till varför de inte kan delge oss någon utvärdering. Det handlar t.ex. om att utvärderingar som har gjorts varit för internt bruk och inte något de kan/vill dela med sig av, en del utvärderingar ligger långt tillbaka i tiden, enligt rektorer, och går inte att få fram längre. Skolorna hänvisar i några fall till den information som finns i deras kvalitetsredovisningar. Slutsatsen av detta är dock att de kommunala skolorna, som ju indirekt omfattas av försöksförordningens krav på kommunal uppföljning och utvärdering av den aktuella verksamheten, i mycket liten utsträckning har dokumenterat hur denna verksamhet utvecklats.⁶⁷

Från en av de kommuner som anmält sig till försöksverksamheten finns dock ett exempel på ett ambitiöst upplägg med avseende på uppföljning och utvärdering. Från starten av engelskspråkig verksamhet på en aktuell skola sker ett samarbete med forskare på ett närliggande universitet som följer elever som får engelskspråkig undervisning över tid genom att samla in prov och andra resultatuppgifter från eleverna. En referensgrupp av elever studeras också som jämförelsegrupp. Eftersom denna skolas verksamhet är nystartad finns inte ännu några resultat att ta del av.

Förändringar av den engelskspråkiga verksamheten över tid

Även om kommuner och skolor i liten utsträckning delgett oss dokumentation om hur den engelskspråkiga verksamheten fungerat finns det exempel från in-

⁶⁵ I missivet till kommunenkäten uppmärksammades kommunerna på innehållet i den aktuella förordningen och att de ska anmäla skolor med denna verksamhet. En kommun har efter detta anmält en skola till Skolverket.

⁶⁶ Enkätfrågans formulering var: *Har skolan eller kommunen gjort någon utvärdering av den engelskspråkiga ämnesundervisningen, (dvs. utöver den ordinarie uppföljning och utvärdering av elevernas kunskaper som görs)?* De fristående skolorna fick besvara en liknande fråga: *Har skolan eller skolans huvudman gjort någon utvärdering av den engelskspråkiga ämnesundervisningen, (dvs. utöver den ordinarie uppföljning och utvärdering av elevernas kunskaper som görs)?*

⁶⁷ Jämför Nixon, J. (2001) som konstaterade en brist på dokumentation av SPRINT-verksamheten i en form som gör den tillgänglig för utomstående samt en osäkerhet på skolorna om hur verksamheten kan utvärderas och kvalitetsäkras.

tervjustudien på förändringar som skolorna har gjort i verksamheten. Genomförda förändringar av olika slag kan ses som resultatet av en mer informell utvärderingsprocess på en skola. Förändringar har även skett utifrån den statliga skolinspektionens påpekanden om brister. Flera av skolorna i intervjustudien har förändrat sin verksamhet över tid i olika avseenden.

På några av ”profilskolorna” framkommer t.ex. att man minskat andelen undervisning på engelska i förhållande till hur det var ursprungligen. Orsaken till detta var enligt rektorn i det ena fallet att skolan över tid hade anpassat sig till det elevunderlag som man hade med elever som var svagare än vad man förväntat sig. I det andra fallet hade andelen engelska i undervisningen minskat till följd av att specifika lärare hade slutat och ersatts av lärare som inte i samma utsträckning undervisade på engelska.

En sak som har förändrats på ett par av de ”tvåspråkiga skolorna” i intervjustudien är fördelningen mellan engelska och svenska i undervisningen och även i viss mån lärarsammansättningen i förhållande till detta. Förändringarna på dessa skolor har delvis skett i en anpassning till försöksförordningen och Skolinspektionens hänvisningar till denna vid inspektioner av skolorna. Skolorna fick då krav på sig att generellt minska undervisningstiden i engelska. Samtidigt ser rektorer och flera av de intervjuade lärarna positivt på en mer jämn fördelning av engelska och svenska i undervisningen, ett mer ”tvåspråkigt” upplägg. Man anser detta vara viktigt bl.a. för elevernas förberedelse för gymnasieskolan där elever ju kan välja att gå en svenskspråkig utbildning. De förändringar som skett på ”tvåspråkiga skolor” i intervjustudien är t.ex. att skolorna har gått över till att ha en del ämnen som tidigare varit på engelska, på svenska. Man försöker också i lite högre grad att anställa tvåspråkiga lärare i mån av tillgång till sådana.

På ett par av skolorna uppger rektorerna att man uppmanar engelskspråkiga lärare att arbeta för att få en svensk lärarbehörighet och att lära sig svenska och att man stödjer lärarna på olika sätt i detta arbete. Samtidigt påpekar en rektor att det tar tid att förändra lärarsammansättningen och lärarnas kompetens. De ”tvåspråkiga skolorna” uppges även ha infört mer ämneslitteratur på svenska att användas av eleverna även om läraren undervisar på engelska i ämnet. Två av skolorna har t.ex. bestämt att den huvudsakliga kurslitteraturen i matematik ska vara på svenska, även om lärarna talar engelska. Motivet till detta uppges bl.a. vara att eleverna måste förberedas för att klara de nationella proven i matematik på svenska. Andra åtgärder har varit att använda mer svenska i undervisningen för elever i lägre årskurser, på en skola har man infört extraundervisning i både svenska och engelska för barn i de lägsta årskurserna, (åk 1–2).

Sammanfattning

Skolverket har hittills inte fått ta del av någon utvärdering specifikt av den engelskspråkiga verksamheten från någon kommun, trots skyldigheten att utvärdera verksamheten enligt förordningen. De kommunala skolorna tycks också i mycket liten utsträckning ha utvärderat den engelskspråkiga verksamheten specifikt, åtminstone finns eventuella utvärderingar inte dokumenterade i en form som kan delges andra. Skolor uppger också att de gjort förändringar i verksamheten över tid, bl.a. utifrån de krav som ställts vid statliga inspektioner av skolorna. Det handlar bl.a. om att man minskat andelen undervisning på engelska till förmån för undervisning på svenska samt att man försöker anpassa den samlade lärarkompetensen i förhållande till detta. En annan förändring är att mer ämneslitteratur på svenska införts på en del skolor.

6. Sammanfattning

I detta avslutande kapitel sammanfattas utvärderingens resultat utifrån de fyra frågeställningar som angavs i kapitel 2. Den första frågan var i vilken omfattning den engelskspråkiga verksamheten bedrivs i grundskolan idag. I den andra frågeställningen ställdes frågor om syftet med verksamheten, dess förutsättningar samt hur verksamheten utformades. Den tredje frågan var hur kunskapsresultaten såg ut hos eleverna i den engelskspråkiga undervisningen ett aktuellt läsår. Den avslutande fråga var hur den aktuella verksamheten förhåller sig till försöksförordningen (2003:459). I en avslutande del diskuteras verksamheten i sin helhet och några konklusioner görs.

Verksamhetens utbredning och omfattning i olika ämnen

En begränsad verksamhet

Kartläggningen av antal skolor som bedriver engelskspråkig undervisning och elever som deltar i denna visar på en verksamhet av ganska begränsad omfattning, framför allt sett till antal skolor, ett 40-tal, men också till antal elever (cirka 9 400), för läsåret 2008/09. I förhållande till det totala antalet grundskolor och elever för det aktuella läsåret betyder detta ungefär en procent av grundskolorna och en procent av grundskoleeleverna.

I jämförelse med den bild av verksamheten som ges i kartläggningen som genomfördes 1999⁶⁸ kan konstateras att de förändringar inom skolsystemet som skett under det senaste decenniet, även påverkat utvecklingen när det gäller engelskspråkig undervisning. Det handlar framför allt om att det idag i lika hög grad är fristående, som kommunala skolor, som bedriver engelskspråkig verksamhet och att majoriteten av eleverna som deltar i denna undervisning finns på fristående skolor, framför allt inom en koncern som har specialiserat på undervisningen. Skolorna är koncentrerade till storstadsområden men finns där i olika typer av kommuner och områden socioekonomiskt sett. Hur dagens aktörer beskriver sin verksamhet och målsättningarna för denna har också delvis förändrats, vilket beskrivs närmare nedan. Uppgifter om att fler skolor har startat sedan denna kartläggning genomfördes gör troligt att verksamheten redan har ökat i omfattning sedan 2008/09.

⁶⁸ Se Nixon, J. (2000) Denna kartläggning är på många sätt *inte* jämförbar med den kartläggning som gjorts inom ramen för denna studie. Kartläggningen från 1999 omfattade t.ex. SPRINT på andra språk än engelska, inkluderade undervisning för fler kategorier av elever och inkluderade SPRINT även när denna bedrevs i mycket begränsad omfattning.

Omfattningen av undervisning på engelska i olika ämnen

När det gäller omfattningen av undervisning på engelska i olika ämnen på de skolor som ingått i utvärderingen finns en stor variation, med avseende på vilka ämnen som berörs samt hur stor andel av undervisningen som bedrivs på engelska.⁶⁹ Vidare visar utvärderingen att det i huvudsak är teoretiska ämnen som bedrivs på engelska. Det aktuella läsåret är det vanligast med undervisning på engelska i NO-ämnena (utom teknik) och i SO-ämnena. I matematik och bild varierade skolorna sig medan det i de praktisk-estetiska ämnena i övrigt är få skolor som undervisar på engelska i någon omfattning. Det vanligaste är att undervisningen i ett ämne sker till högst hälften på engelska. I NO-ämnena och bild handlade det ofta om mer och framför allt i biologi och i kemi är andelen engelskspråkig undervisning mycket hög. Det finns skillnader t.ex. mellan kommunala och fristående skolor när det gäller fördelningen av engelska och svenska i undervisningen. Engelskspråkig undervisning i kommunala skolor förekommer i de flesta teoretiska ämnen, dock inte i så hög omfattning, medan undervisning på engelska i fristående skolor framför allt sker i NO-ämnena och då i ganska stor utsträckning i dessa ämnen. Skolor som har som mål att eleverna ska bli tvåspråkiga har en högre andel av undervisningen på engelska än andra skolor vilket i hög grad hänger ihop med skillnader i lärarsammansättningen på de olika typerna av skolor.

Motiv för verksamheten, dess förutsättningar och genomförande

Två huvudsakliga syften med engelskspråkig undervisning i grundskolan

Initiativet till startandet av engelska profilklasser eller skolor med denna inriktning har oftast kommit ifrån verksamhetsnivån, från rektorer och lärare, ibland med uppbackning från föräldrar.

Studien pekar på att det finns två centrala motiv för den engelskspråkiga verksamheten på en generell nivå, där tyngdpunkten för individuella skolor ligger lite olika. Det handlar dels om språkliga mål där skolor kan ha högt satta mål om att eleverna ska nå tvåspråkighet i engelska och svenska efter avslutad utbildning. Andra skolor förväntar sig att eleverna i och med utbildningen ska bli ”duktiga” på engelska men har inte lika höga språkliga ambitioner med undervisningen.⁷⁰ Samtidigt är ett framträdande syfte med profilen för många skolor att attrahera elever till skolan. I vissa fall handlar det om att skolor önskar att få mer studiemotiverade elever. Det finns även på en del skolor förvänt-

⁶⁹ Med viss reservation för skolor som har samma huvudman, t.ex. IES AB, som har ett generellt upplägg för skolorna inom koncernen.

⁷⁰ Jämför Skolverket, (2001). Syftet med SPRINT är enligt denna rapport i regel inte att eleverna ska uppnå modersmålskompetens i engelska utan snarare uppnå vad man kallar en *funktionell målspråkskompetens*.

ningar på att profilvalet/skolvalet *i sig* skapar studiemotivation hos de elever som väljer t.ex. en engelsk profil. För elever och föräldrar har engelska språket en hög status och att ha goda kunskaper i engelska ses som en investering för framtiden. Förväntningar hos föräldrar och elever om klasser med studieintresserade och fokuserade elever har infriats och de som intervjuats är i regel nöjda med sitt val av skola eller profil.

Elever med föräldrar med hög utbildning och många elever med utländsk bakgrund

Samtidigt som skolor har förväntningar på att rekrytera en viss typ av elever har de i enlighet med rådande lagstiftning inte kunnat välja ut, eller välja bort elever som sökt profilen eller skolan. Skolorna har trots detta olika system för att ta reda på elevers förutsättningar för att klara undervisningen och kan avråda enstaka elever, t.ex. de som hade svaga språkkunskaper, från att börja i den engelskspråkiga undervisningen på skolan.

Statistiken visar att elevsammansättningen i skolor och klasser med engelskspråkig undervisning skiljer sig från genomsnittet av grundskoleelever i landet 2008/09. Eleverna i den aktuella verksamheten är i förhållandevis stor utsträckning elever med utländsk bakgrund (i första hand elever födda i Sverige) och elever med föräldrar med hög utbildningsbakgrund. De elever som har utländsk bakgrund har också i förhållandevis hög utsträckning högutbildade föräldrar. Eleverna har dessutom bakgrund från en mängd olika länder, det handlade inte enbart (och inte främst) om elever från engelskspråkiga länder. En jämförelse visar även att elevsammansättningen skiljer sig mellan skolor beroende på skolornas målsättning. Skolor som har ett tydligt mål om att utveckla en tvåspråkighet i svenska och engelska har också de största andelarna elever med utländsk bakgrund.

Lärare med varierande utbildning och språkkunskaper

De lärare som undervisar elever med engelskspråkig undervisning har varierande utbildning och språkkunskaper. Skillnaden i lärarsammansättningen är t.ex. mycket stor mellan de två typskolorna, ("profilskolor" resp. "tvåspråkiga skolor"). Medan lärare på besökta "profilskolor" främst har svenska som modersmål, svensk lärarutbildning och varierande grad av utbildning i engelska karakteriseras lärare på de "tvåspråkiga skolorna" av att till övervägande del ha engelska som modersmål och utbildningar från engelskspråkiga länder. Ett mindre antal lärare på båda typerna av skolor karakteriseras som tvåspråkiga, dvs. uppges ha goda kunskaper i både svenska och engelska. Tvåspråkiga lärare är väldigt attraktiva för de aktuella skolorna.

Kompetensutvecklingsinsatser för lärare på besökta ”profilskolor” har framför allt förekommit i inledningsskedet och då oftast handlat om träning i engelska för ämneslärare. Rektorer på ”tvåspråkiga” skolor uppger att det nu satsas en hel del resurser på att ge nyanlända engelskspråkiga lärare en svensk lärarbehörighet, lära sig svenska och det svenska skolsystemet. I allmänhet tyder utvärderingen på att lärare i liten utsträckning har fått utbildning eller kunskaper om språk- och ämnesintegrerad undervisning, andraspråksinläring eller inom andra relevanta områden även om en del skolor har gjort insatser. På en del skolor klagar elever på sina lärares kunskaper i engelska och förmågan att undervisa på engelska språket. Elever på andra skolor kan istället uttrycka frustration över att en del av deras lärare inte kan gå över till svenska i undervisningen vid behov, pga dessa lärares bristande kunskaper i detta språk.

Lärare utformar undervisningen utifrån lokala förutsättningar

Utvärderingen visar att det är svårt att få en tydlig bild av omfattningen av undervisning på engelska endast utifrån procentangivelser för den totala verksamheten och för de enskilda ämnena. Utifrån den rådande förordningens angivelse om att *högst hälften* av undervisningen, under den tid denna pågår, får bedrivas på engelska, skiljer sig skolornas praktik åt i stor utsträckning. Skolorna fördelar tiden mellan svenska och engelska antingen t.ex. mellan årskurser, ämnen, olika arbetsmoment inom ett ämne eller mellan olika lektioner i ett ämne.

Utformningen av den engelskspråkiga verksamheten styrs i hög grad av vilka lärare och med vilken kompetens man har på de aktuella skolorna. Både när det gäller vilka ämnen som blir aktuella att bedriva på engelska, hur den engelskspråkiga undervisningen hanteras organisatoriskt samt den konkreta undervisningen, beror i stor utsträckning på lärarsammansättningen, dvs vilka ämnen aktuella lärare har och i vilken utsträckning de behärskar engelska respektive svenska. Även elevernas förutsättningar att t.ex. tillgodogöra sig undervisning på engelska spelar roll samt de olika ämnenas karaktär. Vissa ämnen uppfattas som mer lämpliga än andra att bedriva på engelska respektive svenska. Lärarna styr i stor utsträckning hur de två språken hanteras inom deras respektive ämnen. Lärare kunde välja alltifrån att ha hela arbetsmoment på det ena eller andra språket, till att låta både svenskan och engelskan vara levande språk kontinuerligt i undervisningen och olika varianter däremellan.

Många skolor uppges ge ”extra engelskundervisning” för elever med engelskspråkig undervisning medan andra skolor inte alls ökar ut tiden för undervisning i ämnet engelska. Organisatoriskt kan den extra undervisningen i engelska t.ex. läggas på *elevens val* för elever på engelsk profil. Det förekommer även att skolor jämkar i tiden för andra ämnen för att få mer tid till undervisning i engelska.

Resultat för elever med engelskspråkig undervisning

Goda resultat i genomsnitt

Elever i den engelskspråkiga verksamheten får i genomsnitt mycket goda resultat i jämförelse med elever nationellt utifrån samtliga resultatmått som har använts i utvärderingen. Det är inte heller några nämnvärda skillnader mellan elever i fristående respektive kommunala skolor för de mått där dessa jämförts. Det finns dock en spridning i meritvärden mellan klasser och skolor som i viss mån utgör en motvikt till den generellt goda resultatbilden.

När eleverna jämförs i undergrupper såsom kön, svensk eller utländsk bakgrund samt utifrån föräldrarnas utbildningsnivå, får eleverna i den engelskspråkiga verksamheten inom varje grupp i regel bättre resultat än motsvarande grupp i ett nationellt genomsnitt. Vidare visar genomgången att skillnaden mellan flickor och pojkars resultat är något mindre på skolor med engelskspråkig undervisning än nationellt, i en del av resultatjämförelserna. Elever med utländsk bakgrund i den engelskspråkiga verksamheten får förhållandevis goda resultat i samtliga jämförelser, framför allt gäller detta gruppen elever med utländsk bakgrund, själva födda utomlands. I en jämförelse av de nationella provresultaten framkommer dock en något större skillnad mellan elever med svensk respektive utländsk bakgrund i den engelskspråkiga verksamheten än i riket.

När det gäller elever som får engelskspråkig undervisning och deras resultat i relation till utbildningsnivån på deras föräldrar får eleverna oavsett föräldrarnas utbildningsnivå i regel bättre resultat än elever i ett nationellt genomsnitt. För vissa av resultatmåttarna är det framför allt elever på de lägre utbildningsnivåerna som skiljer sig mest i förhållande till motsvarande grupper av elever i det nationella genomsnittet.

Framför allt intervjuresultaten talar för att studiemiljön i klasserna som får engelskspråkig undervisning är mycket god till följd av bl.a. hög studiemotivation och engagemang hos eleverna. Detta gör att elevernas prestationer kan påverkas positivt av s.k. kamrateffekter. Samtidigt redovisar också skolorna en bild av att det finns elever som har svårt att klara den engelskspråkiga undervisningen. Framför allt uppges att en del elever har svårt att hantera två språk, speciellt om inget av språken är elevens modersmål. Det finns dock även elever som själva är födda utomlands och har kunskaper i engelska och som ibland kan dra extra nytta av att delar av undervisningen är på engelska.

Hur förhåller sig verksamheten till försöksförordningen om engelskspråkig undervisning?

Utvärderingen visar att den ram för den engelskspråkiga undervisningen som anges i försöksförordningen om engelskspråkig undervisning, nämligen

att högst hälften av undervisningen får ske på engelska språket (under den sammanlagda tid som sådan undervisning anordnas) inneburit ett stort friutrymme för skolor att utforma verksamheten utifrån de målsättningar och förutsättningar de har.

I och med den förändring som skedde i förordningen per den 15 januari 2009 finns inte längre kravet kvar att undervisningen i ett enskilt ämne inte helt får bedrivas på engelska språket, (2 §). Skolor kan alltså i princip bedriva enskilda ämnen enbart på engelska om man samtidigt har tillräcklig med svenska i andra ämnen eftersom det är högst hälften av den sammanlagda undervisningstiden som får ske på engelska språket. Skolorna gör också väldigt olika när de fördelar engelska och svenska i undervisningen, som beskrivits ovan. I förordningen anges att högst hälften av undervisningen får anordnas på engelska språket "under den sammanlagda tid som sådan undervisning anordnas" (2 §). Detta borde innebära att skolor i teorin kan fördela undervisningen på engelska fritt över årskurser och t.ex. välja att bedriva en stor andel av undervisningen på engelska i vissa årskurser, om andra årskurser istället bedrivs till stor del på engelska.

I förordningen anges att kommunerna skall följa upp och utvärdera den engelskspråkiga verksamheten kontinuerligt (3 §). Okunskapen både om förordningen tycks ha inneburit att uppföljningen och utvärderingen, åtminstone i dokumenterad form, har uteblivit eller åtminstone inte kommit Skolverket till del. Inte heller de kommuner som inkommit med anmälningar till försöksverksamheten har lämnat någon skriftlig dokumentation av verksamhetens utveckling, även om information har lämnats muntligt. Den engelskspråkiga verksamheten har förstås ingått i skolors kvalitetsredovisningar, men i regel inte så att elever i engelskspråkig verksamhet kunnat urskiljas från andra elever.

Kommunerna har också i liten omfattning anmält skolor med engelskspråkig undervisning till Skolverket, såsom förordningen föreskrivit. Kännedomen om försöksförordningen gällande engelskspråkig undervisning förefaller låg något som kan konstateras utifrån kontakter med kommuner och skolor inom ramen för utvärderingen. En orsak är att många kommunala skolor startade med engelskspråkig verksamhet redan innan förordningens tillkomst och därför inte uppfattat att man skulle anmäla sig till försöksverksamheten.

7. Avslutande diskussion

Utvärderingen visar att elever som får engelskspråkig undervisning i grundskolan i dag möter verksamheter med varierande utformning beroende på vilken skola de går i. De skolor som bedriver undervisningen finns också i områden och kommuner med olika karaktär (om än främst i storstadsområden) och har varierade förutsättningar för verksamheten, bl.a. olika elevunderlag och varierande lärarkompetenser. Skolorna har också olika målsättningar med den engelskspråkiga verksamheten. Den stora variationen i verksamheten är inte i sig ett problem så länge den är likvärdig i förhållande till annan undervisning. Utifrån jämförelser av genomsnittliga resultat för elever som får engelskspråkig undervisning och elever nationellt i denna studie finns det inte underlag för att säga att eleverna på dessa utbildningar i allmänhet går ut grundskolan med sämre förutsättningar än andra elever, snarare tvärtom. Samtidigt som det även finns en variation mellan klasser/skolor med engelskspråkig undervisning med avseende på deras resultat.

Elevers goda resultat och hur de kan tolkas

Flera olika faktorer kan ha betydelse för de goda genomsnittliga resultaten för elever i den engelskspråkiga verksamheten. Intervjuade elever tycker att engelska är roligt och att det är roligt att lära sig ämnen på engelska. De anser att de blir duktiga på att ”prata” engelska. För en del elever och föräldrar är kanske övertygelsen om vikten av att behärska engelska i en globaliserad framtid, det som allra mest motiverar dem. Elever och föräldrar är generellt mycket nöjda med den utbildning de har valt och det handlar mycket om den sociala miljön men också om tron på undervisningens betydelse. Intervjuade lärare ger i regel intryck av ett stort engagemang i den engelskspråkiga undervisningen, oavsett skola, och i flera fall har skolorna en internationell prägel som uppfattas som mycket positiv. Det faktum att lärare och skolledningar i många fall varit initiativtagare till verksamheten och själva valt att undervisa på engelska, som på flera ”profilskolor” t.ex. har förstås också haft positiv inverkan på undervisningssituationen på aktuella skolor.

En viktig grundläggande förutsättning för elevernas goda prestationer får förmodas vara elevernas bakgrund med i stor utsträckning högutbildade föräldrar. Annat som kan ha betydelse är positiva s.k. ”kamrateffekter” och att lärarna har höga förväntningar på eleverna.⁷¹ Vi vet inte i vilken utsträckning

⁷¹ I Skolverket, (2009), kap. 4, uppges att forskare numera är eniga om att s.k. förväntanseffekter existerar.

dessa faktorer motverkar eventuella negativa effekter av att få delar av ämnesundervisningen på ett (eller kanske två för elever med utländsk bakgrund) språk än det egna modersmålet.⁷² Det är svårt att veta hur undervisningen skulle fungera i en elevgrupp med andra förutsättningar. Därmed är det också svårt att avgöra i vilken utsträckning det pedagogiska arbetet som bedrivs ute på de aktuella skolorna bidrar till elevernas goda resultat. Det är dock troligt att de påvisade goda förutsättningarna för undervisningen också ger lärarna ökade möjligheter att genomföra undervisningen på ett tillfredsställande sätt och att de olika faktorerna förstärker varandra.

Ytterligare en faktor som kan ha betydelse för de goda resultaten hos elever med utländsk bakgrund är just att delar av undervisningen är på engelska då det ingår elever med goda förkunskaper i engelska, ibland även tvåspråkiga elever (i engelska och svenska) i undervisningen. I den mån t.ex. elever födda utomlands har kommit in i de aktuella klasserna eller skolorna med goda kunskaper i engelska, men ännu inte i svenska, kan det ha gynnat dessa elever i förhållande till andra nyanlända elever. De har kunnat delta i ämnesundervisningen i högre utsträckning redan från början. Å andra sidan finns det en risk att elever med svaga kunskaper i både engelska och svenska får problem att klara en tvåspråkig undervisning, något som påtalats av intervjuade på olika skolor.

Behov av utvärdering av verksamheten lokalt

P.g.a. den stora variationen i verksamheten som beskrivits ovan är det dock svårt att dra generella slutsatser om den, något som även konstaterats tidigare gällande s.k. SPRINT-verksamhet.⁷³ Inte minst mot bakgrund av att elevresultaten varierar mellan skolorna anser Skolverket att det finns behov av följa upp och utvärdera verksamheten utifrån de förutsättningar och de mål för undervisningen som finns på de aktuella skolorna.

Intervjuade lärares beskrivningar av elever som har svårt att klara grundskolans mål inom ramen för undervisningen, t.ex. elever som varken har svenska som modersmål eller har tillräckliga kunskaper i engelska, kompletterar statistiken. De tecken på skillnader som finns mellan skolor och okunskapen om hur undervisningen fungerar för specifika grupper av elever gör det förstås angeläget att studera verksamheten lokalt. Detta för att se hur undervisningen fungerar på enskilda skolor och för de elever som finns där. Samtidigt måste förstås utfallet av SPRINT-modellen för undervisning på engelska jämföras

⁷² Se t.ex. Hyltenstam, K. i SOU 2002:27 (bilaga 3), angående det egna modersmålet (i detta fall svenska) överlägsenhet i många olika språkliga sammanhang. (s. 48)

⁷³ Skolverket, (2001), Lim- Falk, M. (2008).

med vad som kan åstadkommas inom ramen för den ordinarie engelskundervisningen på skolorna.⁷⁴

Lärarnas kompetens kan stärkas

Utvärderingen visar att det finns en stor variation både mellan och inom skolor när det gäller lärarnas förutsättningar att undervisa inom ramen för den engelskspråkiga verksamheten. Det gäller både vilka förutsättningar de svenskspråkiga lärarna har för att undervisa på engelska, då språket inte är lärarens modersmål och vilka förutsättningar engelskspråkiga lärare har när det gäller att stödja eleverna i deras lärande, beroende på lärarens behärskning av svenska. Detta även om lärarna i övrigt är mycket välutbildade i sina respektive ämnen. Lärarna anpassar i regel undervisningens genomförande både till sina egna språkliga förutsättningar och till elevernas samt till ämnenas karaktär. Detta kan i vissa fall betyda att undervisningen för elever i en del ämnen i hög grad blir på svenska, trots elevernas förväntningar om mycket engelska och kanske trots lärarens intentioner. I andra fall kan elever sakna stöd från lärare som inte kan förklara eller förstå eleverna på deras eget modersmål eller stödja dem i inlärningen av olika begrepp på svenska. Aktuell forskning på gymnasienivå har även påvisat att kommunikationen i klassrummen och variationen i undervisningen riskerar att minska i SPRINT-undervisning, till följd av språkliga begränsningar hos både lärare och elever.⁷⁵

Beskrivningar av problematiska situationer från elever i studien lyfter frågor om vilken kompetens lärare i den aktuella verksamheten rimligtvis bör ha. Det senare exemplet ovan pekar också på vikten av att skolor och huvudmän försäkras om att eleverna (oavsett om undervisningen i ett ämne i huvudsak varit på svenska eller engelska) också klarar framtida utbildningar i svenskspråkiga miljöer.

Även om lärare i ”vissa tvåspråkiga skolor” i den nya skollagen (2010:800) ges dispens från de skärpta behörighetsreglerna för lärare⁷⁶ betonas i förarbetet till lagen att det är av största vikt att även lärarna på de tvåspråkiga skolorna lär sig svenska så fort som möjligt både för att kunna tillgodogöra sig de svenska styrdokumenterna men också för att kunna stödja sina elever fullt ut.⁷⁷

Utvärderingen tyder också på att lärare som arbetar med engelskspråkig undervisning i ganska liten utsträckning har tagit del av den kunskap som finns rö-

⁷⁴ Hyltenstam, K. i SOU 2002:27, (bilaga 3), drog t.ex. slutsatsen att det är bättre att stärka och modernisera den ordinarie engelskundervisningen än att satsa på SPRINT-undervisning.

⁷⁵ Lim Falk, M. (2008)

⁷⁶ Detta ska gälla om läraren har en utländsk lärarutbildning som motsvarar en svensk lärarexamen och om läraren förutom detta har kompetens att undervisa på det främmande språket, (2 Kap 17 § respektive 20 §).

⁷⁷ Prop. 2009/10:165, (s. 266).

rande språk- och innehållsintegrerad inläring och undervisning, andraspråksinläring och andra relevanta områden. Utbildningar och kompetensutvecklingsinsatser på skolor som har besökts har med något undantag framför allt handlat om utbildning och fortbildning för lärare i antingen engelska eller svenska, och inte om hur språk och ämne kan integreras i undervisningen för att stödja inläringen på bästa sätt både i språket och ämnet.⁷⁸ Det borde finnas möjligheter att generellt förbättra undervisningens kvalitet om lärarna får ta större del av teoretisk och metodisk kompetens inom för dem relevanta områden.

Social snedrekrytering av elever till undervisningen

Utvärderingen visar med stor tydlighet att den engelskspråkiga verksamheten i grundskolan i dag finns i ett sammanhang av konkurrens mellan skolor om elever. I undersökningen framkommer att ett viktigt syfte med starten av en engelsk profil för kommunala skolor varit att göra skolan mer attraktiv för elever och föräldrar. Ibland har verksamheten startats i syfte att konkurrera med fristående skolor med engelskspråkig inriktning som varit på väg att etableras i kommunen. Den fristående skolan har befarats "dra" kanske främst de resursstarka eleverna från den kommunala skolan. Intrycket ifrån denna utvärdering är att konkurrensmotivet ibland överskuggar de mål som har att göra med elevernas utveckling i engelska.

Förutom den bild som ges i intervjustudien visar även statistiken av elevsammansättningen på skolor med engelskspråkig undervisning att det sker en selektion av elever till de aktuella utbildningarna. Detta trots att skolorna inte har haft möjlighet att tillämpa ett formellt urvalsförfarande. Det faktum att engelskprofilklasser (och ibland andra profilklasser) också inom flera av skolorna får betydligt bättre resultat än andra klasser på samma skolor skulle kunna tyda på att det förekommer en selektion av elever även på skolnivå, till de engelska profilklasserna. Baksidan av myntet är förstås att det i så fall finns elever på skolor och i klasser som går miste om positiva kamrateffekter när mer studiemotiverade elever flyttar på sig.

I förhållande till den nya Skollagens (2010:800) öppning för ökade möjligheter för grundskolor att använda antagningsprov till teoretiska profiler är utvärderingen av den engelskspråkiga verksamheten intressant. Frågan är i vilken utsträckning skolor med engelskspråkig undervisning, i form av en profil eller en inriktning på hela skolan, skulle använda sig av en eventuell möjlighet att få göra urval till utbildningarna. Det förefaller troligt att flera av de skolor som

⁷⁸ I Sverige finns t.ex. omfattande forskning inom svenska som andraspråksfältet gällande undervisningen av elever i deras andraspråk, se Hyltenstam, K. & Lindberg, I. (2004), t.ex. Holmegaard, M. och Wikström, I (kap.18) om språkutvecklande ämnesundervisning. För översikt av internationell forskning inom området CLIL se t.ex. www.ciliconsortium.jyu.fi, www.cilicompendium.com/clilexpertise.htm eller www.icpj.eu

ingått i utvärderingen, och som redan nu har olika system för att upptäcka ”svaga” eller omotiverade elever, skulle ha intresse av att införa ett formaliserat urvalsförfarande i så fall. Engelskspråkig undervisning skulle då därmed utvecklas till en typ av spetsutbildning för elever med goda språkkunskaper. Skolverket vill uppmärksamma regeringen på de iakttagelser som gjorts inom ramen för denna studie när det gäller den sociala snedrekryteringen av elever till den engelskspråkiga verksamheten.

Referenser

Hyltenstam, K. & Lindberg, I. (red.) (2004). *Svenska som andraspråk: i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.

Internationella Engelska skolan AB (2010-08-25) E-post

Kjellén Simes, M. (2008). *Room for improvement?: a comparative study of Swedish learners' free written production in English in the foreign language classroom and in immersion education*. Diss. Karlstad : Karlstads universitet, 2008. Karlstad.

Lim Falk, M. (2008). *Svenska i engelskspråkig skolmiljö: ämnesrelaterat språkbruk i två gymnasieklasser*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2008. Stockholm

Nixon, J. (2000). *SPRINT: Språk- och innehållsintegrerad inlärnin g och undervisning. Rapport på uppdrag av Skolverket*. Stockholm: Skolverket.

Nixon, J. (2001). *Quality in SPRINT. Towards quality assessment and assurance in content and language integrated education. A field study report*. Stockholm: Skolverket.

Prop. 2005/06:2 *Bästa språket – en samlad svensk språkpolitik*.

Prop. 2009/10:165 *Den nya skollagen: för kunskap, valfrihet och trygghet*.

Skolinspektionen (2009a) Dnr 43-SV2008:214

Skolinspektionen (2009b) Dnr 44-SV2009:59

Skollagen (1985:1100)

Skollagen (2010:800)

Skolverket (2001). *SPRINT – hot eller möjlighet?: SPRINT = Språk- och innehållsintegrerad inlärnin g och undervisning*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2004a). *Elever med utländsk bakgrund*. Regeringsuppdrag. Dnr 2004:545

Skolverket (2004b). Dnr 53-2004:1247

Skolverket (2005a) Dnr 54-2005:174

Skolverket (2005b) Dnr 54-2005:175

Skolverket (2006) Dnr 53-2006:1616

Skolverket (2007a) Dnr 54-2006:2505

Skolverket (2007b) Dnr 54-2006:2922

Skolverket (2007c) Dnr 53-2006:3406

Skolverket (2008) Dnr 53-2007:3311

Skolverket (2009a). *Skolverkets lägesbedömning 2009: förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning*. Rapport 337. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2009b). *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer*. Stockholm: Skolverket.

SOU 2002:27 *Mål i mun. Förslag till handlingsprogram för det svenska språket*.

Svenska språknämnden (2004). *Engelskan i Sverige: språkval i utbildning, arbete och kulturliv*. Stockholm: Norstedts ordbok.

Sylvén, L.K. (2004). *Teaching in English or English teaching?: on the effects of content and language integrated learning on Swedish learners' incidental vocabulary acquisition*. Diss. Göteborg : Univ., 2004. Göteborg.

U2004/2874/S. *Internationella skolor och annan internationellt inriktad utbildning i Sverige. En promemoria utarbetad av en arbetsgrupp bestående av tjänstemän inom Utbildningsdepartementet*.

www.cilconsortium.jyu.fi

www.cilcompendium.com/clilexpertise.htm

www.icpj.eu

Bilaga 1

Förordning (2003:459) om försöksverksamhet med engelskspråkig undervisning i grundskolan

- 1 § En kommun får enligt bestämmelserna i denna förordning anordna försöksverksamhet med engelskspråkig undervisning i grundskolan utöver den undervisning som får anordnas enligt 2 kap. 8 § grundskoleförordningen (1994:1194).
- 2 § Delar av undervisningen får anordnas på engelska språket. Under den sammanlagda tid som sådan undervisning anordnas får högst hälften av undervisningen ske på engelska språket. Förordning (2008:1265).
- 3 § En kommun som deltar i försöksverksamheten skall kontinuerligt följa upp och utvärdera verksamheten. Kommunen skall även medverka i Statens skolverks uppföljning och utvärdering av försöksverksamheten.
- Bestämmelser om kvalitetsredovisning finns i förordningen (1997:702) om kvalitetsredovisning inom skolväsendet.
- 4 § En kommun som har beslutat att delta i försöksverksamheten ska anmäla detta till Statens skolverk. Anmälan ska innehålla uppgifter om
1. verksamheten vid den aktuella skolan,
 2. motiven för att delta i försöksverksamheten,
 3. hur kommunen säkerställer att de elever som undervisas inom försöksverksamheten får tillräckliga kunskaper i svenska språket för att nå grundskolans kunskapsmål i samtliga ämnen,
 4. utformningen av försöksverksamheten i övrigt, och
 5. hur försöksverksamheten ska följas upp och utvärderas.
- En kommun som upphör med försöksverksamheten ska anmäla detta till Skolverket. Förordning (2008:1265).

Bilaga 2

Tabell A Elevers genomsnittliga meritvärde. Elever med engelskspråkig undervisning i jämförelse med elever i ett nationellt genomsnitt (2008/09).

	Elever med engelskspråkig undervisning	Elever i ett nationellt genomsnitt
Samtliga elever	241,3	209,6
Flickor	250,1	220,6
Pojkar	232,7	198,9
Elever med svensk bakgrund	245,9	213,2
Elever med utländsk bakgrund	231,6	189,4
Utländsk bakgrund – född i Sverige	231,4	200,8
Utländsk bakgrund – född utomlands	232,1	173,9
Förgymnasial utbildning	217,8	159,4
Gymnasial utbildning	221,9	193,9
Eftergymnasial utbildning	251,0	231,4

Tabell B Andel (%) elever i åk 9 som inte når målen i samtliga ämnen. Elever med engelskspråkig undervisning i jämförelse med elever i ett nationellt genomsnitt (2008/09).

	Elever med engelskspråkig undervisning	Elever i ett nationellt genomsnitt
Samtliga elever	15,8	23,0
Flickor	13,2	20,1
Pojkar	18,3	25,8
Elever med svensk bakgrund	11,4	19,9
Elever med utländsk bakgrund	24,8	39,7
Utländsk bakgrund – född i Sverige	24,1	32,4
Utländsk bakgrund – född utomlands	26,3	49,2
Förgymnasial utbildning	30,6	54,4
Gymnasial utbildning	21,7	28,4
Eftergymnasial utbildning	11,8	13,3

Tabell C Andel (%) elever i åk 9 som är behöriga till gymnasieskolan. Elever med engelskspråkig undervisning i jämförelse med elever i ett nationellt genomsnitt (2008/09).

	Elever med engelskspråkig undervisning	Elever i ett nationellt genomsnitt
Samtliga elever	97,1	88,8
Flickor	97,4	89,9
Pojkar	96,8	87,6
Elever med svensk bakgrund	98,6	91,2
Elever med utländsk bakgrund	94,0	75,5
Utländsk bakgrund – född i Sverige	94,9	84,2
Utländsk bakgrund – född utomlands	91,9	64,2
Förgymnasial utbildning	88,7	64,0
Gymnasial utbildning	96,7	86,1
Eftergymnasial utbildning	98,2	95,1

Tabell D1 Andel (%) elever med respektive provbetyg på nationella provet i SVENSKA. Elever med engelskspråkig undervisning i jämförelse med elever i ett nationellt genomsnitt (2008/09).

	Elever med engelskspråkig undervisning				Elever i ett nationellt genomsnitt			
	G	VG	MVG	EUM	G	VG	MVG	EUM
Samtliga elever	26,7	54,0	18,0	1,3	44,9	43,0	8,9	3,3
Flickor	18,5	57,8	23,1	0,6	33,9	50,9	13,3	1,9
Pojkar	34,8	50,3	12,9	2,0	55,6	35,3	4,6	4,6
Elever med svensk bakgr	23,3	55,2	20,8	0,6	44,1	43,5	9,2	3,1
Elever med utländsk bakgr	35,3	51,0	10,6	3,1	51,4	38,2	5,7	4,6
Utl bakgr – född i Sverige	36,5	36,5	8,9	2,8	51,9	38,5	5,2	4,4
Utl bakgr – född utomlands	32,3	48,8	15,0	3,9	50,5	37,8	6,7	5,1
Förgymnasial utbildning	32,6	41,3	6,5	19,6	62,9	25,8	2,3	9,0
Gymnasial utbildning	37,0	52,8	8,8	1,4	54,5	36,3	4,6	4,7
Eftergymnasial utbildning	22,4	55,0	22,1	0,4	34,5	50,6	13,4	1,5

Tabell D2 Andel (%) elever med respektive provbetyg på nationella provet i SVENSKA SOM ANDRASPRÅK. Elever med engelskspråkig undervisning i jämförelse med elever i ett nationellt genomsnitt (2008/09).

	Elever med engelskspråkig undervisning				Elever i ett nationellt genomsnitt			
	G	VG	MVG	EUM	G	VG	MVG	EUM
Samtliga elever	54,3	28,3	5,1	12,3	59,5	19,9	1,7	18,9
Flickor	48,4	35,9	6,3	9,4	56,1	24,4	2,5	17,1
Pojkar	59,5	21,6	4,1	14,9	62,3	16,4	1,0	20,3
Elever med svensk bakgr	.	54,5	0,0	.	56,7	.	.	11,9
Elever med utländsk bakgr	55,9	26,0	5,5	12,6	59,6	19,6	1,6	19,1
Utl bakgr – född i Sverige	59,5	27,8	6,3	6,3	62,5	21,4	1,7	14,4
Utl bakgr – född utomlands	50,0	.	.	22,9	56,7	17,8	1,6	23,9
Förgymnasial utbildning	71,4	7,1	7,1	14,3	61,6	13,0	0,8	24,6
Gymnasial utbildning	55,9	28,8	1,7	13,6	60,5	21,2	1,5	16,8
Eftergymnasial utbildning	49,2	34,4	6,6	9,8	57,1	24,8	2,6	15,5

Tabell D3 Andel (%) elever med respektive provbetyg på nationella provet i MATEMATIK. Elever med engelskspråkig undervisning i jämförelse med elever i ett nationellt genomsnitt (2008/09).

	Elever med engelskspråkig undervisning				Elever i ett nationellt genomsnitt			
	G	VG	MVG	EUM	G	VG	MVG	EUM
Samtliga elever	37,9	38,2	16,3	7,7	48,0	29,8	9,3	13,0
Flickor	38,9	39,9	13,5	7,6	47,4	29,9	9,7	13,0
Pojkar	36,9	36,4	19,0	7,7	48,5	29,7	8,8	12,9
Elever med svensk bakgr	33,3	42,9	18,6	5,2	47,5	31,1	9,9	11,6
Elever med utländsk bakgr	47,3	28,5	11,6	12,6	50,9	22,5	5,7	20,9
Utl bakgr – född i Sverige	49,7	28,2	10,4	11,7	51,9	23,1	5,4	19,5
Utl bakgr – född utomlands	41,8	29,4	14,1	14,7	49,4	21,5	6,1	23,0
Förgymnasial utbildning	62,1	15,5	5,2	17,2	54,8	13,7	2,2	29,3
Gymnasial utbildning	47,7	32,5	8,4	11,3	54,7	23,4	4,7	17,3
Eftergymnasial utbildning	32,5	41,9	20,1	5,5	41,0	37,5	14,3	7,2

Tabell D4 Andel (%) elever med respektive provbetyg på nationella provet i ENGELSKA. Elever med engelskspråkig undervisning i jämförelse med elever i ett nationellt genomsnitt (2008/09).

	Elever med engelskspråkig undervisning				Elever i ett nationellt genomsnitt			
	G	VG	MVG	EUM	G	VG	MVG	EUM
Samtliga elever	6,4	45,4	48,1	0,2	35,7	43,8	16,3	4,2
Flickor	5,9	46,2	47,8	0,1	35,9	44,1	16,1	3,9
Pojkar	6,8	44,7	48,3	0,2	35,5	43,6	16,4	4,4
Elever med svensk bakgr	4,0	43,9	52,2	0,0	35,1	44,7	16,7	3,5
Elever med utländsk bakgr	11,1	48,5	39,9	0,5	39,6	38,8	13,4	8,2
Utl bakgr – född i Sverige	10,3	51,6	37,6	0,5	38,2	42,7	13,9	5,3
Utl bakgr – född utomlands	13,0	41,6	44,9	0,5	41,9	32,7	12,7	12,7
Förgymnasial utbildning	24,6	45,9	27,9	1,6	51,1	29,2	5,2	14,6
Gymnasial utbildning	10,0	53,6	35,9	0,4	45,1	40,0	9,2	5,7
Eftergymnasial utbildning	3,7	42,1	54,2	0,0	25,3	49,0	24,0	1,7

Tabell E1 Andel (%) elever med respektive betyg i BIOLOGI, (ej blockbetyg i NO). Elever med engelskspråkig undervisning i jämförelse med elever i ett nationellt genomsnitt (2008/09).

	Elever med engelskspråkig undervisning				Elever i ett nationellt genomsnitt			
	G	VG	MVG	EUM	G	VG	MVG	EUM
Samtliga elever	31,5	36,4	29,4	2,7	42,1	33,2	16,2	8,4
Flickor	27,1	39,3	31,5	2,2	35,0	36,9	21,4	6,8
Pojkar	35,7	33,6	27,4	3,3	49,0	29,7	11,4	10,0
Elever med svensk bakgr	29,1	39,1	29,8	1,9	41,7	34,4	17,0	6,9
Utl bakgr – född i Sverige	40,7	29,1	26,1	4,1	46,3	28,6	13,2	11,8
Utl bakgr – född utomlands	28,6	32,3	33,5	5,6	42,5	23,7	10,1	23,7
Förgymnasial utbildning	51,0	25,5	21,6	2,0	51,2	18,5	4,9	25,3
Gymnasial utbildning	46,7	29,0	19,5	4,7	50,4	29,2	9,7	10,6
Eftergymnasial utbildning	24,7	39,6	34,0	1,7	32,8	39,1	24,3	3,8

Tabell E2 Andel (%) elever med respektive betyg i FYSIK, (ej blockbetyg i NO). Elever med engelskspråkig undervisning i jämförelse med elever i ett nationellt genomsnitt (2008/09).

	Elever med engelskspråkig undervisning				Elever i ett nationellt genomsnitt			
	G	VG	MVG	EUM	G	VG	MVG	EUM
Samtliga elever	35,2	35,8	26,2	2,8	44,3	31,8	13,9	10,0
Flickor	33,9	37,7	26,4	2,0	41,5	34,0	15,4	9,1
Pojkar	36,5	34,0	26,1	3,5	47,1	29,7	12,4	10,8
Elever med svensk bakgr	31,8	38,2	27,6	2,4	44,1	33,0	14,6	8,3
Utl bakgr – född i Sverige	46,4	28,6	21,4	3,6	47,6	27,0	10,9	14,4
Utl bakgr – född utomlands	34,8	34,2	27,3	3,7	43,1	22,7	8,5	25,7
Förgymnasial utbildning	64,7	17,6	15,7	2,0	51,4	15,7	3,7	29,1
Gymnasial utbildning	46,1	31,1	17,3	5,6	52,6	26,9	7,8	12,7
Eftergymnasial utbildning	29,4	38,1	30,8	1,7	35,3	38,8	21,3	4,6

Tabell E3 Andel (%) elever med respektive betyg i KEMI, (ej blockbetyg i NO). Elever med engelskspråkig undervisning i jämförelse med elever i ett nationellt genomsnitt (2008/09).

	Elever med engelskspråkig undervisning				Elever i ett nationellt genomsnitt			
	G	VG	MVG	EUM	G	VG	MVG	EUM
Samtliga elever	38,9	34,4	23,9	2,8	46,9	29,9	12,6	10,5
Flickor	37,7	36,7	23,9	1,7	42,5	33,2	15,1	9,2
Pojkar	40,1	32,3	23,8	3,8	51,0	26,8	10,3	11,8
Elever med svensk bakgr	37,8	35,5	24,6	2,1	46,9	31,1	13,2	8,8
Utl bakgr – född i Sverige	42,0	32,1	21,4	4,4	48,7	25,6	10,7	15,1
Utl bakgr – född utomlands	40,4	31,7	23,6	4,3	44,8	20,6	8,1	26,5
Förgymnasial utbildning	60,8	21,6	13,7	3,9	51,5	15,2	3,4	29,8
Gymnasial utbildning	49,6	30,9	14,4	5,1	54,6	25,0	7,1	13,3
Eftergymnasial utbildning	33,7	36,2	28,4	1,6	38,7	36,9	19,4	5,0

Tabell F1 Andel (%) elever med respektive betyg i GEOGRAFI, (ej blockbetyg i SO). Elever med engelskspråkig undervisning i jämförelse med elever i ett nationellt genomsnitt (2008/09).

	Elever med engelskspråkig undervisning				Elever i ett nationellt genomsnitt			
	G	VG	MVG	EUM	G	VG	MVG	EUM
Samtliga elever	29,1	37,9	29,8	3,3	42,7	34,2	15,4	7,7
Flickor	23,7	39,9	34,0	2,4	35,9	37,5	19,9	6,7
Pojkar	34,2	35,9	25,8	4,1	49,0	31,0	11,2	8,7
Elever med svensk bakgr	27,8	37,9	31,5	2,8	42,3	35,3	16,2	6,2
Utl bakgr – född i Sverige	33,1	37,9	25,3	3,7	45,1	31,6	12,4	10,9
Utl bakgr – född utomlands	29,6	37,5	27,0	5,9	43,7	23,8	9,9	22,6
Förgymnasial utbildning	41,2	37,3	11,8	9,8	53,9	18,3	4,5	23,2
Gymnasial utbildning	40,0	37,8	16,9	5,3	51,2	30,2	9,0	9,6
Eftergymnasial utbildning	24,1	38,2	35,8	1,9	32,8	40,3	23,3	3,5

Tabell F2 Andel (%) elever med respektive betyg i HISTORIA, (ej blockbetyg i SO). Elever med engelskspråkig undervisning i jämförelse med elever i ett nationellt genomsnitt (2008/09).

	Elever med engelskspråkig undervisning				Elever i ett nationellt genomsnitt			
	G	VG	MVG	EUM	G	VG	MVG	EUM
Samtliga elever	26,8	40,4	31,2	1,6	39,8	34,5	18,2	7,5
Flickor	22,6	42,2	34,3	0,9	35,2	36,0	21,8	7,0
Pojkar	30,7	38,8	28,3	2,2	44,1	33,1	14,8	8,1
Elever med svensk bakgr	25,1	40,7	33,0	1,2	39,3	35,5	19,1	6,1
Utl bakgr – född i Sverige	31,5	39,9	27,5	1,1	42,5	32,5	14,7	10,3
Utl bakgr – född utomlands	28,3	40,1	26,3	5,3	41,5	24,9	11,7	22,0
Förgymnasial utbildning	43,1	47,1	5,9	3,9	51,6	19,9	5,3	23,2
Gymnasial utbildning	38,7	38,9	19,7	2,8	48,9	30,7	10,9	9,5
Eftergymnasial utbildning	21,2	40,6	37,4	0,8	29,3	40,2	27,3	3,2

Tabell F3 Andel (%) elever med respektive betyg i RELIGION, (ej blockbetyg i SO). Elever med engelskspråkig undervisning i jämförelse med elever i ett nationellt genomsnitt (2008/09).

	Elever med engelskspråkig undervisning				Elever i ett nationellt genomsnitt			
	G	VG	MVG	EUM	G	VG	MVG	EUM
Samtliga elever	26,3	40,5	31,1	2,0	41,0	34,9	17,1	7,1
Flickor	20,6	40,1	38,3	1,0	32,5	38,6	23,3	5,6
Pojkar	31,7	40,9	24,4	3,0	49,0	31,3	11,2	8,5
Elever med svensk bakgr	27,0	38,3	32,6	2,1	41,1	35,5	17,6	5,9
Utl bakgr – född i Sverige	22,5	49,2	27,0	1,4	40,3	34,8	16,3	8,5
Utl bakgr – född utomlands	30,3	36,8	29,6	3,3	41,2	27,2	11,7	19,9
Förgymnasial utbildning	35,3	43,1	19,6	2,0	52,4	21,2	5,8	20,6
Gymnasial utbildning	35,7	41,0	19,0	4,3	49,6	30,9	10,6	9,0
Eftergymnasial utbildning	22,0	40,3	36,8	0,9	31,1	40,7	25,2	3,1

Tabell F4 Andel (%) elever med respektive betyg i SAMHÄLLSKUNSKAP, (ej blockbetyg i SO). Elever med engelskspråkig undervisning i jämförelse med elever i ett nationellt genomsnitt (2008/09).

	Elever med engelskspråkig undervisning				Elever i ett nationellt genomsnitt			
	G	VG	MVG	EUM	G	VG	MVG	EUM
Samtliga elever	32,4	38,9	26,5	2,2	42,5	33,8	16,1	7,6
Flickor	26,7	40,7	30,9	1,6	36,4	36,8	20,3	6,5
Pojkar	37,8	37,2	22,2	2,7	48,3	31,0	12,1	8,6
Elever med svensk bakgr	30,7	39,0	28,6	1,7	42,2	34,8	16,9	6,1
Utl bakgr – född i Sverige	37,4	40,7	20,2	1,7	45,2	31,4	13,3	10,2
Utl bakgr – född utomlands	34,2	34,2	25,0	6,6	43,4	24,3	9,6	22,7
Förgymnasial utbildning	51,0	31,4	9,8	7,8	53,9	18,7	4,6	22,8
Gymnasial utbildning	45,1	36,1	15,8	3,0	51,4	29,7	9,6	9,4
Eftergymnasial utbildning	26,3	40,6	31,7	1,3	32,3	40,1	24,2	3,4

Bilaga 3

Enkät till kommunala skolor

Välkommen till Skolverkets kartläggning av engelskspråkig undervisning i grundskolan!

Här följer några frågor om engelskspråkig undervisning som enligt uppgift finns på din skola. Om du behöver vidarebefordra enkäten till ytterligare någon person går det att göra så länge du inte har avslutat enkäten. Enkäten avslutas genom att du på sista sidan klickar på "nästa". Då kan du inte längre återvända till enkäten. Innan dess kan du när som helst stänga enkäten, dina svar sparas och du (eller någon annan) kan återkomma igen via samma länk. Tack på förhand!

UNDERVISNING_ENGELSKA

Bedriver skolan ämnesundervisning på engelska, (i andra ämnen än engelska) som ett kontinuerligt inslag i undervisningen för en grupp elever?

- Ja
 Nej

VILKA_KATEGORIER

För vilka grupper av elever bedriver skolan ämnesundervisning på engelska? Flera alternativ kan anges.

- För elever på vilka **kravet** är att de har engelska som dagligt umgängesspråk med en eller båda vårdnadshavarna.
- För elever som **vistas i Sverige under begränsad tid** och har tillräckliga kunskaper i engelska för att delta.
- För **andra elever än ovanstående** som får denna typ av undervisning inom ramen för en engelskprofilklass eller liknande.
- För andra elever.

GRUPPER

Ungefär hur många elever finns i respektive grupp? Ange antal elever. (Om inga elever skriv 0.)

Antal elever (0 - 999)

Elever på vilka **kravet** är att de har engelska som dagligt umgängesspråk med en eller båda vårdnadshavarna.

--	--	--

Elever som **vistas i Sverige under begränsad tid** och har tillräckliga kunskaper i engelska för att delta.

--	--	--

Andra elever än ovanstående som har denna typ av undervisning t.ex. inom ramen för en engelskprofilklass eller liknande.

--	--	--

Andra elever.

--	--	--

Ange för vilka *andra* elever skolan bedriver ämnesundervisning på engelska:

Observera att frågorna som följer handlar om undervisningen för gruppen elever på skolan som har ämnesundervisning på engelska inom ramen för en *engelskprofilklass eller liknande* för vilka det inte finns krav på tvåspråkighet eller på att eleverna vistas en begränsad tid i Sverige.

PAGE1#3

MODERSMAL

Hur många av eleverna i den aktuella gruppen har *ett annat modersmål än svenska*? Ange antal elever.

(0 - 500)

--	--	--

ENGELSKA

Ungefär hur många av dessa elever har *engelska* som sitt modersmål/ett av sina modersmål eller har engelska som ett aktivt språk i hemmet? (Även om detta inte har varit ett krav för att få delta i undervisningen). Ange antal elever.

(0 - 500)

--	--	--

ÅRSKURS

I vilka *årskurser* bedrivs ämnesundervisning på engelska i de olika ämnena? För ämnen där sådan undervisning ej förekommer ange Ej aktuellt.

	F	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Ej aktuellt
Bild	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hem- och konsumentkunskap	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Idrott och hälsa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Musik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Slöjd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Matematik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Geografi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Historia	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Religionskunskap	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Samhällskunskap	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Biologi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fysik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kemi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Teknik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Enligt förordning (2003:459) som reglerar engelskspråkig undervisning i grundskolan får inte den *sammanlagda tid* som sådan undervisning anordnas överstiga 50 procent. Andelen undervisning på engelska i enskilda ämnen får däremot variera med mellan 0 och 100 procent. Ungefär i vilken omfattning bedrivs undervisning på engelska i olika ämnen för denna grupp elever? Uppskatta för de olika ämnena nedan den ungefärliga andelen undervisningstid på engelska (i procent av den totala undervisningstiden för en *årskurs*). Om andelen undervisningstid på engelska varierar mellan årskurserna uppskatta den genomsnittliga omfattningen för de aktuella årskurserna tillsammans.

	0%	1-25%	26-50%	51-75%	76-100%
Bild	☐	☐	☐	☐	☐
Hem- och konsumentskap	☐	☐	☐	☐	☐
Idrott och hälsa	☐	☐	☐	☐	☐
Musik	☐	☐	☐	☐	☐
Slöjd	☐	☐	☐	☐	☐
Matematik	☐	☐	☐	☐	☐
Geografi	☐	☐	☐	☐	☐
Historia	☐	☐	☐	☐	☐
Religionskunskap	☐	☐	☐	☐	☐
Samhällskunskap	☐	☐	☐	☐	☐
Biologi	☐	☐	☐	☐	☐
Fysik	☐	☐	☐	☐	☐
Kemi	☐	☐	☐	☐	☐
Teknik	☐	☐	☐	☐	☐

KOMMENTAR2

Ruta för kommentar.

EXTRA

Får eleverna som får ämnesundervisning på engelska *extra engelskundervisning* i någon omfattning, (exempelvis engelskundervisning på elevens val eller motsvarande)?

- Ja
 Nej

MINUTER_EXTRA

I vilka årskurser får den aktuella gruppen elever *extra engelskundervisning* och hur mycket extra engelska får de utöver den ordinarie engelskundervisningen för årskursen på skolan? Ange per aktuell årskurs hur många minuter i veckan dessa elever får extra engelskundervisning. (För de årskurser där detta ej är aktuellt, ange 0.) Ange även omfattningen av den ordinarie engelskundervisningen för motsvarande årskurser. (För övriga årskurser, ange 0.)

	Antal minuter extra engelska (0 - 1000)	Antal minuter ordinarie engelska (0 - 1000)
F	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
1	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
2	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
3	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
4	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
5	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
6	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
7	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
8	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
9	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

LARARE

Hur många lärare på skolan undervisar i andra ämnen (än engelska), på engelska, i någon omfattning? Ange antalet lärare.

(0 - 500)

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
----------------------	----------------------	----------------------

UTBILDNING

Hur många av skolans lärare, som undervisar i andra ämnen på engelska i någon omfattning, har följande utbildning? Ange för varje alternativ hur många lärare som passar in på en viss beskrivning. (Skriv 0 om ingen lärare passar in på en viss beskrivning.)

Antal lärare (0 - 500)

Svensk

lärarutbildning i något/några eller i samtliga ämnen som de undervisar i på engelska samt **lärarbehörighet** i ämnet engelska.

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
----------------------	----------------------	----------------------

Svensk

lärarutbildning i något/några eller i samtliga ämnen som de undervisar i på engelska, **en termin eller mer av högskolestudier** i engelska men ej behörighet i engelska.

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
----------------------	----------------------	----------------------

Ej lärarutbildning men

ämnesutbildning i något/några eller i samtliga ämnen som de undervisar i på engelska samt **en termin eller mer av högskolestudier** i engelska.

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
----------------------	----------------------	----------------------

Läroarutbildning från ett engelskspråkigt land (med svensk behörighet), i något/några eller i samtliga ämnen som de undervisar i på engelska.

--	--	--

Läroarutbildning från ett engelskspråkigt land (utan svensk behörighet), i något/några eller i samtliga ämnen som de undervisar i på engelska.

--	--	--

Ej läroarutbildning men ämnesutbildning från ett engelskspråkigt land, i något/några eller samtliga ämnen som de undervisar i på engelska.

--	--	--

Annan utbildning.

--	--	--

EXEMPEL

Ge exempel på annan utbildning här.

PAGE1 #1

UTBILDNING_SPRAK

Ungefär hur många av lärarna som undervisar i andra ämnen på engelska passar in på följande beskrivningar? Ange antal lärare. Skriv 0 om ingen lärare passar in på en viss beskrivning.

Antal lärare (0 - 255)

Har svensk lärarbehörighet i **samtliga** ämnen som de undervisar i på engelska.

--	--	--

Har svensk lärarbehörighet i **något/några** ämnen som de undervisar i på engelska.

--	--	--

Har **svenska** som sitt starkaste språk?

--	--	--

Har **engelska** som sitt starkaste språk?

--	--	--

Är **tvåspråkiga** i svenska och engelska? Med "tvåspråkig" avses här att läraren har i det närmaste "modersmålskunskaper" i båda språken.

--	--	--

Har kunskaper/utbildning i s.k. "språk- och ämnesintegrerad undervisning" (SPRINT) eller utbildning i andraspråksinläring.

UTBILDNINGSKOMMENTAR

Ruta för kommentar gällande lärares utbildning och kompetens.

NAR_STARTADE

Vilket år infördes ämnesundervisning på engelska (i andra ämnen än engelska) för den aktuella gruppen elever? Skriv årtal med fyra siffror, t ex 2002.

(1900 - 2009)

INITIATIV

Var togs initiativet till att börja med ämnesundervisning på engelska för den aktuella gruppen elever?

- Initiativet togs på skolnivå, av skolledningen och/eller lärare på skolan.
 Initiativet togs på kommunal nivå.
 Annat

ANNAT_INITIATIV

Ange på vilket annat sätt initiativ togs.

VARFOR

Vilka var de huvudsakliga anledningarna till att skolan började med ämnesundervisning på engelska för den aktuella gruppen elever? Ange hur stor betydelse följande hade:

	Mycket stor betydelse	Stor betydelse	Viss betydelse	Ingen betydelse alls
Föräldrar och elever efterfrågade denna typ av undervisning.	☐	☐	☐	☐
Lärare och/eller annan personal på skolan önskade få arbeta med denna typ av undervisning.	☐	☐	☐	☐
Företag i regionen efterfrågade denna typ av undervisning för att tillgodose sina behov av arbetskraft med goda engelskkunskaper.	☐	☐	☐	☐
Skolan började med detta i syfte att attrahera fler elever till skolan.	☐	☐	☐	☐

Skolan började med detta i syfte att skapa klasser med extra studiemotiverade elever på skolan.

Annan anledning.

ANNAN_ANLEDNING

Ange annan anledning här.

MAL

Vilket är skolans mål för dessa elever, som får ämnesundervisning på engelska, med avseende på deras kunskaper i engelska?

- Att eleverna ska bli i stort sett tvåspråkiga i svenska och engelska.
- Att eleverna ska förbättra sina engelskkunskaper, men målet är inte så högt som tvåspråkighet.
- Annat mål.

ANNAT_MAL

Ange vilket annat mål här.

UTVARDERING

Har skolan eller kommunen gjort någon utvärdering av den engelskspråkiga ämnesundervisningen, (dvs. utöver den ordinarie uppföljning och utvärdering av elevernas kunskaper som görs)?

- Ja, skolan och/eller kommunen har gjort en utvärdering.
- Skolan och/eller kommunen håller på med en sådan utvärdering som ej är klar.
- Nej, ingen utvärdering har gjorts.

FORORDNING

Förordning 2003:459 om försöksverksamhet med engelskspråkig undervisning i grundskolan reglerar engelskspråkig ämnesundervisning för gruppen elever som denna enkät handlar om. Har du som rektor för en skola med sådan undervisning några kommentarer om denna förordning eller om försöksverksamheten (t ex angående kännedom om förordningen, innehållet i den, dess tydlighet etc)? Ange dessa kommentarer här.

NAMN

Vad heter du som har besvarat enkäten?

TITEL

Din titel/befattning:

TELEFON

Ditt telefonnummer:

E_POST

Din e-postadress:

Du har nu kommit till sista sidan. INNAN DU KLIKKAR PÅ "NÄSTA" tänk efter om du vill göra ändringar eller kompletteringar i enkäten eller om du vill anteckna dina svar. När du klickar på "nästa" på denna sida går enkätens resultat in i Skolverkets databas och du kan inte komma åt enkäten igen. Innan dess kan du när som helst stänga enkäten, dina svar sparas och du kan återkomma till enkäten via samma länk.

Stort tack för din medverkan!

Skolverket

www.skolverket.se